

DOSEŽKI IN RAZVOJNE USMERITVE

ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE

**KOT OSREDNJE SLOVENSKE RAZVOJNO-RAZISKOVALNE ORGANIZACIJE
ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH**

Ljubljana, 1. december 2006

DOSEŽKI IN STRATEŠKI CILJI ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE KOT OSREDNJE SLOVENSKE RAZVOJNO-RAZISKOVALNE ORGANIZACIJE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Andragoški center Slovenije, 2006

Besedilo je septembra in oktobra 2006 pripravila skupina, ki jo je imenoval kolegij v.d. direktorice ACS v sestavi: Sonja Klemenčič (vodja), dr. Slavica Černoša, dr. Angela Ivančič, mag. Ester Možina, mag. Tanja Možina in mag. Tanja Vilič Klenovšek.

Pri pripravi besedila je skupina deloma uporabila interno gradivo ACS Strategija razvoja Andragoškega centra Slovenije v obdobju 2005 do 2010 (nastajalo od novembra 2004 do januarja 2005, pripravila delovna skupina v sestavi Sonja Klemenčič (koordinatorica skupine), mag. Zvonka Pangerc Pahernik, mag. Ester Možina, mag. Tanja Vilič Klenovšek, Metka Svetina in mag. Margerita Zgajster).

Pri pripravi besedila so poleg tega s podatki in posameznimi deli besedila sodelovali številni drugi sodelavci, zaposleni v tem času na ACS. Pomemben prispevek k oblikovanju pogleda na že opravljeno delo je dala Olga Drogenik, nekdanja namestnica direktorja/ice na ACS.

K A Z A L O

	STRAN
UVOD	4
DOSEŽKI IN RAZVOJNE USMERITVE ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE KOT OSREDNJE SLOVENSKE RAZVOJNO-RAZISKOVALNE ORGANIZACIJE ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH	5
Temeljni razlogi, ki so pripeljali do ustanovitve Andragoškega centra Slovenije leta 1991	5
Pregled dosežkov in učinkov dela Andragoškega centra Slovenije	8
Novi razvojni izzivi za izobraževanje odraslih	26
Zakaj Slovenija potrebuje Andragoški center kot vozlišče razvojnega, raziskovalnega, izobraževalnega in svetovalnega dela za izobraževanje odraslih	42
PRILOGE	50
Priloga 1 - Mednarodni projekti Andragoškega centra Slovenije	51
Priloga 2 - Publikacije Andragoškega centra Slovenije	54
Priloga 3 – Razvoj novega znanja	68
Priloga 4 – SWOT analiza	70

UVOD

Pričujoče besedilo je nastalo v petnajstem letu delovanja Andragoškega centra Slovenije kot pregled opravljenega dela in učinkov tega dela v sistemu izobraževanja odraslih v Sloveniji ter omrežju izvajalcev tega izobraževanja. Predvsem pa je nastalo kot odziv in kot pripomoček pri presojanju ob razmišljanjih, da Slovenija take ustanove kot je Andragoški center Slovenije, ne potrebuje (več). V tem letu se srečujemo z bolj ali manj eksplicitno izraženimi idejami, da bi Andragoški center Slovenije pridružili kakšni drugi, »podobni« ustanovi, da bi z nekaterimi njegovimi strokovnjaki okrepili delovanje nekaterih drugih ustanov, ali pa da bi ga preprosto ukinili.

Strokovnjaki, ki delamo v Andragoškem centru Slovenije, zavezani ideji vseživljenjskega učenja in poslanstvu, ki ga vidimo v raziskovalni, razvojni, izobraževalni in svetovalni podpori tako izobraževalni politiki kot praksi izobraževanja odraslih, ki je vitalni del strategije vseživljenjskega učenja, se zavedamo, da je lahko nacionalna ustanova, ki jo danes predstavlja Andragoški center Slovenije, samo ena izmed organizacijskih rešitev za uresničevanje opredeljenega poslanstva. Želimo pa pokazati, kakšen vpliv ima lahko odsotnost ali prisotnost take ustanove v nacionalnem sistemu vzgoje in izobraževanja. Zato smo prikazali, kateri razlogi so strokovnjake in politiko navedli do tega, da je bil v letu 1991, sočasno z nastankom nove države, ustanovljen Andragoški center Slovenije. Prikazujemo opravljeno delo in njegove učinke; pri tem navajamo dejstva in kjer je le mogoče, smo jih podprli s konkretnimi in/ali kvantitativnimi podatki. Naredili smo pregled razvojnih izzivov, pred katerimi se Slovenija nahaja danes in ocenili, na katerih področjih bo nanje zelo težko odgovoriti brez razvitega in obsežnega izobraževanja odraslih. Na koncu pa navajamo argumente, ki po našem mnenju govorijo v prid temu, da ima izobraževanje odraslih zagotovljeno zadostno raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno podporo, ki jo lahko nudi le usmerjeno delovanje večje skupine strokovnjakov v ustrezni organizacijski obliki. Ali povedano konkretno: zavzemamo se za ohranitev Andragoškega centra Slovenije, pri čemer, seveda, ne zanikamo potrebe po nenehnem presojanju in izboljševanju naše notranje organiziranosti pa tudi sinergičnem povezovanju in sodelovanju z domačimi in tujimi partnerji za še boljše udejanjanje našega poslanstva.

Besedilo ponujamo v presojo in razmislek politiki, stroki in praktikom. Radi bi, da bi besedilo sprožilo poglobljene razprave in razmisleke, preden bodo sprejete take ali drugačne rešitve. Zato naj bo v pomoč tistim, ki o nas nimajo dovolj informacij, tistim, ki niso seznanjeni z vsemi dimenzijami problema in predvsem tistim, ki verjamejo v nas in naše delo.

Skupina, ki je pripravila besedilo

DOSEŽKI IN RAZVOJNE USMERITVE ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE KOT
OSREDNJE SLOVENSKE RAZVOJNO - RAZISKOVALNE ORGANIZACIJE ZA
IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Temeljni razlogi, ki so pripeljali do ustanovitve Andragoškega centra Slovenije leta 1991

Ustanovitev Andragoškega centra Slovenije (v nadaljevanju ACS) je tesno povezana z dogajanjem na področju izobraževanja odraslih v 80. letih prejšnjega stoletja in procesi osamosvajanja. Verjetno je bila najbolj odločilna reforma sistema vzgoje in izobraževanja, ki je pripeljala tudi do spremembe zakonodaje. Tako je Zakon o usmerjenem izobraževanju¹ opredelil enotnost sistema vzgoje in izobraževanja otrok, mladine in odraslih. Zaradi predpostavke, da je izobraževanje otrok, mladine in odraslih mogoče poenotiti tako na konceptualni kot izvedbeni ravni, so bile ukinjene praktično vse možnosti za drugačno izpeljavo formalnega izobraževanja odraslih, ljudskim univerzam, ki so bile večinske izvajalke tega izobraževanja, pa je bilo z mnogimi birokratskimi ovirami skoraj onemogočeno, da bi izvajale osnovnošolsko² in srednješolsko javnoveljavno izobraževanje odraslih. Rezultati tega so bili:

- **drastično zmanjšanje števila odraslih v programih za pridobitev izobrazbe**, saj je obseg vpisa z okrog 20.000 odraslih v srednješolskih programih zmanjšal na 3300. Bistveni vzrok temu je bilo dejstvo, da ljudske univerze tega izobraževanja niso več smele izvajati, srednje in osnovne šole za mladino in otroke pa po pričakovanih strokovnjakov izobraževanja odraslih niso razvile. Trajalo je dobrih 15 let, da smo ponovno dosegli že doseženi obseg tega izobraževanja, k čemur je bistvo prispeval šele Vladni program Izobraževanje 5000 brezposelnih.
- **močno »pošolanje« javnoveljavnega izobraževanja odraslih**. Trajalo je skoraj 20 let (Zakon o izobraževanju odraslih, 1996, strokovne podlage za Nacionalni program izobraževanja odraslih, 1998, Memorandum o vseživljenjskem učenju, 2000), da so opozorila andragoških strokovnjakov o nujnosti drugačnih pristopov v izobraževanju odraslih dobila ustrezno mesto v nacionalni izobraževalni politiki in zakonodaji.
- **odmiranje strokovnih centrov za spodbujanje in razvoj izobraževanja odraslih na nacionalni ravni**, ki so skrbeli za konceptualni razvoj, usposabljanje in koordinacijo različnih aktivnosti na svojem področju: Zveza delavskih univerz Slovenije³, sektor za izobraževanje odraslih na Zavodu RS za šolstvo⁴, Skupnost izobraževalnih centrov Slovenije⁵. Ta dogajanja so opisana tudi v Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji⁶: *»Razvojne in svetovalne službe v nacionalnih ustanovah so po reformi v osemdesetih letih praktično opustile delo za izobraževanje odraslih. Število strokovnih delavcev, ki so razvijali izobraževanje odraslih, se je zmanjšalo s 25 na 5 (v Zavodu RS za šolstvo in šport z 11 na 1; v Zvezi ljudskih univerz s 7 na 2; v Skupnosti izobraževalnih centrov s 3 na 1, leta 1992 je bila služba celo opuščena; v Gospodarski zbornici Slovenije s 4 na 1)«*. Izobraževanje odraslih se je tako v 80. letih znašlo brez že uveljavljenih

¹ Zakon o usmerjenem izobraževanju, Uradni list SRS, št. 11/80.

² Zakon o osnovni šoli, Uradni list SRS, št. 5/80. Zakon o osnovni šoli je v prvi verziji ukinil možnost osnovnošolskega izobraževanja odraslih na ljudskih univerzah in ga prenesel na osnovne šole za otroke. Šele na pobudo Zveze sindikatov Slovenije v letu 1986 je bilo to ponovno mogoče.

³ Močna strokovna služba, ki je prirejala odmevne strokovne posvete in skrbela za bogato andragoško založniško dejavnost, je bila ukinjena, ohranili sta se le 2 delovni mesti

⁴ Sektor je deloval kot center raziskovalnega in razvojnega andragoškega dela, andragoškega usposabljanja, bil je tudi založnik andragoške strokovne literature. Sektor je bil po sprejetju Zakona o usmerjenem izobraževanju ukinjen.

⁵ Skupnost je koordinirala različne aktivnosti za potrebe izobraževalnih centrov v delovnih organizacijah in je bila vseskozi pomembno mesto srečavanja strokovnjakov – praktikov. V začetku 90 je bila ukinjena.

⁶ Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji (1995). Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.

centrov, ki so mu v preteklosti nudili možnost strokovne rasti. Oddelek za pedagogiko na Filozofski fakulteti v Ljubljani, ki je razvijal tudi izobraževanje andragogov, te vloge ni prevzel, saj je povezoval le svoje diplomante. Le deloma je vrzel zapolnil Center za funkcionalno izobraževanje pri tedanji Visoki šoli za organizacijo dela, ki je dokaj uspešno razvijal različne programe strokovnega spopolnjevanja andragoških delavcev (različnih strokovnih profilov).

Na drugi strani so se v Slovenija v 80. letih že začeli dogajati procesi, ki so kasneje privedli do osamosvojitve. Med drugim so tekle tudi poglobljene razprave o razvojnih prednostih Slovenije⁷, pri čemer so bile analize o kapitalu znanja, ki so bile v tem času izdelane, zaskrbljujoče. Leta 1981 smo imeli komaj 2,6% odraslih z visoko izobrazbo (danes univerzitetno) in 2,7% z višjo ter komaj 17,1% s srednjo izobrazbo⁸. Različni strokovnjaki, ne samo andragogi, so si bili edini, da samo z izobraževanjem mladine ne bo mogoče korenito spremeniti razmer, pač pa bo treba nekaj narediti tudi za večanje kapitala znanja med odraslim prebivalstvom.

Med poglavitne razloge, ki so prav gotovo vplivali na nastanek ACS, je bil torej paradoksalen položaj v 80. letih prejšnjega stoletja: potrebe po izobraževanju odraslih postajajo vse večje, sistem izobraževanja odraslih pa je zaradi neustrezne šolske politike skoraj ukinjen.

Zato ni čudno, da se je v 80. letih zelo okrepila dejavnost Andragoškega društva Slovenije, ki je sicer volontersko, a v veliki meri prevzelo številne vloge, ki so jih prej opravljali nacionalni strokovni centri. Opazno je začelo opozarjati tudi na nerazrešena sistemska in razvojna vprašanja. Seveda pa delo društva ni moglo v celoti zapolniti vseh vrzeli, ki so nastale. Zato so se kmalu začela pojavljati razmišljanja, da je treba ustanoviti nacionalni strokovni center, ki bo skrbel za nemoten razvoj izobraževanja odraslih. Ena izmed takih prelomnic je bil prav gotovo posvet Andragoškega društva Slovenije 19. in 20. oktobra 1984 na Bledu, na katerem se je zbralo preko 100 andragoških delavcev, prisostvovali pa so mu tudi vsi najvidnejši strokovnjaki, ki so se v tistem času ukvarjali z vprašanji razvoja kadrov. Na tem posvetu je bil oblikovan naslednji predlog: **"Menimo, da bi bilo za boljši in bolj usklajen strokovni razvoj izobraževanja odraslih nujno, da bi za potrebe naše republike zasnovali andragoški center, ki bi razvijal informacijsko, dokumentacijsko, svetovalno, razvojno - raziskovalno in usklajevalno funkcijo za področje izobraževanja odraslih."**⁹

Ta sklep je sprožil povsem konkretne priprave na ustanovitev take ustanove. Priprave so v prvih letih potekale še vedno v okviru Andragoškega društva Slovenije, kot promotorja te ideje in pripravljalca potrebnih strokovnih rešitev, kasneje pa je to vlogo prevzela skupina raziskovalcev (povečini istih ljudi kot prej v Andragoškem društvu Slovenije), zbranih okrog dveh raziskovalnih projektov¹⁰ in pri pripravi ekspertize »Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje - Strokovne podlage za področje izobraževanja odraslih¹¹. V teh študijah je bil koncept nove ustanove podrobneje razdelan. Poudarjena je bila njena **raziskovalna vloga** (temeljno in aplikativno raziskovanje), **skrb za strokovno povezovanje organizacij za izobraževanje odraslih**, priprave **predlogov za sistemsko urejanje in razvoj izobraževanja odraslih**, izdelovanje **strokovnih ekspertiz in elaboratov, razvijanje programiranja**,

⁷ Analiza razvojnih možnosti SR Slovenije v obdobju 1986-1995/2000. Priloga Poročevalca Skupščine SR Slovenije. Ljubljana, 16.3.1984.

⁸ Ibidem.

⁹ Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije. Gradivo s posveta Andragoškega društva Slovenije, ki je bil 19. in 20. oktobra 1984 na Bledu (1985). Ljubljana, Delavska enotnost. Str. 94.

¹⁰ Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije in Sistemsko-konceptualne podlage za zakonsko urejanje izobraževanja odraslih, Pedagoški inštitut Slovenije. Del besedila druge raziskave je objavljen v Sistemsko urejanje izobraževanja odraslih (1991), Ljubljana, Pedagoški inštitut.

¹¹ Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje. Izobraževanje odraslih: strokovne podlage (1991). Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

sodobnih pristopov in metod, izvajanje izobraževanja strokovnjakov, skrb za informacijsko, publicistično in založniško dejavnost ter razvijanje sodelovanja v mednarodnem omrežju.

Tako se je postopoma oblikovala zasnova nove ustanove, ki je iz prvotnih obrisov vse bolj dobivala jasnejšo podobo¹². Bolj kot vprašanje koncepta ustanove je bilo v zadnjih letih pred ustanovitvijo odprto vprašanje politične volje, da se zagotovijo pogoji za njeno ustanovitev. Ustanovitev ACS oktobra 1991 sovпада z osamosvojitvijo Slovenije in pomeni korenit zasuk v vrednotenju pomena izobraževanja odraslih v politiki, raziskovanju, razvoju in praksi izobraževanja odraslih. V Odloku o ustanovitvi¹³ je dejavnost ACS opredeljena tako:

- (1) pripravlja strokovne podlage za razvoj sistema izobraževanja odraslih,
- (2) razvija in vzdržuje informacijski sistem za potrebe izobraževanja odraslih,
- (3) opravlja svetovalno delo za izobraževalne organizacije, ki izobražujejo odrasle,
- (4) organizira in izvaja izpopolnjevanje in usposabljanje andragoških kadrov,
- (5) opravlja raziskovalno in razvojno delo,
- (6) razvija strokovne podlage za programiranje,
- (7) razvija strokovne podlage za organizacijo izobraževanja odraslih,
- (8) razvija strokovne podlage za pripravo nacionalnega programa,
- (9) daje pristojnim organom predloge normativov in standardov,
- (10) daje pristojnim organom predloge ukrepov za pospeševanje izobraževanja odraslih.

Dokončno je bil ACS umeščen v sedanji sistem vzgoje in izobraževanja z Zakonom o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja¹⁴, ki je bil sprejet v letu 1996. V njegovem 28. členu je namreč opredeljeno, da razvojno in svetovalno delo v vzgoji in izobraževanju za področje izobraževanja odraslih opravlja ACS, v 29. členu pa so njegove naloge opisane na splošno (priprava strokovnih podlag za strokovni svet, spremljanje poskusov, svetovalno delo, organiziranje stalnega strokovnega izobraževanja, priprava metodologije za učbenike), medtem ko je podrobnejša opredelitev nalog prepuščena aktu o ustanovitvi, ki ga sprejme Vlada RS. V tem aktu, ki je bil sprejet leta 1999¹⁵, je dejavnost ACS opredeljena podobno kot v prvem Odloku, le bolj natančno.

---

¹² Kasneje, že leta 1991, je bil pripravljen tudi Projekt za ustanovitev Centra za razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih v Sloveniji. Ljubljana, januar 1991.

¹³ Odlok o ustanovitvi Andragoškega centra Slovenije, Uradni list RS, št. 18/1991.

¹⁴ Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, Uradni list RS, št. RS, št. 12/96, 23/96, 22/2001, 64/2001.

¹⁵ Uradni list RS, št. 12/1999.

Pregled dosežkov in učinkov dela Andragoškega centra Slovenije

Ustanovitev ACS in njegovo delovanje v preteklih 15 letih zaznamujejo korenite politične, socialne in ekonomske spremembe, ki so bile okronane z dvema uspehoma: ustanovitvijo samostojne države in vstopom Slovenije v evropsko družino (EU, NATO) kot najuspešnejše nove članice. Spremembe so močno vplivale na položaj posameznikov, civilne družbe, podjetij in politike. Posameznikom so se bistveno zmanjšale poceni javne storitve na področjih, ki so ključne za kvaliteto življenja (izobraževanje, stanovanjsko gospodarstvo, zdravstvo, varnost zaposlitve): porušila se je utečena karierna pot šola – zaposlitev - upokojeitev in socialna varnost v teh obdobjih. Posameznikovo prilagajanje na krčenje možnosti in prevzemanje individualne odgovornosti zase in za svojo družino je bilo marsikdaj boleče. Civilna družba, ki je pomembno pripomogla k osamosvojitvi, se je ali stopila v političnih strankah ali pa je preveč oslabela, da bi lahko sodelovala pri razvojnih odločitvah. Podjetja so izgubila jugoslovanska tržišča, ustavljeno je bilo usmerjanje sredstev iz uspešnih v neuspešna podjetja, v bitki za preživetje so ukinjala izobraževalne in razvojne službe. Tako se je politika soočala s temeljnim vprašanjem, **kako** blažiti stiske posameznikov¹⁶, skupin in podjetij¹⁷ in jih spremeniti v **razvojne izzive** za večjo konkurenčnost na novih trgih, višji družbeni proizvod in večjo blaginjo državljanov.

Z vidika izobraževanja odraslih in razvojnih ambicij se je nova država znašla pred problemi visoke **brezposelnosti** - s 15.000 (1987) je število brezposelnih naraslo na 120.000 (1993)¹⁸; **nizke izobrazbene sestave** - med brezposelnimi je bilo konec leta 1992 preko 45% s I. ali II. stopnjo izobrazbe, 47% zaposlenih je imelo osnovnošolsko izobrazbo ali manj¹⁹; **visoke podzaposlenosti** – skoraj osmina zaposlenih, večina odvečnih delavcev, je bila brez poklicne izobrazbe, ali pa je bila le ta neustrezna²⁰: velikih skupin **industrijskih delavcev**, ki novim okoliščinam niso bili kos in so končali na obrobju kot trajni »odvisneži«; prebivalcev, **ki niso pridobili in razvili ustrezne pismenosti**, da bi se lahko učinkovito soočali s spremembami ter z **nerazvitim in pošolanim sistemom izobraževanja odraslih**.

V pripravah na vstop v EU je država intenzivirala gospodarske in socialne reforme, da bi zagotovila razvojni preboj in dohitela razvitejšo članice EU. Pri tem se je/se še vedno srečuje z odporom posameznikov in skupin, ki doživljajo ukrepe kot nekaj, kar je »proti« ljudem, ker neizogibno izločajo posameznike, podjetja in cele dejavnosti, ki niso dovolj konkurenčni. Brez sodelovanja, podpore in prispevka vseh državljanov pa ni mogoče uveljavljati gospodarskih in socialnih sprememb. Spremembe so nujne za »visoko raven blaginje, socialno povezanost, solidarnost, kakovost življenja, dostopnost do izobraževanja in zdravja ter sodelovanje državljanov pri odločanju ali trajnost razvoja«²¹.

Skupni imenovalec dogajanjem v teh 15 letih je spoznanje, da so **največja in edina primerjalno prednost samozavestni, učeči se državljani, sposobni za soočanje s spremembami in odločeni spreminjati življenjsko in delovno okolje lokalno in globalno**. Z udeleževanjem vseživljenjskega učenja za vse se bo krog učečih in aktivnih državljanov širil, s tem pa se bodo povečale tudi priložnosti za ostale, ki bodo še vedno potrebovali posebno podporo in pomoč za dostojno življenje.

Ustanovitev in velika podpora delovanju ACS je bil odgovor vrha slovenske politike in pobud civilne družbe na spremembe in izzive, ki so bili pred Slovenijo.

¹⁶ Npr. ukrep zgodnjega upokojevanja.

¹⁷ Vladni projekt za prestrukturiranje gospodarstva, Sklad za razvoj RS.

¹⁸ Izobraževanje brezposelnih, Zbornik I. del, Nove poti 4, Andragoški center Slovenije, Ljubljana, 1993: 198-199)

¹⁹ Ibidem: 40, 135

²⁰ Izobraževanje odraslih v Nacionalnem programu izobraževanja, ekspertiza, ZLUS, 1990, Ljubljana.

²¹ Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji, Vlada RS, Ljubljana, 2. november 2005:10.

ACS je takoj v začetku svojega delovanja odgovoril na povečane potrebe po znanju ter razvijanju primernih učnih okolij v družini, lokalnem okolju in podjetjih. Ves čas je bil usmerjen k celostnemu spremljanju in usmerjanju razmer v izobraževanju odraslih in to v politiki, razvoju in praksi izobraževanja odraslih. **Svoje poslanstvo je videl v sinergičnem razvoju raziskovalnega, razvojnega, izobraževalnega, svetovalnega in informacijskega dela, kasneje tudi promocijskega dela v podporo državnim razvojnim strategijam in praksi izobraževanja odraslih, v kritičnem spremljanju dogajanj, spodbujanju inovacij in odpiranju v mednarodni prostor.**

Učinke 15-letnega delovanja ACS lahko strnemo takole:

Konceptualno in sistemsko umeščanje izobraževanja odraslih: Rezultati dela ACS so pripeljali do bolj celovitega urejanja izobraževanja odraslih, koncept je bil kasneje sprejet v nacionalnih dokumentih²², izobraževanje odraslih umeščeno v druge zakone²³, pripravljene so bile strokovne podlage za Nacionalni program izobraževanja odraslih. Izobraževanje odraslih je bilo umeščeno kot ključna sestavina vseživljenjskega učenja v slovenske razvojne dokumente, razvojni projekti ACS pa kot ukrepi za odpravljanje pomanjkljivosti²⁴ in za spodbujanje razvoja socialnega, človeškega in kulturnega kapitala odraslih.

Raziskovalni rezultati: Razvojno usmerjeno raziskovanje o vzorcih udeležbe odraslih v izobraževanju, o položaju in razvitosti posameznih segmentov izobraževanja odraslih je omogočilo razvoj novih modelov in oblik učenja in njihov prenos v prakso. Ob tem je ACS razvil tudi modele in instrumentarije za kritično vrednotenje vpeljanih novosti, lastnih in drugih. Bistveno je prispeval k prenosu novega znanja, »domačega in tujega«, v omrežja strokovnjakov in izobraževalnih organizacij ter k povečevanju vpliva prakse na razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih. Prispeval je tudi nova teoretska pojmovanja o izobraževanju odraslih in andragogiki.

Razvoj prakse - vpeljevanje novih razvojnih projektov: Zelo raznoliki razvojni projekti ACS imajo svoj skupni imenovalac. Omogočili so povečanje udeležbe odraslih, zlasti ranljivih skupin, v izobraževanju in izboljšali krajevni dostop do kakovostnih izobraževalnih priložnosti na območju cele države.

Uveljavili so področje neformalnega izobraževanja kot bistvene sestavine kulture učenja in razširili ozaveščenost o vseživljenjskem učenju kot načinu življenja za vse ljudi za različne vloge v njihovem življenju. Krepitev neformalnega izobraževanja omogoča tudi bolj uravnotežen razvoj izobraževalnih priložnosti z vidika ciljev učenja s poudarkom na »učiti se, da bi znali živeti v skupnosti eden z drugim in učiti se biti²⁵«.

²² Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju, Zakon o izobraževanju odraslih (1996) in v kurikularni prenovi

²³ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o lokalni samoupravi (Ur.l. 76/98: člen 7); Ocena stanja, razlogih za sprejem in cilji Zakona o temeljnih razvojnih programih na področju izobraževanja in znanosti (poglavje 2, Poročevalec 60/2002:11

²⁴ Strategija gospodarskega razvoja Slovenije (1991); Državni razvojni program 2002-2006, Enotni programski dokument 2004-2006, Strategija razvoja trga dela in zaposlovanja do leta 2006; Nacionalni akcijski program zaposlovanja 2002-2004. V teh dokumentih so povzete slabosti (neustrezna izobrazbena struktura zaposlenih in brezposelnih, še posebej starejših, nizka udeležba odraslih v izobraževanju, slaba uvrstitev Slovenije v mednarodni raziskavi o pismenosti, neizdelan certifikatni sistem, premalo vlaganj delodajalcev v izobraževanje zaposlenih) in potenciali izobraževanja odraslih (uveljavljanje koncepta vseživljenjskega učenja, zviševanje izobrazbene ravni, več pozornosti IO, povečati raven funkcionalne pismenosti, povečati javne in zasebne vire v človeške vire).. Izbrani razvojni projekti ACS pa so umeščeni v ukrepih za odpravljanje navedenih slabosti.

²⁵ Učenje, skriti zaklad. Poročilo mednarodne komisije o izobraževanju za 21. stoletje, pripravljeno za UNESCO. MŠŠ, 1996.

Teh dosežkov ne bi bilo mogoče doseči brez tesnega sodelovanja z omrežjem izobraževalcev odraslih, kjer danes, razen v specializiranih ustanovah, težko najdemo organizacijo, ki ne izvaja (ali ni izvajala) vsaj enega izmed projektov/dejavnosti, ki jih je razvil ACS. To pa je bilo mogoče ob močni izobraževalni in svetovalni podpori, ki jim jo nudimo. Posredni učinek pa so tudi številne vezi med različnimi izobraževalnimi organizacijami, saj so razvojni projekti prinesli sinergijo v to raznoliko, zaradi tržnih pritiskov pogosto tudi konfliktno omrežje.

Nezamarljivo je dejstvo, da ob pripravah za črpanje sredstev Evropskega socialnega sklada ni bilo problemov z oblikovanjem primernih projektov na področju izobraževanja odraslih in ti se danes v napovedanem obsegu uspešno odvijajo povečini na ACS ali v omrežju izobraževalcev odraslih z dejavnostmi, ki jih je razvil ACS.

ACS kot prenašalec znanja v mednarodnem prostoru: Če smo v začetnih letih delovanja svojo vlogo videli predvsem v prenosu visokokakovostnega znanja s področja izobraževanja odraslih v Slovenijo, smo v kasnejših letih svoje znanje in izkušnje uspešno uveljavili tudi v svetu na številnih konferencah in drugih srečanjih strokovnjakov, v mednarodnih projektih, še posebno pa smo ponosni, da smo nekatere modele/prijeme, ki smo jih razvili sami, s pomočjo evropskih (Grundtvig), regionalnih (Pakt stabilnosti za JV Evropo) ali drugih (UNESCO) virov prenesli v druge države. Aktualnost in kakovost projektov ACS potrjuje tudi umestitev naših modelov v poročila Evropske komisije ali drugih kot primere dobre prakse: ISIO, TVU²⁶, Borza znanja²⁷, POKI²⁸ itd. (Glej tudi Prilogo 1).

ACS kot valilnica kadrov, specializiranih za posamezna področja izobraževanja odraslih: Sodelavci ACS so imeli in imajo veliko priložnosti in izzivov za svoj znanstveni, strokovni in osebni razvoj: opravljeni doktorati in magisteriji s področij dela ACS so samo en vidik. Drugi vidik predstavljata procesa »odliva« strokovnjakov iz ACS pogosto na strokovno izpostavljena delovna mesta, pa opravljene diplome in magisteriji s tematskih področij dela ACS na različnih fakultetah. Tako se širita vedenje in zavezanost izobraževanju odraslih v nova okolja.

Trditve o učinkih dela ACS v preteklem 15-letnem obdobju utemeljujemo z nekoliko podrobnejšim opisom temeljnih dosežkov:

Strokovna podpora pri dograjevanju slovenskega sistema vzgoje in izobraževanja

Eno izmed poslanstev, ki smo ga sodelavci ACS videli vse od njegovega nastanka, je proučevanje razmer, učinkov, dobrih praks drugih in iskanje rešitev, da bi slovenski sistem vzgoje in izobraževanja omogočal čimbolj učinkovito, razvojno usmerjeno in vsakemu posamezniku primerno pot do znanja²⁹, kar bi nas skupaj gospodarsko in družbeno postavilo ob bok najrazvitejšim. Glede na poslanstvo ACS je bilo delo osredotočeno na pripravo strokovnih podlag za umeščanja izobraževanja odraslih, v sistem vzgoje in izobraževanja v Sloveniji:

²⁶Implementing LLL strategies in Europe: Progress report on the follow up to the 2002 Council Resolution on LLL, EC, 17.12.2003): 8, 24);

²⁷Commission Staff Working Document Lifelong Learning Practice and Indicators, Supporting Document to the Communication from the Commission Making A European Area of Lifelong Learning a Reality, EC, Brussels, 28/11/01, SEC (201) 1939:13.

²⁸ ILO, International Labour Office: http://www.logos-net.net/ilo/150_base/en/init/slo_14.htm

²⁹ Nekateri sodelavci ACS so že na Pedagoškem inštitutu v obdobju 1989 - 1992 sodelovali pri raziskavi Znani andragogi o izobraževanju odraslih, predstavitev rezultatov raziskave pa je organiziral ACS na mednarodni konferenci Rethinking Adult Education for Development, ki so se je udeležili najvidnejši eksperti s celega sveta.

- Na podlagi rezultatov obsežnega raziskovalnega dela, ki so ga opravili strokovnjaki ACS in zunanji sodelavci³⁰ je bil ACS vseskozi močno vpet v pripravo različnih **strokovnih podlag**, ki so služile pri oblikovanju **zakonodaje na področju izobraževanja odraslih**. Tako je bil močno angažiran pri **pripravi nove šolske zakonodaje** sredi 90. let (strokovne podlage, amandmaji, organizacija posvetovanj z omrežjem izvajalcev), pa tudi kasneje, ko so se pripravljali ali spreminjali različni izvršilni predpisi. Cela vrsta normativnih rešitev je nastala prav na pobudo ACS.
- Ena izmed osrednjih in uspešnih sistemskih rešitev, ki je nedvomno rezultat dela ACS, je oblikovanje **Resolucije o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010**, ki jo je leta 2004 sprejel slovenski parlament. ACS je za njeno oblikovanje dal idejo ob nastajanju šolske zakonodaje, vodil je delo pri pripravi **strokovnih podlag za pripravo nacionalnega programa za izobraževanje odraslih**³¹, kjer je poleg svojih ekspertov uspel v delo pritegniti številne druge najvidnejše raziskovalne inštitucije v Sloveniji³². Seveda je sodeloval tudi pri nastajanju besedila Resolucije, ki po sprejetju predstavlja enega izmed osrednjih razvojnih dokumentov, ki usmerjajo ravnanje Slovenije na tem področju.
- **ACS je že leta 1994**, ko tudi v mnogih drugih državah še niso imeli niti konceptualnih niti praktičnih rešitev, **zasnoval študijo Sistemski ureditev pridobivanja certifikatov** o usposobljenosti za delo, poklic ali izsek del, kar je mogoče manj znano, ne pa nepomembno dejstvo. Ta je bila kasneje dopolnjena s projektom PHARE-MOCCA in je **postala konceptualno izhodišče pri razvoju postopkov za izpeljavo preverjanja in potrjevanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij**.

³⁰ Npr.: Raziskovalni projekt KONCEPCIJA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH V SLOVENIJI

Jelenc: **Izobraževanje odraslih kot dejavnik našega razvoja**. Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani ; Skupnost izobraževalnih centrov, 1989.

Jelenc: **Odrasli prebivalci Slovenije v izobraževanju**. Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani; Skupnost izobraževalnih centrov, 1989.

Jelenc in drugi: **Izobraževanje delavcev v delovnih organizacijah v Sloveniji**. Ljubljana : Pedagoški inštitut ; Skupnost izobraževalnih centrov v Sloveniji, 1989.

Jelenc in drugi: **Potrebe po izobraževanju odraslih v Sloveniji do leta 2000**. Ljubljana : Pedagoški inštitut ; Skupnost izobraževalnih centrov v Sloveniji, 1989.

Jelenc in drugi: **Družbenoekonomski pomen in financiranje izobraževanja odraslih**. Ljubljana: Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991.

Jelenc: **Terminologija izobraževanja odraslih**. Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991.

Drofenik in drugi: **Sistemsko urejanje izobraževanja odraslih**. Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991.

Raziskovalni projekt IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH KOT DEJAVNIK RAZVOJA SLOVENIJE

Jelenc: **Snovanje in sistemsko urejanje izobraževanja odraslih : splošna izhodišča in primerjalni pregled stanja v Sloveniji**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Svetina in drugi: **Programi, oblike in metode izobraževanja odraslih**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Ivančič in drugi: **Sistemsko urejanje poklicnega izobraževanja odraslih Ljubljana**: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Mihevc in drugi: **Visokošolsko izobraževanje odraslih**. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Drofenik in drugi: **Temeljno izobraževanje odraslih**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Jelenc in drugi: **Neformalno izobraževanje**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

Mohorčič-Špolar: **Potrebe po izobraževanju odraslih**. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1994.

³¹ Strokovne podlage so bile objavljene v: **Nacionalni program izobraževanja odraslih : strokovne podlage. Zv. 1**, Razvojne usmeritve / avtorji: Olga Drofenik (vodja projekta), Angelca Ivančič, Jerina Kodelja Starin, Tomaž Kraigher, Zvonka Pangerc Pahernik in Inštitut za javno upravo pri Pravni fakulteti. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1998. * **Nacionalni program izobraževanja odraslih : strokovne podlage. Zv. 2**, Cilji, dejavnosti, utemeljitve / avtorji: Olga Drofenik (vodja projekta), Janko Berlogar, Branka Emeršič, Angelca Ivančič, Nataša E. Jelenc, Sonja Klemenčič, Jerina Kodelja Starin, Tomaž Kraigher, Tanja Možina, Zvonka Pretnar, Metka Rečnik; avtor uvodnega besedila Lojze Sočan. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999.

³² Urad za makroekonomske analize in razvoj, Inštitut za ekonomska raziskovanja pri EF, Inštitut za javno upravo.

- ACS je aktivno sodeloval pri pripravi **Enotnega programskega dokumenta 2004-2006**³³, ki predstavlja podlago za črpanje sredstev Evropskega socialnega sklada za obdobje 2004 do 2006. Dejavno je prispeval k oceni, v katera področja kaže usmeriti pridobljena sredstva, da bi v Sloveniji dosegli nov razvojni premik.
- ACS aktivno sodeluje v ekspertnem delu na ravni Slovenije in EU, usmerjenem v izboljšanje evropskih sistemov vzgoje in izobraževanja v okviru akcije **Konkretni bodoči cilji – uresničevanje evropskih ciljev izobraževanja in usposabljanja do leta 2010**³⁴.
- Eksperti ACS sodelujejo v številnih organih, delovnih skupinah in drugih oblikah povezav, ki so namenjeni snovanju, spopolnjevanju in vrednotenju dosežkov v sistemu vzgoje in izobraževanja v Sloveniji, pa tudi v EU in širše³⁵ in v njih uveljavljajo primerne strokovne rešitve za izobraževanje odraslih. Trenutno ACS sodeluje tudi v dveh obsežnih mednarodnih raziskovalnih projektih, namenjenih oblikovanju politike in dograjevanju izobraževalnega sistema v podporo VŽU³⁶.

Razvijanje neformalnega izobraževanja

Eno izmed osrednjih področij dela, ki jih ACS vseskozi vidi kot osrednje področje izobraževanja odraslih, saj se na ta način odvija velik delež učenja posameznika skozi vse življenje, je neformalno učenje in izobraževanje. ACS je hkrati edini nacionalni javni zavod, ki to področje sistematično proučuje in razvija. Namenjamo mu veliko svojega raziskovalnega in razvojnega dela ter ga uveljavljamo ne le z namenom zadovoljevanja potreb trga dela, temveč tudi kot temelja za osebni razvoj, razvoj lokalnega okolja in vseživljenjsko učenje:

- ACS je na več načinov konceptualno **utemeljil vlogo neformalnega učenja in izobraževanja**. Poleg konceptualnih rešitev je v Sloveniji odpiral tudi vprašanja sistemske umestitve tega področja, opozarjal in pripravljaval terminološke rešitve ipd³⁷.
- Bili smo **prvi**, ki smo v Sloveniji začeli poudarjati **nujnost priznavanja neformalno pridobljenega znanja** in v ta namen pripravili tudi strokovne predloge³⁸. Ti predlogi so danes izhodišče tudi v

³³ Enotni programski dokument 2004-2006. Služba vlade Republike Slovenije za strukturno politiko in regionalni razvoj, december 2003

³⁴ Na ravni EU deluje v Stalni delovni skupini za kazalnike in standarde, na ravni Slovenije pa v odboru Koordinacija Izobraževanje in usposabljanje 2010 pri MŠŠ. Prav tako je sodeloval v EU delovni skupini, ki je pripravila kazalnike kakovosti vseživljenjskega učenja (Evropska komisija 2002).

³⁵ Posamezni eksperti so bili ali so člani: Strokovnega sveta za izobraževanje odraslih in njegovih različnih komisij, Sveta za evalvacijo, Slovenske Nacionalne komisije za UNESCO, Nacionalne komisije za ugotavljanje in zagotavljanje kakovosti v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah ter organizacijah za izobraževanje odraslih, Vladne projektne skupine za Program 10.000, Nacionalne projektne skupine za Brugges proces in Europass, Koordinacije izobraževanja in usposabljanja 2010, Nacionalne komisija za Preventivne ukrepe za preprečevanje osipa (PUPO), Komisije za razvoj pismenosti itd.

³⁶ Raziskovalni projekt Prispevek izobraževalnega sistema na poti v evropsko družbo vseživljenjskega učenja (LLL 2010) poteka v Šestem okvirnem programu EK. V njem sodeluje 14 evropskih držav: Avstrija, Anglija, Belgija - flamski del, Irska, Norveška, Bolgarija, Češka, Estonija, Madžarska, Litva, Rusija, Slovenija, Škotska. Raziskovalni projekt Prehodi iz izobraževanja v zaposlitev v luči organiziranosti izobraževalnega sistema institucionalne ureditve trga dela, v katerem sodelujejo Estonija, Bolgarija, Poljska, Češka, Slovenija, Madžarska, pa poteka v Mannheimskem inštitutu za evropske študije ob finančni podpori Volkswagnove fundacije.

³⁷ Npr.: **Neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah v krajevni skupnosti** : Zoran Jelenc, Metka Svetina. - Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991. ***Neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah** : doktorska disertacija / Zoran Jelenc, Ljubljana : 1992. ***Družbeni položaj in vloga neformalnega izobraževanja odraslih** / Zoran Jelenc. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. Glej tudi že omenjene raziskave o sistemskem umeščanju izobraževanja odraslih v prejšnjem poglavju.

³⁸ Ugotavljanje in potrjevanje znanja / Nataša E. Jelenc. - Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1996.

drugih delih izobraževalnega sistema oz. na področju dela, čeprav so bile sprva nerazumljeni in so včasih sprožile ukvarjanje s tem vprašanjem šele direktive EU³⁹.

- Svoje strokovno delo smo usmerili tudi v razvoj za Slovenijo povsem novih možnosti za neformalno učenje:

Ena izmed teh je **borza znanja**, ki omogoča stik med posameznikom, ki ima neko znanje in posameznikom, ki si takega znanja želi, brez posredovanja »uradnih« izobraževalnih ustanov. Prva borza znanja je bila odprta v Ljubljani leta 1992, danes jih uspešno deluje 9, ki tako pokrivajo celotno ozemlje Slovenije, preko njih deluje 10.870 članov.

Druga možnost za neformalno učenje, ki je v Sloveniji pred delovanjem ACS nismo poznali, so **središča za samostojno učenje** – razvili smo koncept in poskrbeli za njihovo ustanavljanje. Vloga središč za samostojno učenje je širitev dostopa do učnih gradiv, podpora formalnemu učenju, spodbuda za tiste, ki jim druge možnosti učenja ne ustrezajo itd. Nedvomno so središča za samostojno učenje prispevala k znanju tujih jezikov med odraslimi in tudi mladimi ter pri računalniškem opismenjevanju prebivalstva. Omrežje 34 središč za samostojno učenje letno nudi možnost učenja med 5000 do 7000 posameznikom, skupno je doslej dokumentiranih prek 44.000 uporabnikov, ki so se skupno učili prek 880.000 učnih ur. ACS sedaj skrbi za usposabljanje tistih, ki središča za samostojno učenje organizirajo in vodijo njihovo delo. Doslej se je usposabljanj udeležilo že 359 udeležencev.

Uvedli smo tudi **študijske krožke**, ki so se od leta 1992 pod okriljem Andragoškega centra uveljavili v slovenski različici po skandinavskem zgledu (V majhnih skupinah se s pomočjo mentorja (ne učitelja!) učijo odrasli s podobnimi učnimi interesi tako, da sami odkrivajo učne vire in se učijo drug od drugega.) Učijo se zelo različne vsebine, od zgodovine, spoznavanja svojega okolja, ekologije, zdravega načina življenja do ročnih spretnosti, državljskih veščin ipd. Študijski krožki so postali gonilo razvoja v lokalnih okoljih, zlasti na podeželju⁴⁰ hkrati pa so predmet zanimanja raziskovalcev in tudi strategov evropskih smernic izobraževanja⁴¹. Mnogokrat je delovanje študijskih krožkov pripeljalo do ustanovitve različnih ustanov ali povezav, ki jih prej v okolju niso imeli⁴². Z usposabljanjem mentorjev – doslej jih je ACS usposobil prek 632 – torej prispevamo k nastanku jeder lokalnega razvoja ter animacije za kulturne dogodke. Letno v študijskih krožkih dokumentirano sodeluje okoli 3000 ljudi, pripravljenih je približno 300 lokalnih dogodkov ali publikacij, doslej pa je bilo skupno organiziranih že več kot 900 študijskih krožkov, v katerih se je načrtno in vodeno učilo prek 15.000 ljudi.

Študijski krožki so doslej odigrali tudi pomembno vlogo pri animaciji prebivalstva za vključitev v kakršnokoli obliko neformalnega učenja. Temu so bili namenjeni lokalni promocijski dogodki npr. karavane učenja (v Kranju, na Remšniku, na Premu, v Gornji Radgoni in na Ptuju). Dosegle in celo

³⁹ Npr. 4. ključno sporočilo Memoranduma o vseživljenjskem učenju (2000), ali "Draft conclusions of the Council and of the representatives of the Governments of the member States meeting within the Council on Common European Principles for the identification and validation of non-formal and informal learning." Svet EU (2004);

⁴⁰ Npr. Usposabljanje za življenjsko uspešnost in študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti : raziskovalno poročilo / odgovorna nosilka Ana Krajnc/ raziskovalni sodelavci Marja Bešter, Olga Drogenik, Alenka Janko, Sonja Klemenčič, Boris Kožuh, Nena Mijoč, Jasmina Mirčeva, Ester Možina. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1995.

⁴¹ Social capital and Governance, old and new members of EU in comparison (ed. Frane Adam, 2006, in print); umestitev študijskih krožkov kot primera dobre prakse prek delovne skupine H dokumenta »Future objectives«, 2005;

⁴² Npr. Turistično društvo v Drežnici, Bralno društvo Izola, Društvo za varovanje naravne in kulturne dediščine ANBOT iz Pirana, društvo PIŠKOTEK v Knežaku, Društvo za širjenje vseživljenjskega učenja v Postojni itd.

presegle so namen- pokazati, kako je učenje lahko tudi prijetno in na ta način spodbujati učno nedejavno prebivalstvo k vključevanju v učenje- saj se je na vsako odzvalo od 150 do 300 ljudi.

- ACS razvija tudi **neformalno učenje za aktivno državljanstvo**. Temu vprašanju se je posvečal tako razvojno kot raziskovalno⁴³. V okviru PHARE Programa za demokracijo EU je nastalo več izobraževalnih programov: s področja izobraževanja brezposelnih (Brezposelnost je lahko izziv), program usposabljanja svetovalcev za svetovanje potrošnikom, program za učitelje v izobraževanju odraslih – Posameznik in demokracija, program za lokalno skupnost: Lokalna samouprava in še nekateri drugi. Rezultati razvojnega in raziskovalnega dela na tem področju je ACS prenašal v stroko in v prakso tudi na druge načine. Eden izmed njih so bili andragoški kolokviji in III. in IX. sta bila posvečena tej temi (Izobraževanje odraslih za aktivno državljanstvo – nujnost ali utopija?; Z vseživljenjskim učenjem do aktivnega državljanstva).
- V letu 2004 smo začeli razvijati Centre vseživljenjskega učenja (Centri VŽU). Koncept Centrov VŽU, ki ga je razvil ACS, spodbuja razvoj nove oblike povezovanja različnih oblik učenja in svetovanja ob partnerskem sodelovanju različnih organizacij v lokalnem okolju. V letu 2005 je pričelo z delom 13 Centrov VŽU. Svoje izkušnje z razvojem takih centrov izmenjujemo tudi v evropskem prostoru.⁴⁴

Povečevanje dostopnosti do učenja za vse, zlasti ranljive, skupine odraslih

ACS je vseskozi zastopal stališče, da je pri razvoju izobraževanja odraslih potrebno večjo podporo nuditi zlasti ranljivim skupinam prebivalstva, ki so ogrožene ali zaradi svoje nizke ravni znanja ali/in hkrati zaradi težjega dostopa do novega znanja. S svojim razvojnim delom na tem področju se je odločno zoperstavil tržni naravnosti v izobraževanju, ki je grozila, da bodo ranljivim skupinam, ki pa so ponavadi tudi manj izobražene, onemogočene možnosti za učenje, posledično pa bi izgubile vse možnosti na trgu dela. Država, ki ima velik delež delovno nesposobnega/ nekonkurenčnega prebivalstva, pa bi imela zato zmanjšane razvojne možnosti.

- ACS izpeljuje nacionalno **raziskavo o udeležbi odraslih v izobraževanju**, ki je bila doslej izvedena leta 1987, 1998 in 2004. Raziskava je namenjena preučevanju vzorcev vključevanja odraslih v izobraževanje in učenje ter dejavnikov, ki spodbujajo ali ovirajo njihovo vključevanje v izobraževanje. Na ta način odkriva prikrajšane skupine odraslih, za katere je potrebno razvijati posebej prilagojeno izobraževalno ponudbo in zagotavljati dodatne podporne ukrepe.
- ACS je v začetku 90. let zelo hitro reagiral na **bistveno povečan obseg brezposelnih**, s katerim smo se v Slovenji srečali po osamosvojitvi Slovenije. V začetku smo razvijali nekatere vzorčne programe za brezposelne (npr. Brezposelnost je lahko izziv), ki so jih kasneje prevzele izobraževalne organizacije iz omrežja izobraževalcev odraslih, mi pa smo se aktivno vključili v pripravo in izvedbo prvega državnega Programa 5000, namenjenega pospešitvi **izobraževanja brezposelnih**. Kasneje, ko je bila zagotovljeno omrežje izvajalcev programov za brezposelne, sredstva za tovrstno izobraževanje in zagotovljena koordinacija, smo se postopoma preusmerjali v druge aktivnosti in se z brezposelnimi nismo več ukvarjali v takem obsegu. Smo pa bili nekaj časa

⁴³ V letih 2000-2002 je potekala raziskava Izobraževanje in usposabljanje za upravljanje in aktivno državljanstvo v Evropi v okviru Petega okvirnega programa EU (ETGACE), ki je bila leta 2003 ponovljena v Romuniji in na Madžarskem (RE-ETGACE, 2003-2004)

⁴⁴ ACS je bil regionalni koordinator za mednarodni projekt »Razvoj lokalnih učnih centrov in učnih partnerstev - kot del ciljev članic EU za doseganje Lizbonskih ciljev na področju izobraževanja in usposabljanja«, ki je potekal v letu 2005, sodelovalo pa je 31 držav.

zunanj evalvatorji nekaterih izvedb izobraževalnih programov za odrasle⁴⁵. Do danes pa je ACS ohranil svojo vlogo razvijalca in izvajalca programov za usposabljanje organizatorjev in izvajalcev izobraževanja brezposelnih; v ta namen smo razvili kar 11 modulov, doslej pa usposobili že 841 organizatorjev izobraževanja, učiteljev in svetovalnih delavcev, ki delajo z brezposelnimi ali jih poučujejo.

- Druga skupina, ki smo ji na ACS posvetili posebno pozornost, so **mlajši odrasli**. Razvili smo evropsko primerljiv program zanje – **Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM)**, s to problematiko pa smo se ukvarjali tudi raziskovalno⁴⁶. Program, ki je poleg programa Produkcijske šole edini program za to populacijo v Sloveniji, danes poklicno izvaja 38 mentorjev pri 11 izobraževalnih organizacijah, doslej je bilo vanj vključenih okoli 1500 mladih in po raziskavi, ki jo je opravila Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, daje zelo dobre rezultate, saj okrog 60% mladih nadaljuje s prekinjenim šolanjem ali pa se zaposli⁴⁷.
- Posebno pozornost smo v 90. letih namenili **preučevanju izobraževanja Romov** s pristopom praksa – raziskovanje. Na osnovi praktičnih izkušenj pri izobraževanju Romov v programu za zviševanje ravni pismenosti (program UŽU) smo opravili raziskovanje pismenost Romov⁴⁸. To delo je pripeljalo do povsem novih teoretskih pogledov na preučevanje položaja Romov⁴⁹. Sodelovali smo tudi pri pripravi Strategije vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji (MŠŠ, maj 2004).
- Razvoj študijskih krožkov je omogočil tudi novo možnost za **učenje slepih in slabovidnih, ostarelih, bolnikov, invalidov, mladih prestopnikov, zapornikov**, ki imajo precej omejene možnosti za učenje. Izpeljali so kar nekaj odmevnih študijskih krožkov. V letu 2002 smo v okviru mednarodnega projekta Allegro še dodatno spodbudili učenje v takih skupinah (224 udeležencev). Prav zaradi omejenih možnosti, ki jih imajo za učenje take skupine prebivalstva in zaradi socialno-integracijskih učinkov, ki jih ima učenje nanje, je projekt prejel mednarodno priznanje The European Label for innovative projects in language teaching and learning (http://ec.europa.eu/education/policies/lang/awareness/label_en.html).

Dvig ravni pismenosti prebivalstva

Eden izmed temeljnih kriterijev, s katerimi se danes meri učinkovitost in kakovost izobraževalnih sistemov, so ravni različnih pismenosti (jezikovne, matematične, dokumentacijske, digitalne...), ki jih dosega prebivalstvo. ACS je bil med prvimi, ki je v Sloveniji začel opozarjati na te probleme in tudi aktivno delovati, da bi jih spreminjal:

⁴⁵ Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih/ voditeljica Tanja Vilič-Klenovšek; sodelavci: Sonja Klemenčič, Tanja Vilič-Klenovšek, Boris Kožuh, Jasmina Mirčeva, Ester Možina. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije.

⁴⁶ Npr. *Mrgole, A. (1999). Izobraževanje na družbenem obrobju: ključ do v(iz)ključenosti. V: Ivančič, A. (ured.) Izobraževanje odraslih, socialna neenakost in socialna vključenost. Ljubljana: Andragoški center Slovenije. * Mrgole, A. (1997). K teoriji brezposelnosti mladih. Družbeni vidiki problematike mladinske brezposelnosti. Andragoška spoznanja.*Mrgole, A. (1997). Mladi v izobraževanju odraslih. Načrtovanje izobraževalnih programov za odpravljanje brezposelnosti mladih. Andragoška spoznanja.

⁴⁷ Evalvacija socialnointegracijske vloge programa Projektno učenje za mlajše odrasle / Andreja Dobrovoljc, Valentina Hlebec, Andreja Istenič Starčič, Sonja Klemenčič, Livija Knaflič. Ljubljana : Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2003.

⁴⁸ Izobraževanje in strategije pismenosti, magistrsko delo, Alenka Janko, Univerza v Ljubljani, FF, Oddelek za sociologijo, Ljubljana 1997

⁴⁹ Sodelavka ACS Alenka Janko Spreizer je po letu 1998 nadaljevala s proučevanjem položaja in študije o Romih na ISH-Fakulteti za podiplomski humanistični študij v Ljubljani in izsledke objavila v monografiji Vedel sem, da sem Cigan - rodil sem se kot Rom, Znanstveni rasizem v raziskovanju Romov, 2002

- V letih 1997 do 1999 je bil ACS vključen v OECD **raziskavo Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju**, v kateri je sodelovalo 20 držav (Slovenija je bila edina nečlanica OECD)⁵⁰. Rezultati so v Sloveniji povzročili pravi šok, saj so pokazali, da je pismenost odraslega prebivalstva zelo slaba; taki rezultati pa posredno kažejo na slabost celotnega sistema izobraževanja. Kasneje pa je raziskava spodbudila številne odzive – o pismenosti kot indikatorju učinkovitosti izobraževanja so se začele v Sloveniji številne strokovne razprave, povečala se je naklonjenost mednarodnemu merjenju učinkovitosti sistemov (npr. IEA, TIMSS, PISA), pojavile so se nove iniciative⁵¹ ipd.
- ACS je že kmalu po nastanku začel razvijati poseben program za zviševanje pismenost odraslega prebivalstva, poimenovan **Usposabljanje za življenjsko uspešnost (UŽU)**. Kasneje se je program razvil še v drugih različicah, ki so namenjene 5 različnim ciljnim skupinam, ki imajo največje primanjkljaje v pismenosti in so zaradi tega bolj socialno in ekonomsko ranljive: program družinske pismenosti **UŽU - Beremo in pišemo skupaj** je namenjen manj izobraženim staršem otrok, ki obiskujejo prvo triletje devetletke. Program **UŽU - Most do izobrazbe** obiskujejo odrasli z nižjo ravno pismenosti, ki bi želeli nadaljevati prekinjeno šolanje, program **UŽU - Pismenost na podeželju** pa manj izobraženo podeželsko prebivalstvo. V program **UŽU - Moj korak** se vključujejo odrasli s posebnimi potrebami in v program **UŽU - Jaz in moje delovno mesto** manj izobraženi odrasli, ki delajo na manj zahtevnih delovnih mestih.

ACS je razvil program Temeljnega usposabljanja učiteljev UŽU in doslej usposobil **mrežo 150 učiteljev**, ki delujejo pri **46 izobraževalnih organizacijah po celi Sloveniji**. V programe se je doslej vključilo okrog 1500 odraslih, sedanje omrežje učiteljev in izvajalcev pa bi omogočalo udeležbo vsaj 4000 manj izobraženim odraslim na leto.

Izkušnje pri izvajanju programov opismenjevanja je ACS med leti 1999 in 2000 diseminiral v projektu **Phare Lien** na Madžarskem, in leta 2005 v **Botsvani** na povabilo Unesca.

- Zato, da bi pripomogli k dvigu bralne kulture in k razvoju pismenosti med odraslim prebivalstvom, smo v letu 1999 začeli tudi z **razvojem študijskih krožkov Beremo z Manco Košir**. Doslej smo v njihovo podporo usposobili 67 mentorjev, izpeljanih pa je bilo 100 krožkov z okrog 1000 udeleženci.

Študijski krožki Beremo z Manco Košir organizirajo odmevne aktivnosti za popularizacijo branja: V Nami niste sami, knjige so z vami (Ljubljana, 2001, okrog 400 obiskovalcev), Branje na vlakih (po vsej Sloveniji, branja se je udeležilo vsaj 1400 ljudi, brezplačno je bilo razdeljenih ogromno knjig), v zadnjih letih redno sodelujejo na prireditvi Društva slovenskih pisateljev »Dnevi slovenske knjige«, Bralni virus v Maksimarketu (Ljubljana, 2006).

- Na podlagi izsledkov nacionalne raziskave pismenosti je ACS pripravil dve viziji razvoja pismenosti pri odraslih Strategijo za zviševanje ravni pismenosti odraslih do 2010 (2003) in Strategijo za zviševanje ravni temeljnih spretnosti zaposlenih (2004), ki predstavljata strokovno podlago za razvoj izobraževalnih programov in vpeljevanje primernih ukrepov. Prav zaradi raziskovalnih in razvojnih izkušenj s tega področja je pred dvema letoma ACS dobil nalogo, da koordinira delo Nacionalne komisije za razvoj pismenosti, ki jo je imenoval Minister za šolstvo in šport aprila 2004. Komisija je v konec leta 2005 pripravila predlog **Nacionalne strategije za razvoj pismenosti za otroke, mladostnike in odrasle**. Strategija predstavlja strateški dokument celostnega vseživljenjskega razvoja pismenosti za celo vertikalo in naj bi jo sprejela vlada na pobudo Ministra za šolstvo in

⁵⁰ Pismenost odraslih v Sloveniji / Ester Možina. // Ib revija. ISSN 1318-2803. 34 : 3-4 (2000) 28-40..

⁵¹ Pri tem je zlasti dejavno Bralno društvo Slovenije, s katerim tesno sodelujemo.

šport. Že pripravljene strategiji za odrasle pa smiselno dopolnjujeta nacionalni dokument in predstavljata njegovo operacionalizacijo za razvoj pismenosti pri odraslih.

Strokovne podlage za razvoj programov izobraževanja in usposabljanja odraslih

Ne glede na to, da je med nacionalnimi javnimi zavodi s področja vzgoje in izobraževanja dogovorjena delitev dela, po kateri se z vprašanji šolskega izobraževanja odraslih ukvarjata bodisi Zavod RS za šolstvo bodisi Center za poklicno izobraževanje⁵², se ACS ni izognil svoji vlogi in odgovornosti pri razvoju kurikula za odrasle.

- Z vprašanji programiranja smo se v ACS začeli ukvarjati že kmalu po njegovem nastanku. Želeli smo spodbuditi prožnejše načrtovanje programov, spodbujati oblikovanje t.i. »odprtega kurikula, ki bo omogočal večje prilagajanje potrebam okolja in gospodarstva ter odraslim udeležencem. Izdelali smo več raziskovalnih študij in teoretskih prispevkov⁵³.
- Pripravili smo strokovne podlage, na podlagi katerih je minister v letu 1998 sprejel **Navodila za prilagajanje izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja odraslim udeležencem izobraževanja**⁵⁴, ki so v veljavi še danes.
- Med pomembnimi strokovnimi dosežki je treba omeniti pripravo temeljnih (strateških) izhodišč za vsebinsko prenavo vseh vrst, ravni in stopenj programov, v katere se vključujejo odrasli ter oblikovanje metodologije za načrtovanje programov izobraževanja odraslih (**Izhodišča za kurikularno prenavo izobraževanja odraslih in oblikovanje programov za izobraževanja odraslih, 1997**) in **Izhodišča za pripravo programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja ter srednjega strokovnega izobraževanja odraslih, 1998**). Oba dokumenta sta bila sprejeta na Strokovnem svetu za izobraževanje odraslih in na Strokovnem svetu za poklicno in strokovno izobraževanje.
- Strokovnem svetu za izobraževanje odraslih smo v sprejetje predlagali **4 programe, ki so bili pripravljene izključno za odrasle** (gre za jezikovne programe). Te je kasneje potrdil tudi minister. Prav tako pa smo sodelovali pri oblikovanju posebnega programa Osnovna šola za odrasle.

Razvoj kakovosti izobraževanja odraslih

Znanje je v sodobnem času dobrina, ki predstavlja primerjalno prednost, od katere sta odvisna položaj in razvoj posameznika, njegove družine, pa tudi skupnosti, v kateri živi, države ali regije. Pomembno ni le to, da znanje imamo, temveč tudi, kakšna je njegova kakovost: koliko je uporabno, trajno in prenosljivo v različne življenjske in delovne okoliščine. Andragoški center Slovenije kot osrednja nacionalna razvojno-raziskovalna ustanova za izobraževanje odraslih na podlagi lastne strategije za razvoj kakovosti v izobraževanju odraslih razvija številne dejavnosti, s katerimi želi spodbuditi motivacijo

⁵² Dogovor o razmejitvi nalog med Andragoškim centrom Slovenije, Centrom Republike Slovenije za poklicno izobraževanje in Zavodom Republike Slovenije za šolstvo. Ministrstvo za šolstvo in šport, 9. junij 1997.

⁵³ Npr.: Izobraževalni program za odrasle: od načrta do izpeljave/Metka Svetina. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1998. *Oblikovanje nacionalnega in izvedbenega kurikuluma v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih. Odgovorna nosilka Vida A. Mohorčič Špolar ; raziskovalna skupina Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Metka Svetina, Vera Mlinar, Tanja Vilič Klenovšek, Marija Velikonja, Maja Zupančič, Valentina Hlebec. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2003. *Oblikovanje izvedbenega kurikula v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih /2005/ Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Metka Svetina, Vera Mlinar, Tanja Vilič Klenovšek, Marija Velikonja, Maja Zupančič. Ljubljana : Andragoški center Slovenije : Državni izpitni center.

⁵⁴ Navodila za prilagajanje izobraževalnih programov poklicnega in strokovnega izobraževanja odraslim udeležencem izobraževanja. Uradni list RS, št. 80/98.

strokovnjakov in izobraževalnih organizacij za večja vlaganja v kakovost, jim omogočiti dostop do znanja, ki je nujno za kakovostno delo in jih seznanjati z mednarodno primerljivimi standardi kakovosti.

- Leta 2001 smo razvili **slovenski model samoevalvacije izobraževanja odraslih, poimenovan POKI** (Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje). Do leta 2006 je model za samoevalvacijo POKI uporabljalo ali pa ga še uporablja 69 % ljudskih univerz, ki izvajajo javne programe izobraževanja odraslih (24 od 35), 26 % srednjih šol (24 od 93) in 11 % zasebnih izobraževalnih organizacij (6 od 56).
- Od leta 2001 sistematično izvajamo **usposabljanje za izpeljavo samoevalvacij** in o drugih vprašanih kakovosti izobraževanja. Do konca septembra 2006 smo izpeljali 636 ur usposabljanja. V okviru projekta Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje – POKI je bilo v izobraževanje vključenih: 52 ravnateljev/direktorjev, 85 vodij/organizatorjev izobraževanja odraslih, 34 učiteljev, ki poučujejo odrasle udeležence, skupaj 171 udeležencev.
- Znanje in izkušnje, ki smo si jih pridobili z razvojem in uporabo Modela za samoevalvacijo POKI smo v letih 2003 do 2005 **prenesli tudi v mednarodni prostor**, kjer je bil v okviru mednarodnega sodelovanja primerljivo analiziran skupaj z modeli, ki se uporabljajo v drugih državah Evropske unije. Hkrati pa smo v okviru tega mednarodnega sodelovanja v slovenski prostor **vpeljali in preizkusili uporabo metode z gledovanja**, ki v evropskem prostoru velja za eno izmed učinkovitih metod, ko gre za sistematično spoznavanje in prenašanje dobrih praks med izobraževalnimi organizacijami in sistemi.
- **V podporo izobraževalnim organizacijam**, ki izpeljujejo procese samoevalvacije, smo v letih 2003 in 2004 **razvili strokovna gradiva**, ki smo jih izdali v dveh strokovnih priročnikih.⁵⁵ V letih 2004 in 2005 smo **razvili spletno bazo vprašanj**, uporabnih v internih procesih presojanja kakovosti izobraževanja odraslih v izobraževalnih organizacijah. V bazi je čez 1800 vprašanj. Spletna aplikacija omogoča poljubni izbor vprašanj, sestavljanje vprašalnikov, izpolnjevanje vprašalnikov na spletu ter temeljne obdelave na ta način zbranih podatkov.
- V letu 2006 smo v prakso prenesli nov projekt – to so **svetovalci za kakovost**. Letos že deluje 18 svetovalcev za kakovost v organizacijah, ki izvajajo izobraževanje odraslih; delo opravljajo kot del rednega dela in so prvi taki strokovnjaki v sistemu izobraževanja v Sloveniji.
- Na Andragoškem centru Slovenije razvijamo **različne pristope k spremljanju in evalvacijam** za različne namene in različna področja izobraževanja odraslih (formalno, neformalno izobraževanje). Razvojno delo smiselno dopolnjujemo z aktivnostmi, ki jih opravljamo kot zunanji evalvatorji. Letno spremljamo uveljavljanje lastnih razvojnih projektov v praksi, občasno pa spremljamo javnoveljavne programe izobraževanja odraslih⁵⁶.

⁵⁵ Možina, Klemenčič, Hlebec: Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje, Vprašanja za presojanje kakovosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2004. * Klemenčič, Možina, Vilič Klenovšek: Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje, Kazalniki kakovosti. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 2003.

⁵⁶ Do zdaj so bile opravljene naslednje večje evalvacije: Evalvacija delovanja študijskih krožkov (1994 – 1995), Evalvacija omrežja izobraževalnih organizacij za odrasle v Sloveniji (1995-1996), Evalvacija programov UŽU in študijskih krožkov v vlogi spreminjanja lokalne skupnosti (1995-1996), Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih (1995 in 1997), Evalvacija učne pomoči brezposlenim (2000), Evalvacija srednješolskega formalnega izobraževanja brezposelnih – Program 5000 – (2000-2001), Evalvacijska študija Oblikovanje nacionalnega in izvedbenega kurikuluma v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih (2001-2003). Sodelovali pa smo tudi pri izvedbi evalvacijske študije Evalvacija socialnointegracijske vloge programa Projektno učenje za mlajše odrasle, ki jo je v letih 2000 do 2002 izvajala Filozofska fakulteta v Ljubljani.

- Izvajali smo **evalvacijo poskusov** višješolskih programov: Gostinstvo, Turizem, Gradbeništvo, Strojništvo, Elektronika, Poštni promet, Telekomunikacije, Poslovni sekretar, Rudarstvo, Geodezija. Razvili smo metodologijo evalvacije, izvedbo pa smo izpeljali skupaj s CPI.

Razvoj in izpeljava programov usposabljanja andragoškega osebja

ACS se vseskozi zaveda, da lahko najboljše učinke svoje dejavnosti doseže, če znanje, ki ga razvija, prenaša v prakso, če usposobi dobre učitelje, strokovnjake-praktike in dobra vodstva izobraževalnih organizacij, ki razvijajo izobraževanja odraslih. V programih, ki jih razvijamo, izobraževalci odraslih dograjujejo svoje pedagoško in andragoško znanje, izmenjujejo izkušnje, se seznanjajo z novostmi v izobraževalnem delu z odraslimi, ali pa si zaradi potreb svojega primarnega poklicnega dela in osebnega razvoja šele pridobivajo temeljno znanje in spretnosti za izobraževalno delo z odraslimi. Posebno skrb namenjamo usposabljanju učiteljev v programih formalnega izobraževanja na vseh ravneh zahtevnosti. Izobraževalna dejavnost je raznolika in obsega:

- Razvoj izobraževalnih programov **temeljnega andragoškega spopolnjevanja**. Programi so zasnovani modularno, razvili smo 47 modulov. Doslej smo v različne programe temeljnega usposabljanja vključili skoraj 13.500 udeležencev.
- **Usposabljanje strokovnjakov**, ki sodelujejo **pri izpeljavi in uveljavljanju razvojnih projektov Andragoškega centra** in njihovih rezultatov v izobraževalno prakso. Zavedamo se namreč, da razvojnih projektov ni mogoče uspešno vpeljati v prakso brez temeljitega usposabljanja; o obsegu te dejavnosti poročamo pri posameznih razvojnih projektih.
- Razvijamo tudi **specializirane programe spopolnjevanja** (po željah naročnikov⁵⁷) ter programe za pridobitev mednarodnih certifikatov nevro-lingvističnega programiranja NLP (doslej smo usposobili 300 Praktikov NLP, 63 Mojstrov poslovne komunikacije in 24 Trenerjev NLP).
- Za seznanjanje strokovne javnosti o strokovnih novostih, za izmenjavo dobrih praks, za pogovore z vidnimi strokovnjaki organiziramo **občasna informativna in izobraževalna srečanja**. Doslej smo jih organizirali že preko 3000 s preko 3700 udeleženci.
- Omogočamo izmenjavo najnovejših teoretičnih in praktičnih spoznanj med domačimi in tujimi strokovnjaki, zato pripravljamo **domače in mednarodne izobraževalne prireditve** (konference, posveti). Med najpomembnejšo štejemo Andragoški kolokvij, ki ga organiziramo vsako leto od leta 1997⁵⁸. Omeniti pa kaže še nekatere druge konference⁵⁹.

⁵⁷ Nekaj referenc: Nuklearna elektrarna Krško, Kmetijska zbornica Slovenije, Zavod za gozdove, Slovenske železnice, Hit d.d., Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ministrstvo za obrambo, Center za obrambno usposabljanje Poljče, Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje, Javno podjetje Energetika, Lisca, d.d., Banka Slovenije, Državni zbor RS.

⁵⁸ Teme: Vseživljenjsko izobraževanje in vseživljenjsko učenje (1997), Izobraževanje odraslih kot dejavnik zmanjševanja socialne neenakosti in socialnega vključevanja s podnaslovom Za kritično teorijo izobraževanja odraslih (1998), Izobraževanje odraslih za aktivno državljanstvo - nujna ali utopija? (1999), Pismenost, participacija in družba znanja (2000), Izobraževanje odraslih in spreminjajoča se narava dela (2001), Motivacija v izobraževanju odraslih (2002), Sodobni vidiki učenja in motivacije odraslih (2003), Izobraževanje in usposabljanje učiteljev v izobraževanju odraslih (2004), Z vseživljenjskim učenjem do aktivnega državljanstva (2005), Udeležba odraslih v izobraževanju – spodbude in ovire (2006)

⁵⁹ Posvet o poklicnem izobraževanju, Posvet o brezposelnih, Mednarodna konferenca o izobraževanju odraslih - ESREA. Konferenca ILSCAE, Mednarodna konferenca o izobraževanju odraslih. Posvet o kurikularni prenovi, Posvet o visokošolskem izobraževanju. Konferenca RISAER Posvet: Programska prenova poklicnega in strokovnega izobraževanja odraslih, Funkcionalna pismenost –posvet, konferenca ILSCAE. Posvet: Kakovost v izobraževanju odraslih. Posvet: Kakovost v srednješolskem izobraževanju odraslih, Posvet: Vseživljenjsko učenje, stanje in perspektive. ARION – vseživljenjsko učenje in izobraževanje.

Svetovalna dejavnost

Poleg izobraževanja je svetovanje tista dejavnost, ki je v pomoč strokovnim delavcem v omrežju izobraževanja odraslih tako pri načrtovanju kot pri izvajanju izobraževanja. Seznanjamo jih z novostmi v izobraževanju in učenju odraslih, s sistemskimi vprašanji, z razpisi, pomembnimi za izobraževanje odraslih, vprašanji in dokumenti, povezanimi z usmeritvami EU idr. Razvijamo različne oblike svetovalnega dela:

- **Splošno svetovanje, povezano z izobraževanjem odraslih**, opravljajo vsi strokovni delavci na ACS. V enem letu opravimo okrog 2000 svetovalnih ur, tako za ustanove in strokovnjake, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih, kot tudi za posameznike, ki se želijo sami izobraževati ali učiti.
- Za posameznike in strokovnjake imamo 24 ur na dan dostopen **Svetovalni kotichek** na spletu. Ustvarili smo že obsežno bazo odgovorov, ki so v pomoč tistim, ki potrebujejo nasvet. Obisk Svetovalnega koticheka se povečuje iz leta v leto (v letu 2005 smo prejeli 154 vprašanj, v letu 2006 pa že preko 250), zanimivo pa je, da to možnost bolj uporabljajo posamezniki - odrasli, kot pa strokovnjaki, ki nas še vedno raje pokličejo po telefonu ali pridejo osebno na pogovor na ACS.
- Z vprašanji svetovanja v izobraževanju odraslih se ukvarjamo tudi **študijsko**. V letih 1997-2000 je ACS izpeljal več študij, povzetek ugotovitev le-teh je zaokrožil z izdajo priročnika **Svetovanje v izobraževanju odraslih** (2000). V zadnjih letih pa v podporo strokovnemu razvoju svetovalnega dela razvijamo nove pristope, nove baze podatkov in nove svetovalne pripomočke.
- V letih 1999 do 2001 je ACS začel z razvojem in izvajanjem aktivnosti za ustanovitev **svetovalnih središč za izobraževanje odraslih** kot regijskih središč za podporo odraslim pri njihovem izobraževanju in učenju. Prvih pet središč je pričelo z delom v letu 2001, **danes pa deluje že 14 središč** (v vseh statističnih regijah), ki svoje delo opravljajo tudi izven sedeža središča. V letu 2005 je bilo v svetovalnih središčih opravljenih preko 12.800 individualnih storitev ter organizirano informiranje za 277 skupin.

Vsako svetovalno središče ima partnersko oblikovano lokalno svetovalno omrežje, v katerem združuje različne razvojne dejavnike svojega okolja, da tako lahko neposredno načrtuje svetovalno podporo razvojnim iniciativam, hkrati pa v omrežje povezuje druge strokovne ustanove, da tako lahko s komplementarnim delovanjem posameznikom nudijo čim bolj celovito strokovno podporo. Svetovalna središča danes tako v partnerska omrežja povezujejo skoraj 200 različnih organizacij (razvojnih agencij, občin, regijskih zbornic, zavodov za zaposlovanje itd.)

- Model svetovalnih središč je vzbudil zanimanje tudi v mednarodnem prostoru – v letih 2002 - 2004 je nemški inštitut IIZ/DVV v okviru Pakta stabilnosti za jugovzhodno Evropo denarno podprl prenos tega modela v Srbijo in Romunijo. Poleg tega je bil model večkrat predstavljen na mednarodnih srečanjih kot primer dobre prakse na področju razvoja novih pristopov v izobraževanju odraslih.⁶⁰

Promocija vseživljenjskega učenja

Eden izmed pomembnih dejavnosti ACS je promocija vseživljenjskega učenja, ki jo najboljše utemeljujejo cilji, opredeljeni v Strateškem načrtu TVU⁶¹: želimo ozaveščati javnost o pomembnosti in

⁶⁰ Implementing Lifelong Learning strategies in Europe: Progress report on the follow-up to the 2002 Council resolution on Lifelong Learning, EC, DG for Education and Culture, 17. 12. 2003;
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/synthesis_acc_en.pdf

⁶¹ Strateški načrt TVU je sprejel Nacionalni odbor TVU (2006).

vsenavzočnosti učenja v vseh starostnih obdobjih in na vseh področjih javnega in zasebnega življenja; povečati prepoznavnost časovne in vsebinskih dimenzij vseživljenjskega učenja; okrepiti zavedanje, da je učenje pomembna prvina vsake dejavnosti in da je pogoj za doseganje tako kakovosti življenja nasploh kot tudi uspešnosti poklicnega in drugega organiziranega dela; želimo promovirati enakovrednost in uravnoteženost štirih stebrov vseživljenjskega učenja: učenje kot pridobivanje znanja, učenje kot usposabljanje za delo, učenje za kakovostno bivanje v skupnosti in učenje za osebno rast; spodbujati pozitiven odnos do vseh oblik formalnega, neformalnega in priložnostnega učenja, še zlasti pa za preseganje stereotipnih predstav o tem, kaj učenje je in čemu je namenjeno; prebujati radovednost, ugotavljati in oblikovati nove potrebe po učenju, jih izražati in uveljavljati; vzpostavljati okoliščine za medsebojno razumevanje, sprejemanje in sinergijsko delovanje včasih nasprotujočih si taborov: formalnega in neformalnega sektorja, vladnih in nevladnih organizacij, različnih generacij, kultur, narodnosti, nazorov in podobno.

- Strokovnjaki ACS so bili v Sloveniji prvi, ki so začeli širiti idejo vseživljenjskega učenja in se s tem vprašanjem tudi raziskovalno ukvarjati.
- Bili smo nosilci slovenske razprave o evropskem Memorandumu o vseživljenjskem učenju. V ta namen smo prevedli Memorandum o vseživljenjskem učenju (2001) in ga predstavili na Strokovnem svetu za izobraževanje odraslih ter na posvetu direktorjev in vodij izobraževanja odraslih v Portorožu, 15. in 16. maja 2001. Organizirali smo tudi spletno razpravo o dokumentu ter posebno razpravo, na kateri so sodelovali izvajalci izobraževanja odraslih in mladine, nosilci politike izobraževanja odraslih ter nevladne organizacije⁶².
- ACS je leta 1996 prvič (kot peta država na svetu!) **organiziral vseslovenski festival učenja in ga poimenoval Teden vseživljenjskega učenja (TVU)**, od takrat pa je postal tradicionalen in ga letos organiziramo enajstič. Slovenija z izpeljavo TVU uresničuje priporočilo Pete mednarodne konference Unesca (Hamburg 1997), ki predlaga vsem državam članicam, naj organizirajo Teden učenja odraslih in naj to postane mednarodna prireditev. Danes festivale učenja prirejajo že v več kot 40 državah po svetu, od tega nad 20 v Evropi. Gibanje koordinira Unescov inštitut za vseživljenjsko učenje v Hamburgu. Namen TVU je predstavitev številnih možnosti, ki jih imajo prebivalci Slovenije za učenje in širjenje ideje vseživljenjskega učenja. V svojih okoljih se z različnimi programi, metodami in pristopi k učenju predstavljajo različne izobraževalne organizacije (od tistih, ki izobražujejo najmlajše do tistih, ki so namenjene ljudem v 3. življenjskem obdobju), pa tudi mnoga društva, skupine in drugi, ki razvijajo neformalno učenje. V zadnjih letih so tedni tematsko organizirani – v skladu s temami, ki jih EU razglasi kot izobraževalno temo leta. Letno na prireditvi TVU sodeluje 400-500 izvajalcev, ki organizirajo prek 3.500 različnih izobraževalnih, promocijskih, kulturnih in družabnih prireditev. Po anketah se teh prireditev udeleži že več kot 70.000 obiskovalcev, še veliko več jih nagovorijo medijska sporočila.

Model slovenskega TVU⁶³ je postal zgled mnogim državam, ki so se od nas učile. Prvi odmevni mednarodni projekt je bil **Teden vseživljenjskega učenja v Jugovzhodni Evropi (2000-2004)**, v katerem so poleg Slovenije sodelovale Albanija, Bolgarija, Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Makedonija, Srbija in Črna gora in Romunija. Namenjen je bil prenosu slovenskih izkušenj in znanja, pridobljenih z organiziranjem TVU, v države Jugovzhodne Evrope. Rezultat je bil, da so po letu 2000 festivale učenja organizirali v vseh sodelujočih državah, sledil pa je tudi prvi regionalni festival učenja v Jugovzhodni Evropi (Skopje, oktober 2003). Letos je bil v Sarajevu organiziran že drugi regionalni festival učenja.

⁶² <http://linux.acs.si/memorandum>

⁶³ Druge države obeležujejo Teden učenja odraslih, naš model pa sloni na strategiji vseživljenjskosti učenja in zajema učenje otrok, mladine in odraslih.

Kot koordinatorji Gruntvig 1 projekta **Širitev in krepitev evropske razsežnosti gibanja TVU** (2002-2004) pa smo različne vidike **slovenskega modela TVU** prenesli v pet drugih držav: Bolgarijo, Nemčijo, Romunijo, Španijo in Švico. V tem okviru je bil organiziran prvi festival učenja v Španiji.

V okviru tretjega mednarodnega projekta **Mednarodni festival učenja v Evropi** (2003-2006) so nastali zametki prvega foruma učečih se v Sloveniji, naši primeri dobre prakse pa so objavljeni na spletni strani in v dveh publikacijah tega projekta kot tudi v številnih drugih mednarodnih publikacijah, ki zadevajo tematiko festivalov učenja. TVU je bil prav tako omenjen kot primer dobre prakse v zgoraj omenjenem Poročilu o uresničevanju Resolucije o vseživljenjskem učenju (glej opombo 47).

- Od leta 1997 smo začeli v okviru TVU podeljevati **priznanja ACS za izjemne učne in strokovne dosežke v izobraževanju odraslih**. Njihov namen je za zgled postaviti posameznike, skupine in organizacije, ki v učenje in izobraževanje veliko vlagajo in zato tudi dosegajo lepe uspehe. V obdobju 1997-2006 je bilo podeljenih 126 priznanj, njihovi dobitniki imajo izjemno animacijsko in motivacijsko moč.

Informacijska podpora razvoju izobraževanja odraslih

ACS odigra tudi pomembno informacijsko vlogo kot osrednje informacijsko vozlišče za izobraževanje odraslih v slovenskem prostoru in kot stičišče s podobnimi dejavnostmi v drugih državah:

- Vsako leto izdamo **pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji**; v zadnjih letih v internetni različici. V njem se predstavijo izvajalci različnih programov za odrasle s svojimi programi; tako nastane pomembna baza podatkov, ki je v pomoč vsem, ki usmerjajo odrasle v izobraževanje oz. odraslim samim pri odločanju za izobraževanje. Pregled ponudbe letno prikazuje ponudbo več kot 320 izvajalcev s prek 6.200 programi; je edina brezplačna baza tovrstnih podatkov v Sloveniji. Na tem področju sodelujemo s Statističnim uradom RS, ki od nas prevzema baze subjektov na področju izobraževanja odraslih, dajemo pa tudi strokovne pripombe na prenove obstoječih ter razvoj novih statističnih raziskav.
- Skrbimo za urejanje **programoteke**, v kateri so objavljeni vsi javnoveljavni izobraževalni programi za odrasle in spremljajoči dokumenti, ki so jih sprejeli pristojni strokovni sveti in pristojna ministrstva. V programoteki, ki je dostopna na spletni strani ACS (www.acs.si/programoteka/), je do leta 2006 vključenih vseh 15 javnoveljavnih izobraževalnih programov za odrasle, ki so bili doslej oblikovani.
- Mesečno že od leta 1992 izdajamo **glasilo Novičke**, ki prinaša najnovejše in najpomembnejše informacije o izobraževanju odraslih. Glasilo je brezplačno na voljo blizu 2.000 naslovnikom (izvajalcem izobraževanja odraslih, zavodom za zaposlovanje, andragogom, fakultetam, ministrstvom, zbornicam...) Poleg tiskane od leta 1999 izdajamo tudi **spletno različico** Novičk. Tri številke letno od leta 1993 izdamo tudi v **angleškem jeziku**, namenjene so blizu 900 prejemnikom v tujini. Tri do štirikrat letno izhajajo od leta 1997 tudi **TVU-Novičke**, s posameznimi izdajami tudi v angleškem jeziku.
- ACS ima tudi **strokovno knjižnico** z bogato zalogo (blizu 8.000 izvodov) strokovne literature, ki je v podporo strokovni javnosti, študentom različnih fakultet in drugim uporabnikom. O knjižnih novostih obveščamo prek glasila Novičke.

- V zadnjih letih ACS kot informacijski in promocijski kanal vse bolj uporablja svetovni **splet**. Poleg splošnih strani o delovanju in dosežkih ACS, o novostih in njegovih projektih, smo v zadnjih letih **razvili nekaj spletnih podstrani, namenjenih posebni strokovni ciljni publikli**: spletne strani o svetovanju v izobraževanju odraslih, o kakovosti izobraževanja odraslih, o usposabljanju za andragoško delo, o Tednu vseživljenjskega učenja, o pismenosti ipd. V okviru podstrani delujejo aplikacije, ki omogočajo uporabnikom interaktivno sodelovanje z ACS ter funkcionalno podporo posameznim projektom.

Ustvarjanje slovenske strokovne literature o izobraževanju odraslih

Ne glede na globalizacijo raziskovalnega in razvojnega dela je ACS vseskozi stal na stališču, da je za nacionalni razvoj zelo pomembno, da kot osrednja nacionalna ustanova za izobraževanje odraslih skrbimo tudi za nastajanje temeljne strokovne literature, ki omogoča ustvarjanje slovenske strokovne terminologije, prikazuje dosežke in je zakladnica nacionalnega znanja na tem področju in kot taka omogoča prenos znanja v prakso. Tako smo izdali (Glej tudi Prilogo 2):

- 7 različnih naslovov v zbirki Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji,
- 6 različnih naslovov v zbirki Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije,
- 7 različnih naslovov v zbirki Nove poti,
- 12 različnih naslovov v zbirki Študije in raziskave,
- 178 posamičnih študij in strokovnih priročnikov.

Poleg tega so sodelavci ACS v 15 letih izdali zelo veliko strokovnih člankov, tako v slovenskih strokovnih revijah kot v tujih.

Še nekateri drugi dosežki

Razvijanje novega znanja (Glej tudi Prilogo 3):

- **Doktorati** sodelavcev ACS s področja dela ACS: 3 sedanji sodelavci, 4 bivši sodelavci

Sedanji sodelavci

Dr. Vida A. Mohorčič Špolar
Dr. Angela Ivančič
Dr. Slavica Černoša

Bivši sodelavci

Dr. Zoran Jelenc
Dr. Alenka Janko Spreizer
Dr. Albert Mrgole
Dr. Janko Berlogar

- **Magisteriji in specializacije** sodelavcev ACS s področja dela ACS: 6 sedanjih sodelavcev, 3 bivši sodelavci

Sedanji sodelavci

Mag. Tanja Vilič Klenovšek
Mag. Ester Možina
Mag. Jasmina Mirčeva
Mag. Tanja Možina
Mag. Marko Radovan
Natalija Žalec, specializacija

Bivši sodelavci

Mag. Irena Benedik
Dr. Alenka Janko Spreizer
Mag. Vilma Malečkar

- **Diplome** sodelavcev ACS s področja dela ACS: 6 sedanjih sodelavcev, 7 bivših sodelavcev

Sedanji sodelavci

Zdenka Birman Forjanič
Milena Zorić
Marjetka Petelin
Olga Varl
Jasmina Orešnik
Damijana Urh

Bivši sodelavci

Mag. Vilma Malečkar
Dr. Alenka Janko Spreizer
Ema Perme
Dr. Sabina Jelenc
Polona Kelava
Darka Kovič
Danilo Kuder

Število registriranih raziskovalcev: 21

Mladi raziskovalci, zaposleni na ACS: 1 sedanja sodelavka, 2 bivši sodelavki

Sodelavci s habilitacijo

- Dr. Angela Ivančič
Docentka za področje sociologije izobraževanja na FDV od 2003 za obdobje 5 let
- Dr. Vida A. Mohorčič Špolar
Docentka za predmet načrtovanje razvoja kadrov na FF od 2003 za obdobje 5 let

Zaposleni z nazivom svetnik za področje vzgoje in izobraževanja

- Dr. Livija Knaflič
- Sonja Klemenčič

Različne nagrade, ki jih je prejel ACS ali njegovi sodelavci

Dr. Zoran Jelenc	Nagrada Republike Slovenije na področju šolstva za leto 1995
Sonja Klemenčič	Nagrada Republike Slovenije na področju šolstva za leto 1997
Olga Drofenik	Nagrada Republike Slovenije na področju šolstva za leto 2004
Dr. Angela Ivančič	Nagrada Sklada profesorja Klinarja na FDV leta 1999 za doktorsko disertacijo
Mag. Tanja Vilič Klenovšek	Priznanje ACS za izjemne strokovne dosežke v izobraževanju odraslih - TVU 2005
Projekt Allegro	Evropski znak ACS-ju za inovativne projekte pri jezikovnem poučevanju in učenju (The European Label for innovative projects in language teaching and learning) - 2002
Projekt Participativno učenje v različnih poklicnih praksah	Priznanje kakovosti v projektih mobilnosti 2006 (MŠŠ in Center RS za mobilnost in evropske programe izobraževanja in usposabljanja)

Članstvo ACS v mednarodnih povezavah

European Association for Education of Adults (EAEA)	3 leta je bila predstavnica ACS (dr. Vida A. Mohorčič Špolar) izvoljena članica izvršilnega odbora.
Unesco Institute for Education (UIE)	Predstavnica ACS (dr. Vida A. Mohorčič Špolar) je imenovana članica tri-članskega upravnega odbora UIE. Predstavnica ACS (dr. Vida A. Mohorčič Špolar) je izvoljena članica sveta UIE. Predstavnica ACS (mag. Zvonka Pangerc Pahernik) je imenovana nadomestna članica upravnega odbora UIE.

Life Long learning in Education (LlinE)	Predstavnica ACS (dr. Vida A. Mohorčič Špolar) je članica uredniškega odbora.
International Review of Education	Predstavnica ACS (dr. Vida A. Mohorčič Špolar) je članica uredniškega odbora.
ESREA	Predstavnica ACS (dr. Vida A. Mohorčič Špolar) je bila 3 leta izvoljena članica izvršilnega odbora.
EDEN (European Distance and E-Learning Network)	Člani mreže akademikov in profesionalcev: mag. Margerita Zgajmajster (kontaktna oseba), Darijan Novak, Neda Đorđević, mag. Nevenka Bogataj, Jasmina Orešnik, Metka Svetina, Mateja Pečar, Peter Moneti
EuroPACE	Predstavnica ACS (mag. Margerita Zgajmajster) je članica upravnega odbora in članica generalne skupščine.
NIACE (National Institute of Adult Continuing Education)	Individualno članstvo mag. Margerita Zgajmajster
European Vocational Training Journal pri CEDEFOPu	Predstavnica ACS (dr. Angelca Ivančič) je imenovana članica svetovalnega odbora.
ALADIN TF (Adult Learning Documentation and Information Network Task Force)	Predstavnica ACS (mag. Zvonka Pangerc Pahernik) je članica ožje delovne skupine.
Ekspertna skupina za pripravo študije o kompetencah odraslih pri OECD	Predstavnica ACS (dr. Vida A. Mohorčič Špolar) je imenovana članica ekspertne skupine uredniškega odbora.
SGIB (Standing Group on Indicators and Benchmarks)	Predstavnica ACS (mag. Zvonka Pangerc Pahernik) je imenovana članica stalne delovne skupine.
Delovna skupina za Grundtvig pri Evropski komisiji	Predstavnica ACS (dr. Vida A. Mohorčič Špolar) je imenovana članica delovne skupine.
EARLI (European Association for Research on Learning and Instruction)	Mag. Marko Radovan

NOVI RAZVOJNI IZZIVI ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

Ko poskušamo opredeliti, kateri so tisti najbolj pereči družbeni problemi oz. izzivi, za katere bi morali tudi na področju izobraževanja odraslih imeti odgovore, je potrebno upoštevati, da je danes Slovenija vključena v evropske in širše globalizacijske procese. To je gotovo ena najpomembnejših dimenzij, ki vplivajo na to, kako bo Slovenija v prihodnje umestila izobraževanje in učenje v svoje razvojne strategije. V različnih razvojnih in strateških dokumentih⁶⁴ je poudarjeno, da je Slovenija z včlanitvijo v EU dobila nov institucionalni in razvojni okvir, ki temeljito spreminja pogoje in načine uresničevanja nacionalnega razvoja. Kot članica EU mora poudariti svoj strateški položaj v širšem svetovnem okviru. Poiskati mora način, kako bo nacionalne cilje dosegla trajnostno in v okviru skupnih evropskih ciljev, politik, strategij in pravil. Slovenija se sooča z dvojnim izzivom: hkrati ko deli evropske razvojne vrednote in zanjo veljajo enake ugotovitve in izzivi kot za celotno Evropo, sodi tudi v manj razviti del Evrope, kar jo sooča z zahtevo po dohitevanju razvitih evropskih držav. Enako kot za druga področja to velja tudi za področje vzgoje in izobraževanja kot celote in posebej nadaljevalnega izobraževanja oz. izobraževanja odraslih.

Temeljna družbena okoliščina, s katero se danes sooča ves svet in ki vpliva na vsa področja družbenega življenja, torej tudi na področje izobraževanja odraslih, so predvsem hitre spremembe ter vse večja globalizacija in kompleksnost gospodarskih in družbeno kulturnih odnosov. Procesom globalizacije se danes ni mogoče izogniti. Vsestranska globalizacija povečuje soodvisnost, vpetost v globalne gospodarske, socialne in telekomunikacijske tokove. Tovrsten globalni okvir, v katerem mora danes delovati tudi področje izobraževanja odraslih, je pomemben dejavnik, ki ga je potrebno upoštevati, ko razmišljamo o tem, kako naj danes področje izobraževanja odraslih odgovarja na temeljne razvojne potrebe. Tako Slovenija kot celotna Evropska unija se danes sooča z naslednjimi medsebojno povezanimi **socio-ekonomskimi izzivi**⁶⁵:

1. vsestranska globalizacija in nastanek na novo industrializiranih in visoko konkurenčnih držav,
2. politična globalizacija, demokratični primanjkljaj, socialna izključenost in ranljive ciljne skupine,
3. kulturna globalizacija, ohranjanje nacionalne identitete in kulturne dediščine ter odpiranje v širši prostor,
4. okoljska globalizacija,
5. demografski trendi, ki se kažejo v obliki starajočega se prebivalstva Evrope in migracijskih tokov,
6. informacijska družba in sodobna telekomunikacijska tehnologija.

1. Ekonomska globalizacija, spremembe na trgu dela, kakovost znanja in konkurenčnost gospodarstva

Največji poudarek se danes daje proučevanju procesov **ekonomske globalizacije**⁶⁶, saj se prav z njimi povečuje medsebojna odvisnost proizvajalcev blaga in storitev. V tem procesu se odločitve o alokaciji produkcijskih faktorjev v vse večji meri sprejemajo na globalnem nivoju. Ta proces omogoča liberalizacija trgovinskih in finančnih tokov oziroma odpiranje nacionalnih ekonomij. Izkušnje kažejo, da je za male države, kot je Slovenija, pri oblikovanju strategije odgovarjanja na izzive globalizacije primerno, da ima prioriteto proces vključevanja v regionalno integracijo, v primeru Slovenije v EU. Vendar zgolj vključevanje v evropske integracije ni dovolj. Za uspešno uveljavitev na mednarodnih trgih

⁶⁴ Strategija razvoja Slovenije, 2005, Državni razvojni program 2001-2006, Nacionalni program reform za doseganje ciljev Lizbonske strategije, 2005, Okvir gospodarskih in socialnih reform za povečanje blaginje v Sloveniji

⁶⁵ Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, različni sistemi, skupini cilji za 2010, Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, str. 4.

⁶⁶ Strategija razvoja Slovenije - osnutek za javno razpravo. Vlada Republike Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 2004.

je potrebno zagotoviti konkurenčnost gospodarstva in zdržno gospodarsko rast kot pogoj za trajnostni razvoj.

Slovenija je v obdobju tranzicije uspela pomembno zmanjšati svoj zaostanek za povprečjem EU predvsem na področju gospodarskega razvoja. V tranzicijskem obdobju je dosegala visoko in stabilno gospodarsko rast. Med letoma 1993 in 2003 je bila povprečna stopnja realne gospodarske rasti 3,8 odstotka.⁶⁷ Čeprav ne najvišja, pa je bila takšna rast najbolj stabilna med vsemi državami na prehodu in je bila dosežena brez večjih makroekonomskih in socialnih neravnovesij. Vendar pa je kljub zmanjševanju gospodarskega zaostajanja ključni razvojni zaostanek Slovenije za povprečjem razširjene EU še vedno prav na področju gospodarske razvitosti. Kar zadeva zaposlenost v primerjavi z razvitimi evropskimi gospodarstvi Slovenija po podatkih EUROSTATA za leto 2004 odstopa po visokem deležu zaposlenih v industriji (še vedno okrog 38 %) in visokem deležu kvalificiranih manualnih poklicev (skoraj 41%), kar napoveduje nujnost nadaljnega prestrukturiranja. V zadnjih letih se je slovenska gospodarska rast, ob poslabšanju razmer v glavnih gospodarskih partnericah, upočasnila predvsem zaradi počasnega prestrukturiranja gospodarstva in šibke razvojne politike.

RAZVOJNI IZZIV: Slovenija ni več tista nova razvojna članica, ki najhitreje zmanjšuje zaostanek za EU. Počasno prestrukturiranje gospodarstva se kaže v njegovi skromni inovativnosti, šibki podjetniški aktivnosti, ohranjanju visokega deleža delovno intenzivne industrije, prenizki tehnološki zahtevnosti izvoza, počasni rasti tržnih storitev in finančnega posredništva ter neučinkovitem nemenjalnem sektorju gospodarstva.⁶⁸

Slovensko gospodarstvo se danes nahaja na razvojni prelomnici, ko mora preiti z druge na tretjo raven gospodarske razvitosti.⁶⁹ Tretja raven gospodarske razvitosti zahteva predvsem: (1) sposobnost nenehnega učenja družbe, (2) podjetniško fleksibilnost, (3) tehnološko in organizacijsko inovativnost ter (4) sposobnost komercializacije novih tehnologij in proizvodov na globalnih trgih.⁷⁰

Hkrati mora tudi naša država prispevati svoj delež k uresničevanju lizbonskega cilja, po katerem bi morala Evropa postati »najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju zasnovano gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti, z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno povezanostjo.⁷¹ Evropska unija je tako vzpostavila soodvisnost ravni izobraženosti prebivalstva, gospodarske rasti in zaposlovanja oziroma ustvarjanja novih delovnih mest. Izobrazba posameznika torej ni sama sebi namen, ampak je v funkciji aktivnega vključevanja v družbeno življenje, slednje pa se danes meri predvsem z zmožnostjo aktivne vključitve na trg dela. Razvite družbe zato danes v razpravah o kakovosti poudarjajo potrebo po zagotavljanju vključenosti v izobraževanje na eni strani in zagotavljanju kakovosti izobraževalnih procesov in učinkov na drugi.

Za majhno državo kot je Slovenija je prav **ustreznost izobrazbe** in **kakovost znanja** njenih državljanov in še posebej **sposobnost kreativnosti** in **inovativnega delovanja** tista konkurenčna prednost, za

⁶⁷ Strategija razvoja Slovenije, str. 15.

⁶⁸ Strategija razvoja Slovenije, sprejeta na 30. redni seji Vlade RS dne 23.6. 2005, str. 15

⁶⁹ Za gospodarstvo na drugi ravni razvitosti je značilno: (1) da so tuje investicije in razni pogodbeni odnosi s podjetji iz razvitih držav najpomembnejši element poslovne internacionalizacije in gospodarske rasti; (2) da tehnologija, proizvodnja in tržne poti še vedno temeljijo na tujih rešitvah in enostavnem posnemanju; (3) da gospodarska učinkovitost temelji na standardizirani proizvodnji velikega obsega in da je ekonomika nizkih stroškov prevladujoča oblika mednarodne konkurenčnosti podjetij. Ko proizvodi in storitve postajajo vse bolj kompleksni in so podjetja sposobna prevzeti in tudi nadgraditi tujo tehnologijo, organizacijo in trženje, lahko gospodarstva preidejo na tretjo raven razvitosti.

⁷⁰ Strategija razvoja Slovenije, Osnutek za javno razpravo; Vlada Republike Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 2004

⁷¹ Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, Različni sistemi, skupni cilji za 2010., str. 6

katero bi morali stremeti. Pri tem se Slovenija lahko zgleduje po drugih manjših evropskih državah (Finska, Irska itd.), ki so si prav kakovostno znanje, kreativnost in inovacije postavile za temeljne gradnike družbe in njenega razvoja. Iz njihovih primerov se lahko naučimo, da je inovacijska sposobnost države, to je sposobnost prenosa in tržne uporabe novega znanja, pomembnejša od kateregakoli posamičnega tehnološkega odkritja (invencijske sposobnosti).

Ključni izziv za ekonomsko politiko je torej: kako povečati učinkovitost inovacijskega delovanja? Za države, ki se dinamično razvijajo v smeri družbe, temelječe na znanju, je značilna tesna povezanost med javnim raziskovalnim in izobraževalnim sektorjem ter gospodarstvom, intenzivne naložbe v raziskave in razvoj, visoka stopnja inovativnosti, visoko usposobljena delovna sila ter ustrezna informacijska infrastruktura.

Tudi Slovenija je potrebo po **vlaganjih v znanje in razvoj ljudi ter razvoj vseživljenjskega učenja** izpostavila v vseh pomembnih strateških razvojnih dokumentih, ki so nastali v zadnjih letih: Državni razvojni program⁷², Strategija razvoja Slovenije⁷³, Nacionalni program reform za doseganje ciljev Lizbonske strategije⁷⁴, Okvir gospodarskih reform za povečanje blaginje v Sloveniji⁷⁵, Resolucija o nacionalnem programu izobraževanja odraslih v Republiki Sloveniji do leta 2010⁷⁶.

K doseganju teh ciljev pa mora prispevati tudi kakovostni sistem izobraževanja in usposabljanja odraslih. **Kakovost znanja** danes predstavlja osrednji dejavnik razvoja. Znanje postaja vse bolj pomemben dejavnik konkurenčnosti nacionalnega gospodarstva ter tako postaja tudi povečanje vlaganj v človeške vire nujen predpogoj za prehod v na znanju temelječo družbo.⁷⁷ Gotovo je, da je prav izobraževanje odraslih v funkciji ustvarjanja znanja za konkurenčno gospodarstvo danes med tistimi področji, ki so najbolj na udaru.

⁷² V četrtem poglavju, ki govori o razvojnih ciljih in razvojnih prednostnih nalogah, je med petimi prednostnimi nalogami v drugi točki navedeno področje »znanje, razvoj človeških virov in zaposlovanje« (Prednostne razvojne naloge se ustrezno navezujejo na skupne evropske politike in iniciative na posameznih področjih). V izhodišču te točke je izpostavljeno, da znanje postaja vse bolj pomemben dejavnik konkurenčnosti nacionalnega gospodarstva ter tako postaja tudi povečanje vlaganj v človeške vire nujen predpogoj za prehod v na znanju temelječo družbo. Med programi, s katerimi bo dosežen osnovni cilj prednostne naloge »izboljšanje zaposljivosti in kakovosti življenja z ustvarjanjem, razširjanjem in uporabo znanja za ekonomski in družbeni razvoj Slovenije« so navedeni: 1. zaposljivost in vseživljenjsko učenje, 2. prilagodljivost podjetij in posameznikov, 3. zagotavljanje enakih možnosti in socialne vključenosti, 4. izboljšanje zdravstvenega stanja aktivnega prebivalstva.

⁷³ Med prednostnimi področji za doseganje opredeljenih razvojnih ciljev navaja povečevanje izobrazbe in ustvarjalnosti, kar zahteva izboljšanje dostopa do virov za dostojno življenje, predvsem znanja in informacij, ki sta potrebna za razvoj in uresničevanje osebnih potencialov. Tako je med njenimi petimi razvojnimi prioritetami na drugem mestu učinkovito ustvarjanje, dvosmerni pretok in uporaba znanja za gospodarski razvoj in kakovostna delovna mesta, kjer ima posebno mesto izboljšanje kakovosti izobraževanja in spodbujanje vseživljenjskega učenja.

⁷⁴ Ta namenja ciljem na področju uveljavljanja VŽU več pozornosti. Točka III.B.2.1 Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja med prednostnimi cilji opredeljuje tudi: izboljšanje splošne izobraženosti odraslih (dvig izobrazbe in kvalifikacijske ravni v smeri povečanja zaposljivosti), pri horizontalnih prednostnih nalogah pa povečanje pozitivnega odnosa do VŽU, enakih možnosti, ustvarjalnosti, okolja in zdravja v družini, v lokalnih skupnostih, podjetjih. Točka III. B.2.2 (Prilagodljivi sistemi izobraževanja in usposabljanja) pa določa za izobraževanje odraslih pomembne cilje, kot so: integracija izobraževanja mladine in odraslih na podlagi ... standardov znanja; priznavanje neformalno in priložnostno pridobljenega znanja, spretnosti, kompetenc na trgu dela in v formalnem sistemu izobraževanja; razvoj inovacij v učenju, poučevanju in ocenjevanju znanja ter usposabljanje za nove vloge učiteljev in mentorjev.

⁷⁵ Okvir gospodarskih in socialnih reform obravnava VŽU v drugi razvojni prioriteti v ukrepu 28 (Reforma izobraževanja). Med cilji in ukrepi, ki jih opredeljuje, velja posebej izpostaviti cilj povečanja kakovosti in konkurenčnosti v korist uporabnikov, ter ukrep za njegovo doseganje, t.j. implementacijo sistema evalvacij izobraževalnih institucij.

⁷⁶ Opredeljeni so temeljni cilji izobraževanja odraslih do leta 2010 in sicer: izboljšati splošno izobraženost odraslih, dvigniti izobrazbeno raven, pri čemer je najmanj 12 let uspešno dokončanega šolanja temeljni izobrazbeni standard, povečati zaposlitvene zmožnosti, povečati možnosti za učenje in vključenost v izobraževanje.

⁷⁷ Državni razvojni program 2001-2006, Ministrstvo za gospodarstvo, Ljubljana, 12. december 2001, četrto poglavje, druga točka.

Med problemi, ki jih je potrebno v Sloveniji odpraviti, da bi se lahko bolj učinkovito spoprijeli z izzivi globalizacije in prispevali k povečevanju konkurenčnosti gospodarstva, je potrebno omeniti predvsem naslednje:

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH⁷⁸: Izboljšanje izobrazbene strukture delovno aktivnega prebivalstva in delovne sile nasploh poteka bolj preko mehanizmov čiščenja trga delovne sile, kakor z vlaganjem v izobraževanje za dvig izobrazbe in kvalifikacij.

Medtem ko je v celotni odrasli populaciji, stari 15 do 65 let, približno 29 % s končano zgolj osnovno šolo ali manj, je ta delež v strukturi delovne sile približno 18 %, v strukturi delovno aktivnega prebivalstva pa 19,6%.⁷⁹ Ugotovimo lahko tudi, da se je delež brezposelnih s I. stopnjo izobrazbe v letu 2003 zmanjšal na okoli 37% in kaže tendenco nadaljnjega zmanjševanja.⁸⁰ Vendar ocenjujemo, da so taki podatki v veliki meri posledica načina prestrukturiranja gospodarstva in zaposlovanja, ki je potekalo v obdobju tranzicije, ko so se problemi presežne delovne sile pogosto razreševali s predčasnimi upokojitvami. **Tako se slabo izobraženo prebivalstvo kopiči zunaj trga delovne sile.** Ti ukrepi in ugodni pogoji upokojevanja so pripeljali tudi do **visokega deleža neaktivnih v višjih starostnih kategorijah ter med slabše izobraženimi**, če jih primerjamo z drugimi evropskimi državami.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH : Bolj kot kvantiteta izobrazbe se v Sloveniji kaže problem kakovosti izobrazbenih dosežkov.

Če ima po statističnih podatkih (klasifikacija ISCED 1997) praktično 80% slovenskega aktivnega prebivalstva neko vrsto srednješolske izobrazbe (EUROSTAT), pa podatki o pismenosti odraslega prebivalstva kažejo, da se je Slovenija med 20 preučevanimi državami uvrstila na rep lestvice po dosežkih, pred Poljsko, Čile in Portugalsko.⁸¹ Kot poseben problem je treba izpostaviti izjemno slabe pisne dosežke tistih, ki imajo formalno srednješolsko izobrazbo (Npr. med možnimi 500 točkami so na Švedskem dosegli 302 točki, v Sloveniji komaj 243, enako kot Čile.) **Glede na dogovorjene standarde za posamezne ravni odrasli Slovenci odstopamo pri posamezni stopnji izobrazbe po dosežkih pismenosti za eno raven.** Tako pri srednješolsko izobraženih daleč prevladuje druga raven, pri terciarno izobraženih pa tretja raven, čeprav naj bi tretja raven pomenila tisti dosežek, ki omogoča delovanje v družbi znanja in naj bi predstavljala ekvivalent znanju, potrebnemu za nadaljevanje šolanja na terciarni ravni. Pri tem je potrebno posebej izpostaviti vpliv starosti in socialnega ozadja.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Še vedno imamo dokaj visoko stopnjo osipa ter nizek odstotek tistih, ki zaključijo izobraževanje v pričakovanem roku.

Slovenija se še vedno sooča z dokaj visoko stopnjo osipa (14%) ter z nizkim odstotkom tistih, ki zaključijo izobraževanje v pričakovanem roku, pri čemer na področju izobraževanja odraslih **niti nimamo razvitih meril, s pomočjo katerih bi lahko ugotavljali učinkovitost izobraževanja, merjeno z osipom.** Vlaganja v izobraževanje, ki ne prinašajo rezultatov, pa je zelo slabo investiran kapital. Ukrepov, ki bi povečali učinkovitost, pa ni dovolj.

78 Tu in v nadaljevanju navajamo niz problemov, s katerimi se mora soočiti izobraževalna politika Slovenije in veljajo tako za izobraževanje mladine kot odraslih. Izobraževanje odraslih kot pomemben del sistema vzgoje in izobraževanja ima pri tem nekatere specifične naloge, nekaj pa je takih, ki se morajo sinergetsko povezovati v celotnem sistemu vseživljenjskega izobraževanja in učenja.

79 Statistični letopis 2005, tabela 12.6. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije.

80 Poročilo za leto 2004, tabela VII. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, 2005.

81 Podatki raziskave o pismenosti, ki jo je ACS izvajal leta 1998 v okviru SIALS (OECD & Statistics Canada).

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Še vedno imamo prenizko stopnjo socialnega kapitala v omrežjih akterjev, ki lahko prispevajo k večji konkurenčnosti slovenskega gospodarstva.⁸²

V kolikor v prihodnje ne bomo uspeli zvišati stopnje socialnega kapitala, se bomo še naprej soočali s podoptimalno izkoriščenostjo človeškega in intelektualnega kapitala, pomanjkljivo koordinacijo med politično-administrativnim sektorjem, gospodarstvom in civilno družbo, slabim delovanjem projektnega in asociacijskega tipa organizacij ter šibkostjo intermediarnih struktur. To bo posebej problematično v tistih procesih, ki zahtevajo intenzivne komunikacijske procese in nekonvencionalne spontane rešitve problemov. Za področje izobraževanja to še posebej velja v primerih, ko **ni ustreznega sodelovanja med izobraževalnimi organizacijami in podjetji, ko gre za ugotavljanje novih izobraževalnih potreb in načrtovanje ter izvedbo primernega izobraževanja**. Uspešni programi za poklicno usposabljanje odraslih namreč pogosto temeljijo na partnerstvih med podjetji, javnim sektorjem, socialnimi partnerji in lokalnimi tretjimi sektorskimi organizacijami.⁸³

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Strukturna neskladja na trgu delovne sile in pomanjkanje ključnih kompetenc.

Statistični podatki o vključenosti mladine v izobraževalne programe po posameznih ravneh kažejo, da Slovenija sledi trendu, ki je značilen za razvite poindustrijske države: zmanjšuje se vpis v programe, ki so namenjeni neposredno zaposlitvi, povečuje pa vpis v programe, ki omogočajo nadaljevanje izobraževanja na visokošolski in univerzitetni ravni. 50 % vseh, ki se vpisujejo v 4-letne srednje šole, se vpisuje v splošne programe. Po nekaterih podatkih smo tudi pri vpisu v terciarno izobraževanje že dosegli 60 % vključenosti generacij (Nacionalni program visokega šolstva). Čeprav na področju izobraževanja odraslih ti trendi niso povsem enaki, je v zadnjih letih mogoče zaznati tudi tu povečan vpis v programe, ki vodijo v nadaljnje izobraževanje. Upoštevati pa je treba, da se **v programe za pridobitev izobrazbe vključuje le okrog 8 % odrasle populacije⁸⁴**.

Slovenski trg delovne sile je sočasno močno reguliran s šolskimi spričevali in diplomami. Govorimo lahko o poklicno segmentiranem trgu oz. o kvalifikacijskih prostorih mobilnosti, kjer se za dostop zahteva spričevalo oz. diploma, ki izkazuje tudi specifično poklicno/strokovno usposobljenost. Prehodi med temi segmenti so zaradi tega brez prekvalifikacije dokaj omejeni. Bolj kot sam obseg dosežene izobrazbe je z vidika zaposlovanja zato **problematično vprašanje neuskklajenosti med kvalifikacijskimi potrebami trga delovne sile in ponudbo kvalifikacij⁸⁵**. To povzroča **naraščanje deleža brezposelnih tudi v kategoriji z najvišjimi izobrazbenimi dosežki** (npr. porast deleža brezposelnih z visokošolsko izobrazbo v letu 2005 na 3,2 %). Hkrati iskalci zaposlitve, še posebej starejši, nimajo ključnih kompetenc, potrebnih za učinkovito delo in učenje. Tako kot celotna EU se tudi v Sloveniji srečujemo s problemom premajhnega vpisa v naravoslovne, matematične in tehnične usmeritve.

⁸² Strategija razvoja Slovenije, Osnetek za javno razpravo; Vlada Republike Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 2004.

⁸³ Sporočilo komisije Svetu in Evropskemu parlamentu. Učinkovitost in pravičnost v evropskih sistemih izobraževanja in usposabljanja. Bruselj, 8.9.2006

⁸⁴ Mohorčič Špolar in dr. (2005): Pismenost in ključne življenjske veščine v družbi znanja: družbeno skupinski vplivi udeležbe odraslih v izobraževanju kot dejavnik razvoja družbe znanja. Ciljni raziskovalni program »Konkurenčnost Slovenije 2001-2006«. Zaključno poročilo. Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

⁸⁵ Verša, Spruk (2004): Mladi diplomanti na trgu delovne sile. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje (spletna stran).

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Neprožnost trga delovne sile in majhne možnosti za vseživljenjsko učenje in s tem povečano konkurenčnost za najbolj ogrožene skupine na trgu dela.

V Sloveniji je prevladujoča oblika zaposlitve stalna zaposlitev s polnim delovnim časom, pri čemer zakonska ureditev povzroča, da je odpuščanje te kategorije za delodajalce zelo drago, hkrati pa zaposlenih ne motivira dovolj, da bi vlagali v svoje znanje in sposobnosti. To pomeni **velik problem tudi z vidika dostopa do delovnih mest** mladim, ki končujejo šolanje in vseh drugim kategorijam, ki čakajo na zaposlitev, ker štiti že zaposlene pred njihovo konkurenco. V zadnjem obdobju politika išče rešitve v smeri oblikovanja prožnega trga delovne sile po zgledu nekaterih skandinavskih držav (Danska), kjer dajejo te oblike dobre rezultate. Vendar v teh državah ne gre samo za prožen trg delovne sile, ampak tudi za dobro razvito socialno podporo, vključno z izobraževanjem in učenjem, ki zagotavlja, da je prebivalstvo opremljeno z ustreznimi sposobnostmi, da lahko prehaja med različnimi položaji na trgu delovne sile. Za Slovenijo podatki kažejo, da imajo **prav najbolj ogrožene kategorije na trgu dela najslabše priložnosti za vseživljenjsko učenje**. Za vlaganja v njihov človeški kapital niso zainteresirani delodajalci, sami za to nimajo možnosti, zaenkrat pa tudi ni na razpolago ustreznih državnih spodbud za povečanje vlaganj.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Neizdelani sistemi za vrednotenje neformalnega izobraževanja in priložnostnega učenja ter preglednosti izobraževalnih in učnih dosežkov.

Podatki raziskav, ki na nacionalni ravni spremljajo gibanja udeležbe odraslih v izobraževanju, kažejo, da pretežni del izobraževanja in učenja odraslih poteka kot neformalno izobraževanje (okrog 85 %). Veliko učenja, ki ga ni mogoče spremljati s tradicionalnimi pristopi, pa poteka tudi kot priložnostno učenje. **Na ta način pridobljeno znanje in spretnosti tudi nima ustrezne ekonomske in socialne vrednosti**. Na trgu delovne sile se ti dosežki vrednotijo po presoji delodajalcev, pri vključevanju v formalno izobraževanje pa se upoštevajo le izjemoma.

Hkrati nimamo razvitih mehanizmov, ki bi omogočali pridobitev formalne izobrazbe tudi po netradicionalnih poteh, kar bi prispevalo k hitrejšim premikom na tem področju. Naraščanje deleža odraslih, ki se vključujejo v različne oblike formalnega in neformalnega izobraževanja, tako **nima pričakovanih rezultatov v formalnem izkazovanju izboljšanja izobrazbene ravni odraslega prebivalstva**.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Izobraževanje odraslih v Sloveniji je pretežno usmerjeno na potrebe dela in zaposlovanja.

Približno 75% vsega izobraževanja odraslih je povezanega z zaposlitvijo in delovnim mestom in se praviloma povezuje s privatnimi koristmi (posameznik in delodajalec), zato je **močno izpostavljena individualna odgovornost za izobraževanje**, ki pa je **slabše izobražene in ekonomsko šibke skupine niso zmožne prevzeti brez ustrezne podpore države**.

Na drugi strani **zanemarjanje** drugih, bolj **humanističnih vidikov izobraževanja**, **slabi druge dimenzije razvoja posameznika oz. prebivalstva**, vpliva na **zmanjševanje izobraževalne kondicije**, ki je neobhodna za udejanjanje ideje vseživljenjskega učenja, ki je preživetvena nuja vsake sodobne družbe. Posledično imajo take razmere lahko povratni negativni učinek na izobrazbeni kapital, potreben za gospodarski razvoj.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Nekatere skupine prebivalstva niso sposobne prepoznavati lastnih izobraževalnih potreb, niti prevzemati odgovornosti za lastno izobraževanje.

Težnja po privatizaciji in upoštevanju trga na področju izobraževanja odraslih povzroča, da obstaja v slovenskem prostoru dokaj omejena ponudba izobraževanja za prikrajšane skupine prebivalstva, ki same niso v stanju prepoznavati lastnih izobraževalnih potreb in tudi ne morejo same financirati njihovega zadovoljevanja. Ponudniki so zainteresirani predvsem za razvoj tiste ponudbe, po kateri je dovolj povpraševanja, da lahko ustvarjajo dobiček, oz. za tisto, ki je relativno stabilna in v njihovem poslovanju ne povzroča večjih turbulenc. Tudi za javne organizacije za izobraževanje odraslih je aktualna ponudba, ki od njih ne terja lastnega vlaganja v razvoj novih programov.

2. Politična globalizacija, demokratični primanjkljaj, socialna izključenost in ranljive ciljne skupine

Zaradi posledic, ki jih ima ekonomska globalizacija na konkurenčnost gospodarstva ter ekonomsko in socialno varnost prebivalstva, je strategij in politik, povezanih s spoprijemanjem s temi posledicami, veliko. Manj intenzivno se ukvarjamo z vprašanjem **politične globalizacije**, ki ima za posledico, da imajo nacionalne države vse manjši vpliv na razreševanje blaginjskih problemov državljanov. O vse več vprašanih se odloča na nadnacionalnih ravneh pod močnim vplivom multinacionalk, ki sledijo svojim ekonomskim in političnim interesom. Sodelovanje prebivalstva v demokratičnih procesih danes ne poteka več zgolj na lokalnih in nacionalnih ravneh, marveč se vse bolj prenaša na nadnacionalne ravni. Ljudje smo vse manj zgolj državljani posameznih držav, vse bolj pa privzemamo več različnih identitet, ki so si med seboj lahko tudi konkurenčne (npr. nacionalna, regionalna, evropska, ipd.).

RAZVOJNI IZZIV: V novih družbenih okoliščinah se tako v Evropski uniji, kakor tudi v Sloveniji vse pogosteje srečujemo s potrebo po odpravi t.i. demokratičnega primanjkljaja, to je pomanjkanja sodelovanja posameznikov in družbenih skupin v procesu odločanja in nadzora nad izvajanjem sprejetih odločitev na vseh ravneh upravljanja (nadmacionalno, nacionalno in lokalno).⁸⁶

Kot je še posebej poudarjeno v Memorandumu o vseživljenjskemu učenju (2000), je zato potrebno spodbuditi in usposabljanje ljudi, da bodo aktivno sodelovali na vseh področjih sodobnega javnega življenja, posebej še v družbenem in političnem življenju na vseh ravneh skupnosti, torej tudi na ravni Evrope. Kot problematiko na področju izobraževanja odraslih, ki jo je potrebno preseči, lahko v zvezi s tem omenimo predvsem:

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Socialna izključenost, neenak dostop do izobraževanja in vpliv teh pojavov na demokratizacijo družbe.

Vključevanje slovenske odrasle populacije v izobraževanje je podobno kot drugod po svetu povezano z doseženo izobrazbo, starostjo, spolom in zaposlitvenim položajem. Omejen dostop je značilen za slabše izobražene, starejšo populacijo in skupine izven trga delovne sile (upokojenci, domača dela). V Sloveniji je še vedno več tistih odraslih, ki so izobraževalno nedejavni (42,7%), kot pa tistih, ki se v izobraževanje vključujejo (37%).⁸⁷ Ko gre za vključevanje v neformalno izobraževanje, se kaže neenakost tudi v številu vključitev v določenem časovnem obdobju ter v vrsti spretnosti, ki jih lahko

⁸⁶ Strategija razvoja Slovenije, Osnutek za javno razpravo; Vlada Republike Slovenije, Urad RS za makroekonomske analize in razvoj, junij 2004.

⁸⁷ Raziskava o participaciji v izobraževanju odraslih 2004, Andragoški center Slovenije.

razvijajo posamezne kategorije. Medtem ko so slabše izobraženi zaposleni vključeni v usposabljanje za delo in v usposabljanje po zakonskih predpisih, imajo bolje izobraženi poleg dostopa do poklicnega in strokovnega izpopolnjevanja tudi dostop do usposabljanja za razvoj ključnih spretnosti.

Manjša dostopnost do znanja pa neposredno vpliva tudi zmanjšanje možnosti za aktivno upravljanje lastnega življenja in pogojev bivanja. Gre za vprašanje zagotavljanja enakih možnosti do izobraževanja za vse in posledično po odpravljanju socialne izključenosti. Še posebej to velja za ranljive skupine. (brezposelni, manj izobraženi, starejši, mlajši osipniki...)⁸⁸

Področje izobraževanja odraslih ima pomembno vlogo pri odpravljanju omenjenih težav. Osnovni cilj za prihodnost mora biti vključevanje različnih družbenih skupin v procese odločanja po kriteriju pravičnosti. Možnost za nenehno obnavljanje znanja in spretnosti v vsem življenju postaja pri tem dejavnik ključnega pomena pri premagovanju socialne izključenosti in razvoju enakih možnosti v najširšem pomenu besede. Sistemi izobraževanja in usposabljanja naj bi prav z zagotavljanjem struktur in mehanizmov za odpravljanje diskriminacije na vseh ravneh težili k ustvarjanju globalne družbe.⁸⁹

3. Kulturna globalizacija, ohranjanje nacionalne identitete in kulturne dediščine ter odpiranje v širši prostor

Razvoj informacijsko komunikacijskih tehnologij in globalnih množičnih medijev je omogočil tudi t.i. **kulturno globalizacijo**. Kultura postaja podvržena svetovnemu trgu in trendom, ki jih narekujejo globalni komunikacijski mediji. Kulturne prakse in raba jezikov so čedalje bolj podvrženi načelom privlačnosti in potreb, ki izhajajo iz delovnega trga, ne pa državnim regulativam.⁹⁰

RAZVOJNI IZZIV: Za Slovenijo kot malo državo pomeni kulturna globalizacija izziv zlasti v tem, kako povečati skrb za ohranjanje nacionalne identitete (predvsem slovenskega jezika in kulture ter jezikov in kulture manjšinskih skupnosti) ob hkratnem razvijanju odprtosti in spoštovanja drugačnosti kot bogastva in ne kot grožnje. Hkrati kultura pomaga razvijati ustvarjalnost, inovativnost, prilagodljivost in sodelovanje, zato je temeljni dejavnik gospodarskega razvoja.

Izobraževanje in kultura sta prav na področju izobraževanja odraslih, še posebej v njegovem neformalnem delu, medsebojno zelo prepletene. Še posebej zato, ker je Slovenija majhna država, mora svojo pot in svoje mesto v globalni skupnosti graditi prav na svoji raznolikosti in lastni kreativnosti. Pri tem se gotovo lahko zgledujemo po skandinavskih državah, ki so prav z ohranjanjem ravnotežja med globalnim in lokalnim zgradile svoje zgodbe o uspehu v mednarodni skupnosti in družbe blaginje doma.

⁸⁸ V Sloveniji je razkorak v udeležbi odraslih v izobraževanju med bolj in manj izobraženimi višji kot v povprečju v 25-terici EU. Tako je npr. pri nas v izobraževanje vključenih 8,4 krat več tistih, ki imajo visoko izobrazbo v primerjavi z manj izobraženimi, na Danskem pa npr. le 1,9. Povprečje za EU je 7,3 krat. (Progress towards the Lisbon objectives in Education and Training. 2005 Report, str. 73).

⁸⁹ Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, različni sistemi, skupini cilji za 2010, Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, str. 5.

⁹⁰ Omeniti velja tudi migracijske tokove, ki večajo etnično in tako tudi kulturno raznolikost posameznih držav, ter integracijske procese, ki pomenijo izziv, kako upravljati etnično in kulturno raznolikost oz. kako učinkovito izvajati različne politike v etnično in kulturno raznolikem okolju. S takšnimi izzivi se ob slabenju upravljavske moči nacionalnih držav na kulturnem področju srečuje tudi EU, ki si še posebej prizadeva ohraniti kulturno raznolikost, vključno s številnimi manj rabljenimi, regionalnimi ali manjšinskimi jeziki. Kot odgovor na navedeno kulturno globalizacijo se v EU pojavljata prepoved državljanstva in regionalne zavesti ter razcvet regionalnih kultur.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Nimamo razvitih orodij za ugotavljanje učinkov neformalnega izobraževanja in vrednotenje tega izobraževanja v pogojih kulturne globalizacije.

Dober primer tega, da se tudi v Sloveniji zavedamo pomena neformalnega izobraževanja, ki je tesno povezano z ohranjanjem lokalne identitete in socio-kulturne animacije, so npr. študijski krožki, ki jih država že vsa ta leta podpira tako konceptualno kot finančno. Pa vendarle se zdi, da je v njih in njim podobnim oblikam neformalnega skupnostnega izobraževanja še velik potencial, katerega udejanjanje bi bilo potrebno v prihodnje še naprej spodbujati in podpirati.⁹¹ Zato je potrebno v Sloveniji še naprej **spodbujati dostop do tistih aktivnosti neformalnega izobraževanja odraslih, ki še posebej pripomorejo h krepitvi in ohranjanju kulturne identitete.**

Čeprav ima neformalno izobraževanje odraslih v Sloveniji dolgo tradicijo, pa nam morebiti prav zaradi njegove velike razvejanosti **manjka bolj sistematičen vpogled v njegove učinke.** Čeprav se za različne aktivnosti, naloge in projekte parcialno zbirajo tudi podatki o učinkih, pa so vse te aktivnosti preveč razdrobljene, premalo sistematične in načrtne, to pa zmanjšuje možnosti za uporabnost zbranih podatkov, ko gre za ugotavljanje razvojnih prioritet in načrtovanje nadaljnjega razvoja.

4. Okoljska globalizacija

Pomemben družbeni izziv danes predstavlja tudi **okoljska globalizacija.** Slovenija dosega sorazmerno visoko raven okoljske razvitosti. To dokazujejo relativno visok delež obnovljivih virov energije, uvajanje ekoloških metod v kmetijstvu ter povečana skrb za ohranjanje biodiverzitete na vedno večjih zavarovanih območjih in izven njih. Energetska intenzivnost se je v obdobju zadnjih desetih let zmanjšala, vendar pa se še vedno ohranjajo neugodne stopnje rasti emisijsko najbolj intenzivnih industrij in intenzivnega kmetovanja, hitro raste tudi poraba energije.

RAZVOJNI IZZIV: Načelo okoljske trajnosti še ni dovolj integrirano v usmerjanje gospodarskega razvoja, saj je bil doseganji razvoj delno zasnovan tudi na izčrpanju naravnih virov, zmanjševanju biotske raznovrstnosti in zmanjševanju kakovosti okolja. Trajnostni sonaravni napredek tako v Sloveniji še ni dosežen. Skrb za trajnostni razvoj postaja osrednje načelo in kriterij presoje prihodnjega družbenega razvoja, zavarovalna polica za varnost in stabilnost.⁹²

Tudi področje okoljskega izobraževanja je torej področje, v katerega je vredno vlagati, ga spodbujati in biti tudi zelo pozoren v procesih definiranja, presojanja in razvijanja njegove kakovosti.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Osveščanje prebivalstva o globalni okoljski problematiki še ni zadostno, hkrati pa nimamo razvitih ustreznih pristopov k takemu izobraževanju.

Pri načrtovanju in upravljanju na področju varstva okolja mora biti javnost vključena že v pripravo, in biti vsestransko obveščena ter izobražena, kajti edino na ta način je mogoče doseči osveščenost in posledično primerno ravnanje. Osveščanje prebivalstva o okoljski problematiki, katerega pomemben del je izobraževanje, **zahteva nove pristope**, ki jih je mogoče iskati v tradiciji **neformalnega izobraževanja v lokalnih okoljih.**

⁹¹ V tem oziru so pomembni tudi programi Izobraževanja za demokracijo.

⁹² Strategija razvoja Slovenije, 2005.

5. Demografski trendi, ki se kažejo v obliki starajočega se prebivalstva Evrope in migracijskih tokov

Večina evropskega prebivalstva, tudi slovensko, se hitro stara, družbe pa so že ali postajajo dolgo živeče. Predvsem se spreminja demografska struktura. Še nikoli doslej ni bil delež starejših ljudi večji. Živimo dlje in dejavneje kot kdaj koli prej. Mladih in usposobljenih ljudi ni dovolj, še zlasti jih primanjkuje v državah z omejenim trgom dela.⁹³ Na ta proces se večina evropskih družb odziva podobno. Iščejo, preizkušajo ali že uveljavljajo politike, ki zadevajo starejše generacije (ko so že v pozni starosti, ko so upokojene ali ko bi se lahko upokojile); preverjajo, spreminjajo in popravljajo politike, ki so usmerjene k mlajšim generacijam (tistim, ki so še zmožni postati starši in so in so tudi še aktivni).

RAZVOJNI IZZIV: Problemov, ki jih označuje pojem staranja prebivalstva, se ne da rešiti na hitro in s parcialnim pristopom. V dolgo živeči družbi se namreč spreminjajo razmerja med starostno opredeljenimi socialnimi skupinami: med šolarji in mladimi, med aktivnimi in upokojenimi, med zelo starimi in tistimi, ki so na začetku profesionalne poti.⁹⁴

Po popisnih podatkih za leto 1991 je bilo v slovenski populaciji starih nad 15 let 47,5% z osnovnošolsko izobrazbo ali manj, 18,3% s poklicno izobrazbo in le 8,9 % s terciarno izobrazbo. Popisni podatki 2002 pa kažejo naslednjo strukturo: 33,02% brez ali s končano osnovno šolo, 27,18 % s poklicno izobrazbo, delež s terciarno izobrazbo pa se je povzpел na 12,93%. Nižje izobrazbeni dosežki se ohranjajo predvsem pri višjih starostnih kategorijah, medtem ko se pri nižjih starostnih kategorijah občutno izboljšujejo.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Nimamo še pravih odgovorov, kako z izobraževanjem odgovoriti na spremenjene demografske trende. Ohranja se ali celo povečuje medgeneracijski razkorak v obsegu in kakovosti dosežene izobrazbe. Izobraževanje odraslih ne prispeva k zmanjševanju izobrazbene neenakosti med mlajšo generacijo in starejšimi.

Vključevanje v izobraževanje v t.i. tretjem življenjskem obdobju ima v Sloveniji že dolgo tradicijo. Eden izmed primerov dobre prakse, ki jo že ves čas podpira tudi država je npr. Univerza za tretje življenjsko obdobje, ki že vsa leta od svojega nastanka žanje lepe rezultate. V času, ko procesi zviševanja starosti evropskega prebivalstva začenjajo vplivati na vsa področja družbenega življenja in skorajda že zahtevajo spremembo v opredeljevanju razmerij med posameznimi družbenimi skupinami, postaja to področje izobraževanja odraslih tudi z vidika javnega interesa in pomena vse pomembnejše. Hkrati pa se tudi spreminja, posebej ob upoštevanju tega, da se daljša aktivna doba. S tem pa mora postati še večja tudi skrb za njegovo kakovost. Razmišljati je potrebno o možnih oblikah medgeneracijskega prenosa znanja, o učenju za spremenjene načine življenja.

Drug vidik pa so migracijski tokovi, ki Slovenije doslej niso prizadevali v večjem obsegu, ni pa mogoče pričakovati, da bo tako tudi ostalo. Če drugega ne, lahko postane še v večji meri tranzicijska država. Migracijski tokovi pa s seboj prinašajo napetosti med priseljenci in prvotnim prebivalstvom zaradi kulturnih in drugih razlik, hkrati pa nujno zahtevajo pristope za dodajanje znanja manj izobraženemu delu migracijske populacije.

⁹³ Izobraževanje in usposabljanje v Evropi, različni sistemi, skupini cilji za 2010, Evropska komisija, Generalni direktorat za izobraževanje in kulturo, str. 4

⁹⁴ Strategija razvoja Slovenije, 2005, str. 16.

RAZVOJNI IZZIV: Povečani migracijski tokovi bodo v bližnji prihodnosti tudi v Sloveniji predstavljali kompenzacijo delovne sile zaradi staranja prebivalstva in bodo nadomeščali primanjkljaje v delovni sili. Položaj migrantov na trgu dela je slabši kot je položaj domače delovne sile, kar v večini velja tako za visoko usposobljen kot neusposobljen kader, za prišleke kot za potomce druge in tretje generacije migrantov. Migracijski tokovi s seboj prinašajo napetosti med priseljenci in prvotnim prebivalstvom zaradi kulturnih in drugih razlik.

Tudi Slovenija se bo vedno bolj soočala s posledicami sodobnih migracijskih tokov. Kljub izkušnji s priseljevanjem iz bližnjih regij Slovenija še nima izdelanih pristopov, možnosti in pogojev za izobraževanje priseljencev. Prve ocene gibanja zaposlovanja in dela tujcev leto dni po vstopu Slovenije v EU so pokazale, da se pričakovanja o bistveno povečanem prilivu delavcev iz EU niso povsem uresničila. Pričakujemo pa lahko povečane potrebe delodajalcev po delovni sili iz tujine. Analiza sedanjega priliva delavcev kaže, da gre za odrasle z do IV. stopnje izobrazbe, ki se zaposlujejo pretežno na področju gradbeništva, kovinsko predelovalne industrije, gostinstva, sezonskih delih v kmetijstvu in transportu.⁹⁵ Večina priseljencev, tudi tistih, ki so visoko usposobljeni, ima največje potrebe po učenju tujega jezika in medkulturnega razumevanja. Problem je tudi to, da so njihovo znanje in kompetence podcenjene ali pa jih ne morejo uveljavljati, njihove spretnosti pa ostajajo neizkoriščene na trgu dela.

RAZVOJNI PROBLEM - IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Izobraževanje odraslih mora podpirati integracijo migrantov v družbo in na trg dela, jim omogočati, da bodo v novem okolju lahko v največji možni meri izrabili in razvijali svoje kompetence in prispevali v zakladnico znanja Slovenije.

Izobraževanje odraslih omogoča, da povečan dotok delovne sile in drugih priseljencev poteka bolj koristno za gostujoče države kot tudi za migrante, saj ponuja priložnosti za učenje ustvarjanja sožitja, strpnosti in tolerantnosti med različnimi kulturami in odpira možnosti za pridobivanje kakovostnega znanja za priseljence, še posebej za manj izobraženi del migracijske populacije. Vpliva tudi na spreminjanje javnega mnenja o vlogi in pomenu migrantov za razvoj celotne družbe, napredek gospodarstva in zviševanje splošne blaginje. Izobraževalni sistemi morajo zagotavljati izobraževanje in usposabljanje raznolike in večjezične skupnosti. Tudi na priseljevanje ljudi v EU bi morali gledati z vidika trajnostnega razvoja.⁹⁶

6. Informacijska družba, sodobna telekomunikacijska tehnologija in izobraževanje odraslih

Danes so najuspešnejše tiste družbe, ki so med prvimi po uvajanju informacijsko komunikacijskih tehnologij in aktivno soustvarjajo t.i. prehod v informacijsko družbo. Uvajanje informacijsko komunikacijskih tehnologij in posledično razvoj informacijske družbe prinašata korenite spremembe v vse sfere ekonomskega in družbenega življenja. Ob neupoštevanju značilnosti tega procesa bo težko izkoristiti priložnosti, ki jih ponuja, ter se hkrati izogniti tveganjem za gospodarstvo (zmanjševanje konkurenčnosti) in posameznika (zmanjševanje blaginje, nezmožnost uporabe sodobnih tehnologij).

⁹⁵ Letno poročilo ZRSZ 2005, Ljubljana, Zavod R Slovenije za zaposlovanje.

⁹⁶ Konkretni cilji za prihodnost sistemov izobraževanja in usposabljanja; Poročilo sveta za izobraževanje in usposabljanje Evropskemu parlamentu, 2001.

RAZVOJNI IZZIV: Nadaljnji razvoj je pomembno odvisen od sposobnosti posameznikov in podjetij, da absorbirajo in učinkovito uporabljajo informacijsko komunikacijske tehnologije in druge napredne tehnologije.

Sposobnosti posameznikov, podjetij in držav, da absorbirajo in učinkovito uporabljajo informacijsko komunikacijske tehnologije in druge napredne tehnologije, so kritično odvisne od razpoložljivosti ustreznih znanj in veščin. To za posamezne države ne pomeni samo povečanja deleža izobraženih s terciarno izobrazbo, pač pa tudi razpoložljivost strokovnjakov z multidisciplinarnim znanjem, ki kombinirajo tehnična, organizacijska in menedžerska znanja pri celovitem uvajanju sodobnih tehnologij v poslovne procese. Implikacije za reforme izobraževalnih sistemov so očitne.

RAZVOJNI IZZIV ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH: Izobraževanje za potrebe informacijske družbe ne more biti omejeno samo na izobraževanje visoko kvalificiranih strokovnjakov, pač pa mora v enaki meri usposabljanje doseči tudi tiste kategorije prebivalstva, ki so jih procesi informatizacije v vseh porah družbenega življenja obšli.

Slovenija po nekaterih kazalcih o opremljenosti z IKT tehnologijo sodi v sam vrh razvitih držav. Podrobnejši pogled pa pokaže, da Slovenija zaostaja za drugimi državami EU na področju uporabe IKT v izobraževanju in pri reševanju problemov pri delu in v vsakodnevem življenju kot tudi na področju zavedanja o uporabnosti teh tehnologij za te namene.⁹⁷ Sama uporaba IKT storitev je v Sloveniji v porastu, raziskava Statističnega urada RS v prvem četrtletju 2005 kaže na primer, da postaja uporaba interneta vedno bolj pogosta za iskanje različnih informacij, v Sloveniji je 50% oseb starih od 10 do 75 let vsaj enkrat v tem obdobju uporabljalo internet, 43% oseb pa vsaj enkrat na teden. Vendar gre pri tem pretežno za uporabo elektronske pošte, iskanje informacij, igranje in prenašanje igranic in glasbe.⁹⁸ Na ACS smo v začetku 2006⁹⁹ predstavili rezultate raziskave o pregledu študija na daljavo za odrasle v Sloveniji. Izmed ponudnikov e-izobraževanja jih je največ v Osrednjeslovenski regiji (36,4 %), nič jih ni na Koroškem, v Pomurju in na Notranjskokraškem območju. Med programi prevladujejo programi neformalnega izobraževanja 79%, sledijo programi za pridobitev izobrazbe (19%), najmanj je programov usposabljanja in spopolnjevanja za delo (1,9%). Med neformalnimi programi prevladujejo e-tečajji tujih jezikov in računalniškega usposabljanja. Med formalnimi zavzemata najvidnejše mesto višješolska programa za poslovnega sekretarja in komercialista ter višješolski programi za promet, strojništvo, komunalo in elektroniko.

V Strategiji razvoja Slovenije se v sklopu četrte razvojne prioritete¹⁰⁰ umešča zviševanje ravni informacijske (in digitalne) pismenosti kot sredstvo za zmanjševanje socialne izključenosti in predvideva ukrepe kot: uveljavljanje javne dostopnosti interneta in informacijskih posrednikov, razvijati in promovirati oblike zaposlovanja, ki izkoriščajo potencialne informacijsko komunikacijskih tehnologij, tudi tiste ki so prilagojene ljudem s posebnimi potrebami. V izobraževanju odraslih bi morali posebno pozornost posvetiti, predvsem zviševanju ne le t.i. digitalne (ravnaje z strojno in programsko opremo) temveč tudi izboljševanju t.i. informacijske pismenosti (zmožnost reševanja problemov z uporabo informacijske tehnologije) ranljivih skupin, ki so bile iz tovrstnega izobraževanja doslej izključene, za ta namen pa je treba razvijati večjo programsko ponudbo e-izobraževalnih programov in vsebin, inovativnih oblik in metod učenja ter interaktivnih e-učbenikov. Prioritetno se je treba usmeriti tudi v

⁹⁷ V številnih slovenskih krajih so ustanovljene e-točke in e-šole, ki naj bi bile dostopne čim širšemu številu prebivalstva. Analiza delovanja teh točk pa pokaže, da ostajajo povečini neizrabljene, primanjkuje predvsem e-izobraževalnih vsebin kot tudi primernih izobraževalnih programov, ki bi ustrezno vključevali IKT tehnologijo.

⁹⁸ Nacionalna strategija e-izobraževanja, junij 2006, Nevron (predlog)

⁹⁹ Pregled ponudbe e-izobraževanja za odrasle, ACS 2006.

¹⁰⁰ Poglavje Modernizacija socialne zaščite in zmanjševanje izključenosti, str. 39.

razvoj oblik e-učenja, ki bi olajšale procese stalnega strokovnega spopolnjevanja izobraževalcev odraslih.

Pregled razvojnih izzivov Slovenije in EU ter iz tega izhajajočih izzivov za izobraževanje odraslih kaže, da se nahajamo pred zahtevnim vprašanjem, kako s pomočjo izobraževanja zagotoviti zadosten kapital znanja prebivalstva, da bi lahko razvojno ustrezno odgovarjali na sodobne politične, gospodarske in druge družbene probleme, hkrati pa zagotavljali pogoje za celovito in avtonomno udejanjanje posameznikov na vseh področjih njihovega delovanja. Nedvomno je potrebno zagotoviti celo vrsto ukrepov, ki bodo z medsebojnim učinkovanjem prispevali k doseganju zastavljenih ciljev. Če bi hoteli samo nakazati, kateri in kakšni naj bi bili ti ukrepi, je mogoče potrebne ukrepe strniti v naslednje sklope:

ZAGOTOVITI JE POTREBNO ZNANJE ODRASLIH ZA KONKURENČNO GOSPODARSTVO S SPODBUJANJEM VEČJE SKRBI ZA KAKOVOST, INOVATIVNOST, PRIVLAČNOSTI IN UČINKOVITOSTI PROCESOV IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH¹⁰¹, KAR POMENI:

- Zagotoviti privlačno izobraževanje in učenje s pomočjo razvoja in vpeljave novih, atraktivnih in aktivnih metod in oblik učenja.
- Razvijati podjetniškega duha. Spodbujati pomen pobude in ustvarjalnosti. Spodbujati inovativne pristope, nagrajevati vpeljevanje inovacij v izobraževalni proces.
- Razvijati pristope za učinkovit prenos znanja med zaposlenimi in skrb za različne oblike usposabljanja zaposlenih.
- Razvijati temeljne spretnosti za družbo znanja in jih vključevati v programe izobraževanja in usposabljanja odraslih.
- Razvijati orodja in pristope za prenos znanja med zaposlenimi, učenje na delovnem mestu, razvoj elementov učeče se organizacije.
- Razvijati in izpeljevati ukrepe, ki bodo pripomogli k večji učinkovitosti izobraževanja odraslih – razviti orodja za spremljanje osipa ter razvoj ukrepov za njegovo zmanjševanje.
- Spodbujati razvoj procesov, orodij in spodbud za presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževalnih organizacijah in na ravni izobraževalnega sistema.
- Pospeševati sodelovanje ustreznih interesnih skupin v razvoju usposabljanja, vključno z učenjem na delovnem mestu.
- Razvijati in vzdrževati postopke in orodja za vrednotenje ter priznavanje znanja, ne glede na način, na katerega je bilo pridobljeno.
- Proučevati vprašanja omrežij izobraževalnih organizacij, ki izpeljujejo izobraževanje odraslih in predlagati potrebne rešitve.
- Vzpostavljane in spodbujanje mehanizmov za interdisciplinarno komunikacijo (mreženje) ter projektno povezovanje (podjetja, univerze, države, strokovne institucije, mednarodne organizacije).
- Omogočiti večjo izobraževalno mobilnost, tako tistih, ki se učijo, kot tistih, ki znanje nudijo. Zagotoviti pretok znanja, izmenjavo dobrih rešitev.
- Zagotoviti učinkovito promocijo različnih oblik inovativnega izobraževanja odraslih.

¹⁰¹ Z doseganjem opredeljenih usmeritev bomo na področju izobraževanja odraslih prispevali k udejanjanju prvega strateškega cilja Strategije razvoja Slovenije: »V 10-ih letih preseči povprečno raven ekonomske razvitosti EU in povečati zaposlenost v skladu s cilji Lizbonske strategije« in prve razvojne prioritete: »Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša gospodarska rast«.

RAZVIJATI JE TREBA PROGRAME IN VPOLJEVATI UKREPE, KI BODO PRISPEVALI K ZMANJŠEVANJU SOCIALNE IZKLJUČENOSTI TER K ZMANJŠEVANJU NEENAKEGA DOSTOPA ODRAŠLEGA PREBIVALSTVA DO IZOBRAŽEVANJA, ŠE POSEBEJ RANLJIVIH, IZOBRAŽEVALNO NEDEJAVNIH SKUPIN. TO POMENI:

- ☑ Ugotavljati izobraževalne potrebe posameznih, še posebej ranljivih ciljnih skupin, ki so pomembne za njihovo socialno in ekonomsko vključenost.
- ☑ Razvijati učne možnosti in ustvarjati priložnosti ter podporo za učenje v različnih okoljih, v nešolskih okoliščinah. Učne situacije naj izhajajo iz potreb in značilnosti ciljnih skupin.
- ☑ Vsem odraslim omogočiti pridobitev temeljnih spretnosti, vključno z zapostavljenimi skupinami, posamezniki s posebnimi potrebami, osebami, ki niso končale izobraževanja.¹⁰²
- ☑ Razvijati izobraževalne programe, namenjene ranljivim ciljnim skupinam, predvsem tiste, ki so v javnem interesu.
- ☑ Nadaljnje razvijanje kakovostne informacijsko svetovalne mreže, ki bo omogočala odraslim sprejemanje odločitev za izobraževanje in učenje.
- ☑ Zagotoviti učinkovito promocijo različnih oblik izobraževanja in učenja s poudarkom na doseganju ranljivih in izobraževalno nedejavnih ciljnih skupin.
- ☑ Razvijati različne pristope motiviranja s poudarkom na značilnostih in potrebah ranljivih ciljnih skupin.
- ☑ Proučevati rešitve, ki bi omogočile pravično in učinkovito porazdelitev razpoložljivih sredstev, da bi se olajšal splošni dostop ter izboljšala kakovost izobraževanja in usposabljanja. Zagotoviti zagovorništvo pravic ranljivih ciljnih skupin.
- ☑ Razvijati učinkovite oblike izobraževanja za aktivno državljanstvo. Zavzemanje za enake možnosti in socialno kohezijo.
- ☑ Spodbujati prilagodljive poti učenja, prilagojene potrebam posameznih ciljnih skupin. Zagotoviti pomoč in podporo pri učenju.
- ☑ Spremljati spremembe v vzorcih vključevanja odraslih v izobraževanje in učenje, da bi lahko identificirali skupine, ki jim je treba nameniti posebno pozornost in razvili ustrezno izobraževalno ponudbo.
- ☑ Skrb za vzdrževanje systemskega okolja, ki bo odraslim, še posebej bolj izpostavljenim ciljnim skupinam (starejšim, manj izobraževanim), omogočalo dostop do izobraževanja in učenja v skladu s potrebami.

SPODBUJATI JE POTREBNO RAZVOJ RAZLIČNIH OBLIK NEFORMALNEGA IZOBRAŽEVANJA, NAMENJENIH OHRANJANJU KULTURNE DEDIŠČINE, NACIONALNE IDENTITETE, JEZIKA, IPD. TO JE:

- ☑ Razviti orodja za spremljanje učinkov različnih oblik neformalnega izobraževanja.
- ☑ Zagotoviti učinkovito promocijo različnih oblik neformalnega izobraževanja.
- ☑ Spodbujati vključevanje tradicionalno izobraževalno neaktivnih odraslih v neformalno izobraževanje kot eno od poti socialnega vključevanja.
- ☑ Spodbujati oblike neformalnega izobraževanja, ki so namenjene spoznavanju in ohranjanju kulturne dediščine, ohranjanju jezika in nacionalne identitete.
- ☑ Vpeljevati in vzdrževati spodbude, da bi se odrasli poleg materinega jezika učili vsaj še katerega od tujih jezikov.
- ☑ Ustvarjati spodbude in oblikovati projekte in naloge, ki bodo pripomogli k povezovanju različnih sektorjev (ministrstev, nacionalnih, lokalnih institucij), ko gre za razvoj različnih oblik neformalnega izobraževanja.

¹⁰² Memorandum o vseživljenjskem učenju, Komisija Evropske skupnosti, 2000, str. 11 in Nacionalna strategija za razvoj pismenosti (2005) ter operacionalizacije te strategije za področje izobraževanja odraslih: Strategija za zviševanje ravni pismenosti odraslih (2003) in Strategija za zviševanje temeljnih spretnosti zaposlenih (2004).

- Razvijati ukrepe, ki bodo podprli učenje v »neizobraževalnih« okoljih. (izobraževanje v muzejih, izobraževanje v turizmu..).

SPODBUJATI JE POTREBNO RAZVOJ TISTIH OBLIK IZOBRAŽEVANJA, KI PRISPEVAJO K TRAJNOSTNEMU RAZVOJU:

- Identificirati ključna področja domačih okoljskih problemov, h preseganju katerih lahko prispeva izobraževanje odraslih na nacionalni in lokalni ravni.
- Spodbujati oblike (ne)formalnega izobraževanja o okoljski problematiki, ekoloških vprašanjih in estetiki naravnega okolja.
- Razvijati programsko ponudbo izobraževanja za trajnostni razvoj za odrasle.
- Ustvarjati spodbude in oblikovati izobraževalne projekte za mediacijo na različnih ravneh (medsektorsko, medinstitucionalno).
- Spodbujati oblike neformalnega izobraževanja, ki bodo prispevale k udejanjanju ciljev trajnostnega razvoja.
- Omogočiti raziskovanje izobraževalnih potreb za trajnostni razvoj.

SPODBUDITI JE TREBA PROUČEVANJE DEMOGRAFSKIH GIBANJ, KI SE KAŽEJO V STARANJU PREBIVALSTVA IN POVEČANIH MIGRACIJSKIH TOKOVH. TO NA ENI STRANI VPLIVA NA SPREMENJENE IZOBRAŽEVALNE POTREBE STAREJŠIH LJUDI, KI JIH JE TREBA PROUČEVATI IN NA NJIHOVI OSNOVI UVAJATI RAZLIČNE PROGRAME, SPODBUDE IN SVETOVANJE, DA BI SE STAREJŠI V VEČJI MERI VKLJUČEVALI V IZOBRAŽEVANJE. NA DRUGI STRANI JE TREBA SPODBUDITI PROUČEVANJE POTREB MIGRANTOV TER RAZVOJ PONUDBE ZA NJIHOVO IZOBRAŽEVANJE IN USPOSABLJANJE.

- Vpeljevati spodbude za vključevanje v izobraževanje skozi vse življenje.
- Ugotavljati značilnosti in izobraževalne potrebe starejših, da bi jim lahko prilagodili vsebine in oblike usposabljanje.
- Razviti programe in vpeljati ukrepe, ki bodo spodbudili medgeneracijski prenos znanj na različnih področjih življenja (izkoristiti izkušnje in znanje starejših...).
- Spodbujati ponudbo in povpraševanje za starejše in manj izobražene srednje generacije.
- Raziskovati potrebe trga dela z vidika ohranjanja ekonomske aktivnosti in socialnega vključevanja starejših.
- Preučevati izobraževalne potrebe migrantov, razvijati nove pristope za njihovo izobraževanje in ustvarjati priložnosti za učenje za jezikovno, socialno in kulturno integracijo v skupnosti.
- Pospeševati postopke in mehanizme za vrednotenje in priznavanje formalnih, neformalnih in priložnostno pridobljenih znanj in kompetenc migrantov.
- Vpeljevati učinkovite metode in vsebine medkulturnega učenja.

POSPEŠITI JE TREBA SPODBUJANJE UPORABE IKT TEHNOLOGIJE V PROCESIH IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH, DOGRADITI USPOSABLJANJE ZA UPORABO IKT TEHNOLOGIJE, RAZVITI NOVE OBLIKE IN METODE UČENJA, PODPRTE Z IKT TEHNOLOGIJO ZA POVEČEVANJE KAKOVOSTI, UČINKOVITOSTI IN DOSTOPNOSTI IZOBRAŽEVANJA. PRI TEM ŠE POSEBEJ:

- Pospeševati najboljšo uporabo inovativnih tehnik poučevanja in učenja, temelječega na IKT tehnologiji (e-učenje...) za izboljševanje kakovosti in učinkovitosti učenja odraslih.
- Razvijati z IKT podprte izobraževalne programe za povečevanje dostopnosti odraslih do izobraževanja, še posebej izobraževalno nedejavnih in socialno izključenih.
- Iskati rešitve, ki bi odraslim zagotavljale ustrezno opremo in izobraževalno programsko opremo, tako da lahko IKT in e-učenje učinkovito vključimo v učenje in poučevanje.
- Razvijati nova orodja za razvoj »digitalne pismenosti«.
- Razviti ukrepe in ponudbo za usposabljanje ljudi, da bodo znali uporabljati sodobno IKT tehnologijo za reševanje problemov pri delu in vsakodnevem življenju.

POVEČATI JE TREBA SKRB ZA STALNO STROKOVNO SPOPOLNJEVANJE IZOBRAŽEVALCEV ODRASLIH V VSEH OBDOBJIH NJIHOVEGA AKTIVNEGA DELA. TO JE:

- Ugotavljati potrebe po znanju in veščinah, ki jih potrebujejo izobraževalci odraslih.
- Opredeliti kompetence, spretnosti in znanja, ki jih morajo imeti izobraževalci odraslih, izhajajoč iz njihovih spremenjenih vlog v družbi znanja.
- Zagotoviti pogoje, ki ustrezno podpirajo izobraževalce odraslih, ker odgovarjajo na izzive družbe znanja.
- Razvijati nove programe usposabljanja izobraževalcev odraslih, ki izhajajo iz ugotovljenih izobraževalnih potreb in vključujejo sodobno IKT tehnologijo (e-učenje...) ter učenje na delovnem mestu.
- Razvijati spodbude in pristope, ki bi omogočali boljši prenos znanja med izobraževalci odraslih v lastnih izobraževalnih organizacijah in v omrežjih izobraževanja odraslih.
- Usposabljati izobraževalce odraslih za delo z različnimi ciljnimi skupinami, še posebej z ranljivimi in socialno izključenimi.

ZAKAJ SLOVENIJA POTREBUJE ANDRAGOŠKI CENTER KOT VOZLIŠČE RAZVOJNEGA, RAZISKOVALNEGA, IZOBRAŽEVALNEGA IN SVETOVALNEGA DELA ZA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH?

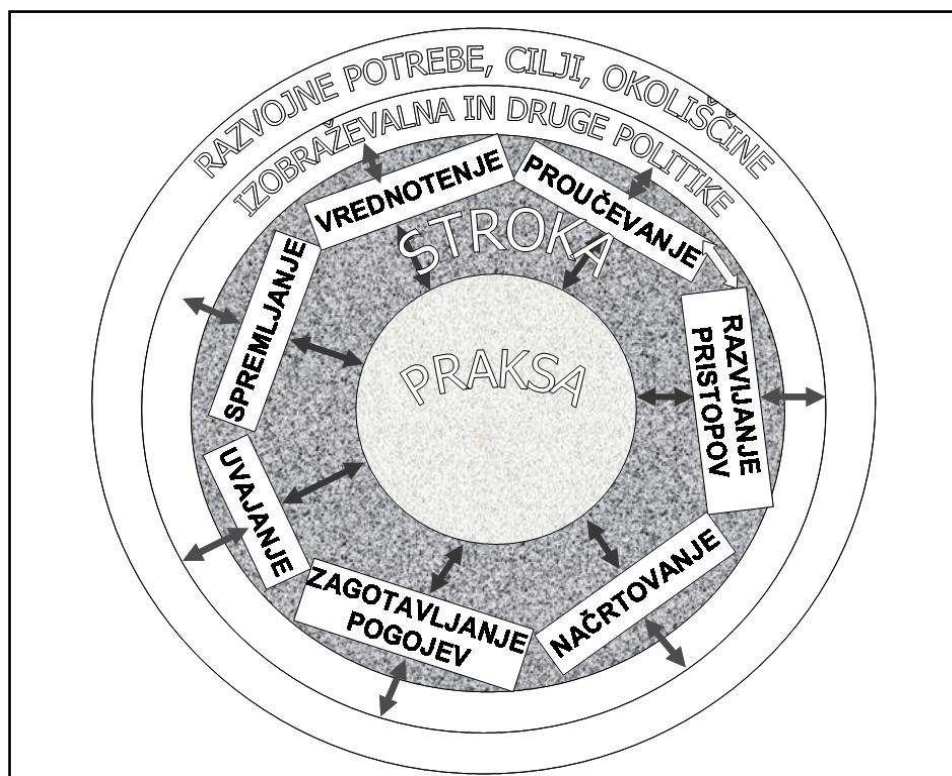
V prejšnjem poglavju smo prikazali najpomembnejše izzive, pred katerimi je Slovenija in nakazali številne ukrepe in aktivnosti, ki jih je potrebno izpeljati na področju izobraževanja odraslih, če naj bi dosegli pomembne dolgoročne razvojne cilje Slovenije in EU. **Izobraževanje odraslih ima eno izmed osrednjih vlog pri razvoju človeških virov za potrebe konkurenčnosti gospodarstva, pri zagotavljanju individualne zaposljivosti, povečevanju socialne vključenosti ranljivih skupin prebivalstva, povečevanju aktivne participacije prebivalstva v odločanju o družbeno-razvojnih vprašanjih in pri zagotavljanju polnega osebnega razvoja posameznika.**

Pri uresničevanju te vloge se izobraževanje odraslih razteza čez celotno izobraževalno vertikalo v **formalnem izobraževanju**, enako ali pa še bolj pomembno pa je učenje odraslih, ki poteka **izven formalnega učnega konteksta**. Za doseganje zastavljenih ciljev je potrebno ustvarjati priložnosti in pogoje za večje vključevanje prebivalstva v oba načina izobraževanja in učenja. Te priložnosti in pogoje je potrebno ustvarjati na sistemski ravni, na ravni ukrepov in na ravni izvedbe. Nedvomno jih ni mogoče doseči samo na en način, vsekakor pa bodo ukrepi učinkoviti le, če bo **zagotovljeno sinergično delovanje političnih, strateških, raziskovalnih, razvojnih, izobraževalnih, svetovalnih, informacijskih in promocijskih dejavnikov**. Zagotovljen mora biti večsmerni pretok med politiko, teorijo in prakso, med ukrepanjem na državni ravni in prakso ali omrežjem izobraževanja odraslih.

Kakšno vlogo ima pri tem raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno delo?

Verjetno ni potrebno prav posebej utemeljevati, da je mogoče učinkovito politiko in dejavnost izpeljevati le, če so vsi ukrepi skrbno preiščeni, načrtovani, medsebojno usklajeni in če njihovo udejanjanje spremljamo, da lahko ocenjujemo učinke ter posegamo, kadar le-ti niso ustrezni ali zadostni. Podlaga za tako ravnanje pa je **načrtno raziskovalno delo** o politiki, sistemih, strategijah in konceptih, o različnih pristopih, o dejavnikih, ki vplivajo na procese in rezultate, o učinkih posameznih ukrepov, pojavov ali celotnega sistema. Drugi sklop predstavlja **razvojno delo**, ki je most med teorijo in prakso – niti političnih niti raziskovalnih projektov ni mogoče udejanjiti, če nimamo sposobnosti razviti pristope, modele in načine, ki jih je mogoče izvajati v praksi v zelo različnih pogojih in za različne namene. Pogosto gre za neke vrste »prevajanja« izobraževalnih političnih ciljev v različne dejavnosti. Razvojnega dela si ni mogoče zamisliti brez kakovostnega **izobraževalnega in svetovalnega dela**, namenjenega tistim, ki razvojne inovacije uvajajo v prakso. Ali z drugimi besedami, gre za izvajanje medsebojno soodvisnih procesov:

- ④ skrbnega proučevanja,
- ④ razvijanja ustreznih pristopov, strategij in konceptov,
- ④ pravočasnega in usklajenega načrtovanja,
- ④ zagotavljanja pogojev za izpeljavo,
- ④ subtilnega uvajanja v prakso,
- ④ spremljanja in
- ④ vrednotenja učinkov.

Model, ki ga predstavljamo, je uveljavljen in preizkušen v izobraževalnih politikah ne samo v Sloveniji, ampak tudi v vseh razvitih državah. Gre za umeščanje visoko profesionalnega dela, ki je na eni strani pobudnik pri oblikovanju izobraževalne politike, na drugi strani pa njen transmitter do prakse in obratno. Razlika je le ta, da si velike države lahko privoščijo, da imajo za posamezne procese ustanovljene različne ustanove, npr. raziskovalne inštitute, razvojne ustanove itd. V Sloveniji za to ni pogojev, zaradi česar je treba posamezne procese združevati v razpoložljivih ustanovah, čeprav smo na nekaterih področjih kljub temu uspeli razviti nekaj specializacije med ustanovami¹⁰³.

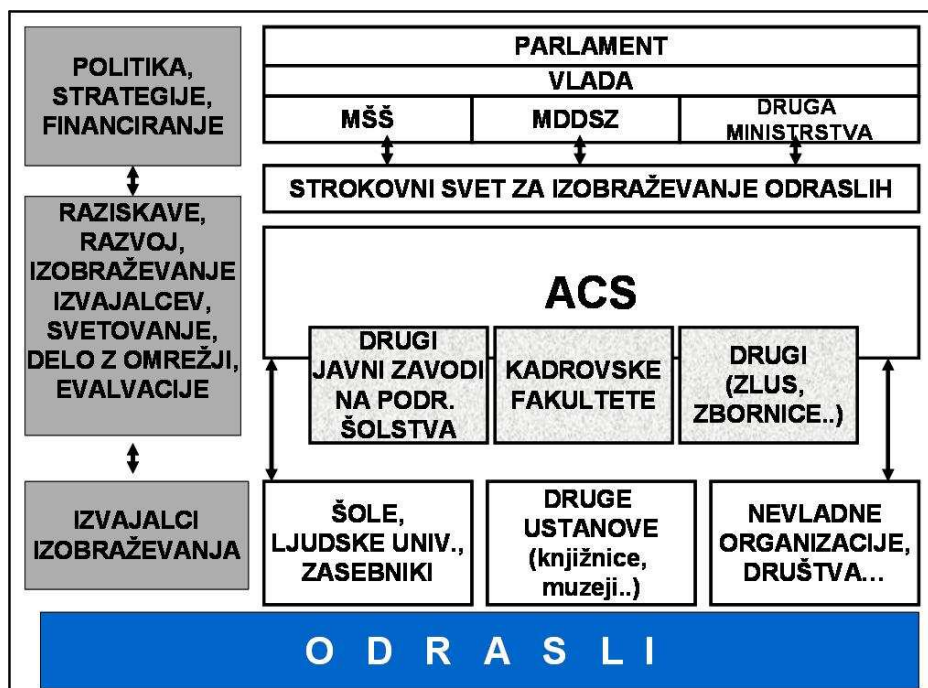
Izobraževanje odraslih je izjemno kompleksno področje tako z vidika ciljev kot z vidika potreb, z vidika ponudbe in interesnih skupin in ne nazadnje nosi velike individualne koristi. Ta kompleksnost in raznolikost interesov zahteva ustrezno strukturo nacionalnih razvojnih organizacij, ki skrbijo za uravnotežen razvoj celotnega področja in za uveljavljanje javnega interesa v množici velikokrat konfliktnih interesov. Poleg tega zahteva tudi močne razvojne ustanove, specializirane za razvoj posameznih delov sistema, pa tudi druge razvojne ustanove, ki skrbijo za kakovostno delovanje posameznih izobraževalnih omrežij, zlasti tistih, ki opravljajo dejavnost v javnem interesu.

Utemeljitev potrebe po posebni ustanovi za raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno delo v izobraževanju odraslih

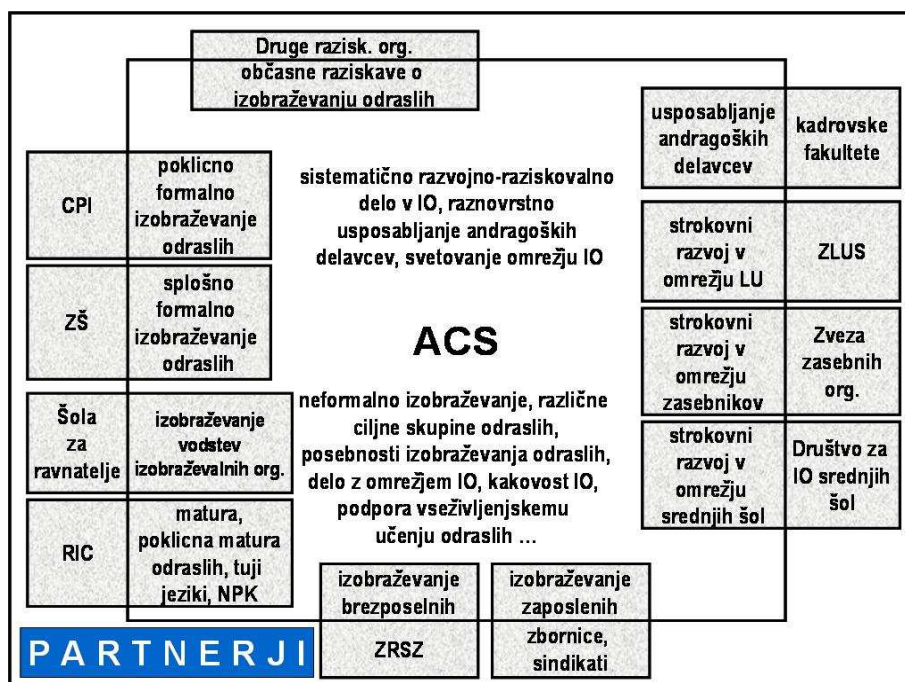
Če se osredotočimo na izobraževanje odraslih, lahko ugotovimo, da v Sloveniji sedaj večino zgoraj opisanih procesov zagotavlja Andragoški center Slovenije. Kot je bilo prikazano, je v 15 letih dosedanjega razvoja učinkovito in z dosežki podkrepljeno dokazoval, da je bila odločitev Vlade RS za ustanovitev posebne ustanove, ki se bo načrtno raziskovalno, razvojno, izobraževalno in svetovalno

¹⁰³ Tako npr. raziskovalno delo za osnovnošolsko izobraževanje otrok izvaja Pedagoški inštitut, raziskovalna enota na Zavodu RS za šolstvo in pedagoške fakultete; razvojno delo na tem področju opravlja povečini Zavod RS šolstvo in nekatere fakultete, izobraževanje osebja Zavod RS za šolstvo, Šola za ravnatelje, fakultete in nekatere specializirane zasebne organizacije.

ukvarjala z vprašanji izobraževanja odraslih, še kako umestna. Ustanova je v sistemu vzgoje in izobraževanja umeščena na naslednji način:

Seveda bi bilo neumestno trditi, da lahko Andragoški center opravi samostojno prav vse, kar zadeva raziskave, razvoj, izobraževanje in svetovanje za področje izobraževanja odraslih. Tako kot je normalno in nujno za sodobno delovanje, se delovno in partnersko povezuje z drugimi in nekateri drugi komplementarno dopolnjujejo njegovo delo. Vendar je mogoče ugotoviti, da niti za raziskovalno, niti razvojno, izobraževalno ali svetovalno delo na področju izobraževanja odraslih ne obstajajo druge ustanove, ki bi se načrtno ukvarjale s temi vprašanji.

Morda je bil največji problem dosedanjega delovanja vseh inštitucij ta, da so **delovale premalo komplementarno**, kar pa je prej posledica segmentiranja izobraževanja na formalno-spolno-

mladinsko, formalno-poklicno-mladinsko in izobraževanje odraslih. Slednje se je vedno bolj pojmovalo kot neformalno (navsezadnje imamo formalno izobraževanje odraslih tudi sistemsko označeno kot »izredno«: Zakon o visokem šolstvu, Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju, Zakon o višjem strokovnem izobraževanju). Tako so npr. Andragoški center Slovenije, Zavod RS za šolstvo in Center za poklicno izobraževanje leta 1997 podpisali medsebojni dogovor o delitvi dela pri izobraževanju odraslih, po katerem sta oba druga zavoda prevzela del razvoja za formalno izobraževanje odraslih na področju, za katerega sta ustanovljena. Ta dogovor se ni uresničil, saj je dejstvo, da sta obe področji, tako splošno kot poklicno izobraževanje mladine, pred zahtevnimi nalogami zaradi velikih zahtev po spreminjanju in povečanju učinkovitosti, objektivno zahtevalo zavzetost vseh njihovih strokovnih kapacitet na področju izobraževanja mladine. To je opozorilo¹⁰⁴, **da izobraževanje odraslih v ustanovah, ki imajo svoje primarno poslanstvo na področju izobraževanja mladine, nima možnosti, da bi se razvijalo.**

Prav ob upoštevanju tega bi moral ACS kot osrednji nacionalni javni zavod za razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih v Sloveniji v prihodnje ohraniti in krepiti svojo vlogo institucije, ki ima **specifično strokovno znanje, usposobljene človeške vire in povezave z vsemi omrežji za izobraževanje odraslih v državi** za udejanjanje razvojnih prioritet v izobraževanju odraslih.

Predvsem gre za tiste temeljne razvojne prioritete, ki pomenijo **uresničevanje javnega interesa v izobraževanju odraslih** in so hkrati podlaga za izpeljevanje drugih prioritet v izobraževanju odraslih. Načeloma, še posebej če govorimo o trgu na področju izobraževanja odraslih, bi namreč lahko za razvojno-raziskovalno delo na področju izobraževanja odraslih skrbele različne zasebne razvojno-svetovalne ustanove, interesna združenja ali sami izvajalci izobraževanja odraslih. **Obstaja zelo velika nevarnost, da bi na ta način prišlo do velike pristranskosti v korist skupin prebivalstva, ki že izkazuje največjo stopnjo vključenosti v izobraževanje**, s tem pa do povečevanja neenakosti dostopa v škodo izobrazbeno prikrajšanih in marginalnih skupin. To nam kažejo že dosedanja pojavi: v mnogih podjetjih vlagajo samo v izobraževanje vodstvenega in vodilnega osebja, neizobraženo delovno silo pa »zamenjujejo« s ponudbo na trgu dela (v vse večjem obsegu tudi z uvozom delovne sile iz EU), zasebniki pretežno izvajajo le izobraževanje, ki je visoko profitno itd. V interesu države pa je, da določene dejavnosti, ki prispevajo k ustvarjanju sistemskih pogojev, k stalnemu inoviranju dejavnosti izobraževanja odraslih ter k vrednotenju učinkov in končnih dosežkov, potekajo tako, da **so v korist vsem skupinam prebivalstva** in ne samo tistim, ki si znanje lahko privoščijo, seveda skladno z opredeljenimi cilji.

S tem še vedno nismo odgovorili na vprašanje, ali ne bi bilo morebiti primerneje, da bi se v bodoče javni interes v izobraževanju odraslih zagotavljal z raziskovalnim in razvojnim delom v drugih ustanovah v sistemu vzgoje in izobraževanja, kot sta npr. Zavod RS za šolstvo ali Center za poklicno izobraževanje. Trdimo, da bi taka odločitev nesporno privedla do upada razvojne rasti področja izobraževanja odraslih, tako na sistemski kot izvedbeni plati, kar smo na več mestih že opozorili z izkušnjami iz preteklosti, utemeljemo pa še z naslednjimi argumenti¹⁰⁵:

1. Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji dokazuje, da je **vedno, kadar je prišlo do krčenja ali ukinitve razvojno-raziskovalnega dela, drastično upadlo tudi izobraževanje odraslih samih**, kar je imelo izredno negativne učinke za družbeni razvoj; država pa je morala vlagati velika proračunska sredstva, da je sanirala stanje, veliko večja, kot bi jih bilo treba ob nekem kontinuiranem razvoju.

¹⁰⁴ Omenili smo že, da je bil tak model preizkušen v 80. letih na Zavodu za šolstvo in je v celoti propadel.

¹⁰⁵ V tem delu so uporabljeni tudi izsledki SWOT analize, ki je bila izvedena na Andragoškem centru Slovenije 20. 10. 2006 v sodelovanju z zaposlenimi strokovnjaki.

2. Kot je pokazal pregled razlogov za ustanovitev ACS, **ena sama sistemska organizacija na področju izobraževanja** (Zavod RS za šolstvo) **ni uspela enakovredno zadovoljevati potreb razvoja izobraževanja mladine in izobraževanja odraslih**. Ob dokazano zmotni predpostavki, da med obema področjema ni bistvenih razlik, in posledično ukinitve razvojne službe, se je celotno delo usmerilo le v izobraževanje mladine. Različne ustanove, ki so pokrivala posamezna področja izobraževanja odraslih ali opravljale nekatere skupne naloge za posamezne skupine izvajalcev izobraževanja odraslih (npr. Zveza delavskih univerz), so uresničevale predvsem svoje področne interese in niso mogle zapolniti praznega prostora. **Posledica tega je bil bistven upad obsega izobraževanja odraslih**.

Ker obstoječa sistemska institucija za izobraževanje mladine hkrati ni uspela zagotavljati niti ustrezne podpore poklicnemu izobraževanju, ki je bilo v 90. letih postavljeno na nova izhodišča, je bil ustanovljen Center za poklicno izobraževanje, ki naj bi pokrival tako začetno kot nadaljevalno poklicno izobraževanje. Izkazalo se je, da kljub razmeroma hitri kadrovski rasti razen začetnega/mladinskega poklicnega izobraževanja, **tudi ta center ne more zagotavljati razvojne podpore poklicnemu izobraževanju odraslih**, saj se pri izobraževanju mladine srečuje z zahtevnimi problemi za povečanje učinkovitosti in privlačnosti tega izobraževanja ter z zahtevnim uvajanjem socialnega partnerstva.

3. Andragoški center Slovenije kot osrednja razvojno-raziskovalna ustanova v izobraževanju odraslih je v svojem 15-letnem delovanju dokazal, da je oblikovanje in **delovanje take ustanove smiselno**, saj je **v nekaj letih svojega delovanja z merljivimi rezultati in učinki restavriral skoraj desetletni propad celotnega sistema izobraževanja odraslih**.
4. ACS je v preteklem obdobju sodeloval v številnih mednarodnih raziskovalnih in razvojnih projektih in pomembno prispeval k njihovem uspešnemu izvajanju. Kot osrednja nacionalna ustanova za izobraževanje odraslih v državi je s tem **povečeval ugled in utrjeval položaj Slovenije v EU kot države z »znanjem na področju izobraževanja odraslih«** in tiste nove članice EU, ki se zaveda in pozna svoje razvojne zaostanke na področju kapitala znanja in izobrazbe ter pozna rešitve in poti za njihovo odpravljanje. Delovanje ACS je omogočilo državi, da je oživila izobraževanje odraslih in **dosegla rezultate, ki so na tem področju primerljivi v EU** (participacija, izobrazbena struktura razvoj nekaterih novih oblik in vsebin izobraževanja odraslih ipd.). Zadnji tak primer je Sporočilo Komisije evropske skupnosti »Izobraževanje odraslih: nikoli ni prepozno za učenje« iz oktobra letos. V tem poročilu je navedena vrsta primerjalnih podatkov za vse države članice in **Slovenija pri mnogih dosega pomembna mesta in se postavlja ob bok skandinavskim državam. Nedvomno je mogoče del teh uspehov pripisati tudi delu, ki ga je opravil Andragoški center Slovenije**.
5. Delo ACS je neposredno **uporabno pri snovanju številnih državnih razvojnih dokumentov**, o čemer smo pisali v drugem poglavju, kar pomeni da **gre za sposobnost opravljanja zahtevnega strokovnega dela in visoko verodostojnost**. Zaradi rezultatov in konkretnih razvojnih rešitev si je **ACS praviloma pridobil posluš politike** za sistemsko urejanje in vlaganje v prioriteta področja izobraževanja odraslih. Rezultati več raziskovalno razvojnih nalog ACS so bili temeljna podlaga pri snovanju strateških zakonskih in drugih normativnih podlag za razvoj politike, sistema in prakse izobraževanja odraslih.
6. ACS kot osrednji nacionalni javni zavod za razvoj in raziskovanje izobraževanja odraslih v Sloveniji je edina ustanova, ki ima **specifično strokovno znanje, usposobljene človeške vire in povezave z vsemi omrežji za izobraževanje odraslih v državi** za udeleževanje najpomembnejših razvojnih prioritet v izobraževanju odraslih. Predvsem gre za tiste temeljne razvojne prioritete, ki pomenijo

uresničevanje javnega interesa v izobraževanju odraslih in so hkrati podlaga za izpeljevanje drugih prioritet v izobraževanju odraslih. Iz prikazanih dosežkov v obdobju delovanja ACS je razvidno, da je **razvil obsežno zalogo specialističnih znanj** za delo na področju izobraževanja odraslih, s kakršnimi druge ustanove ne razpolagajo.

7. ACS si je v svojem dosedanjem delovanju pridobil bogate izkušnje, ko gre za **povezovanje raziskovalnega in razvojnega dela ter njegovo implementacijo v prakso** izobraževanja odraslih. Prav iz tovrstnih povezav namreč ACS ves čas od ustanovitve **ustvarja novo znanje**, ki ga v sodelovanju s strokovnjaki praktiki **vpeljuje v obliki razvojnih in inovacijskih projektov**. S tega vidika ima ACS vlogo posrednika (mostu) med teorijo in prakso in obratno. S pomočjo sinergijskega delovanja na raziskovalnem, razvojnem, izobraževalnem, svetovalnem, informacijskem in promocijskem področju **se je lahko usmeril v tista področja izobraževanja odraslih, ki so bila v preteklosti zapostavljena** (npr. razvoj programa za mlade osipnike kot odgovor na problem visokega osipa in brezposelnosti sredi 90. let, razvoj programov za demokracijo kmalu po osamosvojitvi Slovenije, razvoj inovativnih programov za zviševanje ravni pismenosti odraslih, vpeljevanje sistemov za zagotavljanje kakovosti v izobraževanju odraslih kot odgovor na podatke o neustrezni kakovosti znanja in kompetenc odraslih, vpeljevanje informiranja in svetovanja za odrasle, itn). Gre za pomembno vlogo, ki bi jo bilo potrebno v prihodnje še okrepiti, če vemo, da je prav pomanjkanje pretoka teoretskih dognanj in raziskovalnih dosežkov v prakso v Sloveniji eden izmed pomembnejših primanjkljajev na področju izobraževanja, kakor tudi v gospodarstvu.
8. Ena izmed temeljnih značilnosti delovanja ACS-ja, ki jo kaže posebej izpostaviti je, da je z leti razvijal različna omrežja, potrebna za udejanjanje projektov in nalog s področja izobraževanja odraslih. Ima **izkušnje in znanje o tem, kako koordinirati tovrstna omrežja**, kako **spremljati delovanje omrežij** in **kako v sodelovanju s praktiki snovati nove razvojne in inovacijske projekte** ter **usposabljati izobraževalce odraslih v teh omrežjih**, da se le-ti tudi zares udejanjajo in prinašajo rezultate. S tovrstnim delovanjem je ACS prispeval pomemben del k izgrajevanju socialnega kapitala (povezovanju, prenosu dobrih praks, znanja) v omrežjih ter bil tako **most med nacionalno in lokalno ravno**, ko gre za udejanjanje nacionalnih strateških ciljev s področja izobraževanja odraslih. Upoštevajoč opozorila, da je stopnja povezovanja ustanov na različnih ravneh še prešibka, ocenjujemo, da bi **bila storjena precejšnja škoda, če bi takšna, že delujoča omrežja, razpustili**. To pa bi se lahko zgodilo, v kolikor ACS ne bi več opravljal tovrstne koordinatorske in posredniške vloge.
9. ACS ves čas svojega delovanja opravlja pomembno vlogo pri **ozaveščanju različnih ciljnih javnosti o pomenu vseživljenjskega učenja**. Že veliko pred drugimi smo na ACS-ju opozarjali na potrebo po tem, da je potrebno k promociji vseživljenjskega učenja pristopati sistematično, načrtno in z jasno nacionalno strategijo. Le takšno načrtno delovanje, ki je tudi v interesu države, lahko pripomore k temu, da izboljšamo rezultate udeležbe prebivalstva v vseživljenjskem učenju, predvsem pa učinke tovrstnega izobraževanja. **Prav v času, ko na nacionalni ravni nastaja nacionalna strategija vseživljenjskega učenja, je potrebno razmišljati tudi o tem, kako jo bomo udejanjali in spremljali njeno uresničevanje. Kakovostno delo pri pripravi akcijskega načrta**, ki naj bi nastal na podlagi strategije, lahko **opravi za področje izobraževanja odraslih le Andragoški center**, ki dobro pozna področje in potrebe in ima ustrezne socialne mreže (izvajalci, druge razvojne ustanove). ACS je lahko s svojim ekspertnim znanjem in izkušnjami ter že vzpostavljenimi omrežji **eden izmed ključnih členov pri udejanjanju te strategije**. Poleg tega pa ima bogate raziskovalne izkušnje pri zbiranju in analizi podatkov, s čimer lahko zagotovi zanesljive podatke, potrebne za spremljanje doseganja ciljev strategije za področje izobraževanja odraslih.
10. V petnajstih letih si je ACS pridobil veliko mednarodnih izkušenj, saj je skupaj s tujimi partnerji sodeloval v številnih mednarodnih raziskovalnih in razvojnih projektih. Izpeljal je tudi številne

študijske obiske, s pomočjo katerih je slovenskim strokovnjakom s področja izobraževanja odraslih omogočil pridobivanje mednarodnih izkušenj in pridobitev novega znanja ter izmenjave dobrih praks s tujimi strokovnjaki. Pestro mednarodno delovanje ACS-ja dokazuje tudi dejavno članstvo v številnih mednarodnih združenjih. Povzamemo lahko, da se je ACS s svojim znanjem in izkušnjami uveljavil **v evropskem prostoru izobraževanja odraslih kot pomemben soustvarjalec novega znanja, razvijalec novih pristopov v izobraževanju odraslih, ki so postali v nekaterih evropskih državah tudi primer dobre prakse.**

S tem je ACS že pomembno prispeval tudi k dodatni prepoznavnosti Slovenije kot perspektivne države, kjer nastaja novo znanje, pomembno tudi za druge države EU. Gre za partnerstva in povezave, ki jih kaže izkoriščati tudi v prihodnje, ko gre za **udejanjanje interesov Slovenije pri kreiranju evropske izobraževalne politike na področju izobraževanja odraslih, kar je še posebej pomembno v luči bližajočega se predsedovanja Slovenije EU.**

S svojo ekipo strokovno usposobljenih sodelavcev **je lahko ACS nosilec ali partner v kateremkoli evropskem programu**, bodisi v programih, ki so bolj razvojno **aplikativne narave** (Grundtvig, Leonardo da Vinci idr.) bodisi v programih, kjer je poudarek na **raziskovanju in ustvarjanju novega znanja** kot sta bila do sedaj peti in šesti okvirni program EU, v okviru katerih je in še sodeluje tudi ACS.

11. Pomembna vloga ACS je tudi v **poudarjanju in utemeljevanju pomena uravnoveženosti razvoja izobraževanja odraslih tako za delo in poklic, kot tudi za osebni razvoj in socialno delovanje.** To slednje je ves čas podpiral tudi z razvojem in uvajanjem različnih oblik in vsebin izobraževanja in učenja odraslih. Potrebe po uravnoveženem razvoju na vseh področjih človekovega delovanja postajajo v današnji globalni in gospodarsko ter socialno hitro se spreminjajoči in rastoči družbi še večje.
12. ACS je še posebej pozoren na **potrebe depriviligiranih skupin odraslih ali manj razvitih okolij.** Z razvojem izobraževalne ponudbe in vpeljevanjem ustreznih sistemskih rešitev za izključene in marginalizirane skupine prebivalstva je **ACS pomembno prispeval k socialnemu vključevanju teh skupin ter k njihovi večji dejavnosti na trgu dela, s tem pa so se zmanjševale dajatve za socialne transferje, ki jih država namenja neaktivnemu prebivalstvu za socialno varnost in zdravstvene storitve.**
13. ACS ima **teoretsko znanje in izkušnje s praktičnim uvajanjem neformalnega izobraževanja in učenja**, kar bi težko našli v kakšni drugi ustanovi. Zanimivo je, da se je ACS s temi vprašanji ukvarjal vse od svojega nastanka, v sistemu pa to področje dobiva pomembnejše mesto šele v zadnjem času, ko so to področje začeli izpostavljati dokumenti, sprejeti na ravni EU. **Poznamo rešitve, ukrepe in načine**, ki jih je treba vpeljevati, ne **samo za pospešen razvoj neformalnega izobraževanja in učenja**, pač pa tudi **za vpeljevanje in priznavanje tega načina učenja v formalno izobraževanje.**
14. ACS je že ob nastanku začel sistematično spremljati rezultate in učinke svojega dela. Ob tem je **razvijal znanje o spremljanju kakovosti izobraževanja in evalvacijah**, ki je pripeljalo tudi do razvoja posebnega modela za presojanje in razvijanje kakovosti v izobraževanju odraslih, ki se je dobro uveljavil v omrežju izobraževalcev odraslih. Izobraževalno in svetovalno delo, ki ga je ACS ob tem nudil omrežju, je sprožilo pomembno spremembo v odnosu do kakovosti izobraževanja v praksi. ACS **razpolaga s strokovnjaki za področje razvoja kakovosti izobraževanja odraslih, razvil pa je tudi inovativne pristope pri uveljavljanju gibanja za kakovost izobraževanja v praksi.**

15. V svojem dosedanjem delovanju je kot edina ustanova **kontinuirano skrbel za stalen strokovni razvoj kadrov, ki delajo v izobraževanju odraslih**, bodisi s svojo izobraževalno, svetovalno ali informacijsko dejavnostjo. To vlogo je lahko odigral, ker **razpolaga s strokovnjaki, ki imajo sodobno andragoško znanje in sposobnost za prenašanje tega znanja** v različna okolja in za različne potrebe.
16. ACS je na informacijskem področju med drugim vzpostavil baze podatkov s področja izobraževanja odraslih, v okviru razvojnih projektov pa tudi računalniške aplikacije, ki omogočajo spletno interakcijo z domačimi in tujimi partnerji, člani zgoraj omenjenih mrež. Vzpostavljen je **informacijski sistem na področju izobraževanja odraslih**, ki nudi **podporo** posameznim projektom pa tudi širše.

Andragoški center Slovenije je s pričujočim gradivom ovrednotil svoje delo v preteklosti in svoje razvojne usmeritve v širšem družbenem kontekstu. Analiza dosežkov jasno kaže, da Andragoški center Slovenije razpolaga z obsežnimi strokovnimi in drugimi potenciali, ki so potrebni za nadaljnje delo na področju razvoja in izvajanja izobraževanja odraslih. Seveda petnajstletno delovanje neke ustanove zahteva tudi samovrednotenje ustaljenih načinov dosedanjega dela; nedvomno je nekatere treba zamenjati s sodobnejšimi in novim izzivom primernejšimi pristopi. Tu gre v prvi vrsti za zagotavljanje pogojev, ki jih predstavlja ustrezna organizacija dela, racionalno načrtovanje in spremljanje učinkov ter ustrezni motivacijski mehanizmi na individualni ravni. Naslednji korak v razvoju kakovosti dela ACS bi tako morali predstavljati organizacijski ukrepi, ki bi ustvarili ustrezno notranje okolje za čim boljše izrabo potencialov.

**DOSEŽKI IN RAZVOJNE USMERITVE ANDRAGOŠKEGA CENTRA SLOVENIJE KOT
OSREDNJE SLOVENSKE RAZVOJNO-RAZISKOVALNE ORGANIZACIJE ZA
IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH**

P R I L O G E

Mednarodni projekti Andragoškega centra Slovenije

Št.	Naziv / naslov projekta	Nosilec projekta	Vir financiranja	Trajanje
1	Phare Democracy	ACS	Phare Democracy	1993-1994
2	Basic Adult Education as the Path Back into Society	AOF-Uddannelsescenter (AOF-EC), Denmark	PHARE LIEN	1998-2000
3	Stocktaking, Clarification of Concepts and Definition of Methodology	Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Slovenija	PHARE MOCCA – PAP MOCCA,	1999-2000
4	ETGACE – Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe	University of Surrey, Guildford, United Kingdom	5. Framework Program	2000-2002
5	Adult Education in Southeast Europe Helping Democracy, Stability and Development	Institut für Internationale Zusammenarbeit Des Deutschen Volkshule-Verbandes e.V.	STABILITY PACT	2000 (6 mesecev)
6	Modernisation of Curricula, Certification and Assessment in Vocational Education for Youth and Adults in Slovenia	Aalborg Technical College, International Department Oester Uttrip Vej DK	PHARE MOCCA	2000 (12 mesecev)
7	Vocational training 2000-868-LDV, SL-9907.04		PHARE	2001-2002 (12 mesecev)
8	European Certificate of Basic Skills Certificate (2001-2004)	University of Edinburgh	Leonardo Da Vinci – Community vocational training Action Programme	2001-2004

Št.	Naziv / naslov projekta	Nosilec projekta	Vir financiranja	Trajanje
9	Adult Education in Southeast Europe Helping Democracy, Stability and Development	Institut für Internationale Zusammenarbeit Des Deutschen Volkshule-Verbandes e.V.	STABILITY PACT	2001-2003 (36 mesecev)
10	European Thematic Network in University Continuing Education (THENUCE+)	University of Liege	Socrates-Erasmus	2000-2003
11	Multi-country Integrated System for Improved ODL Networking - MISSION	National Council for Distance Education, Apertus Public Foundation	Socrates-Minerva	2001-2003
12	Adults Learning and Participating in Education - ALPINE	Institute of Lifelong Learning, Queens's University of Belfast	Socrates-Grundtvig	2001-2004
13	Improving Open and Distance Learning in a Network - NETCAMPUS	EuroPACE	Socrates-Minerva	2000-2002
14	To make Up Arrears of Lifelong Learning MALL	Magyar Nepfoiskolai Tarsasag – Hungarian Folk High School Society	Socrates Programme-Accompanying measures	2002-2003 (14 mesecev)
15	RE-ETGACE	University of Surrey, Guildford, United Kingdom		2003-2004 (12 mesecev)
16	Widening and strengthening the European dimension of Lifelong Learning Week Movement	ACS	Socrates Programme – Grundtvig 1	2002-2004 (24 mesecev)
17	ADDED Adult education driving licence	ACS	Socrates Programme – Grundtvig 1	2002-2004 (24 mesecev)
18	Development of Quality Management in Adult Education by Developing Self-assessment Process	Lahti Region Education Consortium, Salpaus Further Education	Socrates Programme	2002-2005 (36 mesecev)
19	Promoting Social Inclusion Through Basic Skills Learning	Magyar Nepfoiskolai Tarsasag Nepfoiskola Intezet	Socrates Programme	2002-2005 (36 mesecev)

Št.	Naziv / naslov projekta	Nosilec projekta	Vir financiranja	Trajanje
20	ALLEGRO	Nottingham Trent University	Socrates Programme - Lingua	2002-2005 (36 mesecev)
21	(IntALWinE) International Adult Learners Week in Europe	UNESCO	Socrates Programme – Grundtvig 4	2003-2006 (36 mesecev)
22	Key Pal – Key Skills Portfolio Assisted Learning	EIFEL, Francija	Socrates Programme - Grundtvig 1	2004 -2006 (24 mesecev)
23	Mathematics in Action (MiA)	The Danish University of Education	Socrates Programme – Grundtvig 1	2004-2006 (36 mesecev)
24	Razvijanje in širjenje mreže z IKT podprtih lokalnih/regionalnih svetovalnih centrov in centrov za poklicno svetovanje Zmanjševanje izobrazbenega primanjkljaja pri odraslih in izobraževanje ter usposabljanje osipnikov	Ministrstvo za šolstvo in šport	Evropski strukturni skladi	2004-2006 (24 mesecev)
25	Developing local learning centres and learning partnerships as part of Member States targets on for reaching the Lisbon goals in the field of education	Research voor Beleid B.V.	European Commision	2005 (9 mesecev)
26	Towards a Lifelong Learning Society in Europe: The contribution of the Education System	Tallin University	European Commision	2010 (60 mesecev)
27	EMMA – European Network for Motivational Mathematics for Adults	Vox, the national institute for adult learning	Socrates – Grundtvig Programme	2005 – 2007 (24 mesecev)
28	Value of Work	The Education and Training Service Centre	Leonardo da Vinci	2005 – 2007 (24 mesecev)
29	European Conference in Norwich England on the theme of Learning Work and the Lisbon Goals	Niace		2005 (12 mesecev)
30	Teddy Bear – Twinning the Elderly Disadvantage and Disabled with the Young By Encouraging Active Reminiscence	CMEPIUS	Socrates II, Grundtvig 2	2006-2007 (12 mesecev)

PUBLIKACIJE ACS**SERIJSKE PUBLIKACIJE****Ne izhajajo več:**

AE research exchange : information bulletin for central and eastern European and Baltic countries. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996 - 1997.

Izobraževanje odraslih v Sloveniji. Izvajalci. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1992/1993-1997/98. Od 1994/1995 sta oba dela v isti mapi Izobraževanje odraslih. Letno. ISSN 1318-2196. Se nadaljuje kot Izobraževanje odraslih v Sloveniji. Izvajalci in programi, ISSN 1580-2345

Izobraževanje odraslih v Sloveniji. Programi. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1992/1993-1997/1998. Od 1994/1995 sta oba dela v isti mapi Izobraževanje odraslih. Letno. ISSN 1318-2587. Se nadaljuje kot Izobraževanje odraslih v Sloveniji. Izvajalci in programi, ISSN 1580-2345

Izobraževanje odraslih v Sloveniji [Elektronski vir]. Programi in izvajalci. [Izd. na disketi]. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995/1996-1997/1998. Računal. diskete ; 3,5". Vsebina diskete enaka vsebini tiskane izdaje. ISSN 1408-0486

Izobraževanje odraslih v Sloveniji. Izvajalci in programi. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1998/1999- . ISSN 1580-2345

Izobraževanje odraslih v Sloveniji. [Elektronski vir]. **Izvajalci in programi** [CD-ROM izd.]. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999/2000- . 1 optični disk (CD-ROM) ; 12 cm. ISSN 1580-2868

Še izhajajo:

Novičke. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1992 - . Izhajajo mesečno.

Novičke v angleškem jeziku. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1993. Tri številke letno.

TVU-Novičke. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1997 - . Izhajajo 3-4 krat letno.

LLW-Novičke. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1997 - . Izhajajo občasno. TVU-novičke v angleškem jeziku.

Pregled ponudbe izobraževanja odraslih v Sloveniji – izvajalci in programi. [Elektronski vir]. [Spletna izd.]. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2000. Način dostopa (URL): <http://ww.acs.si/pregled-io>

ZBIRKA KONCEPCIJA IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH V SLOVENIJI/IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH

1. Jelenc, Zoran: Izobraževanje odraslih kot dejavnik našega razvoja. Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani ; Skupnost izobraževalnih centrov, 1989. 97 str. (Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji ; 1)

2. Jelenc, Zoran: Odrasli prebivalci Slovenije v izobraževanju. Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi Edvarda Kardelja v Ljubljani ; Skupnost izobraževalnih centrov, 1989. 207 str. (Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji ; 2)

3. Jelenc, Zoran; Tanja Vilič Klenovšek; Mirjam Perovič: Izobraževanje delavcev v delovnih organizacijah v Sloveniji : analiza podatkov statističnega poročila RAD-IZ za obdobje 1981/82 do 1986/87. Ljubljana : Pedagoški inštitut ; Skupnost izobraževalnih centrov v Sloveniji, 1989. 99 str. (Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji ; št. 3)

4. Potrebe po izobraževanju odraslih v Sloveniji do leta 2000 / Zoran Jelenc, Jerina Kodelja Starin, Vida Mohorčič Špolar, Jože Valentinčič. Ljubljana : Pedagoški inštitut ; Skupnost izobraževalnih centrov v Sloveniji, 1989. 149 str. (Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji ; št. 4). Naslov na ovitku: Odrasli v izobraževanju v Sloveniji do leta 2000.

5. Družbenoekonomski pomen in financiranje izobraževanja odraslih / Zoran Jelenc...(et al.). Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991. 204 str. (Izobraževanje odraslih ; 5). Prejšnji naslov zbirke (do vključno št. 4) je bil Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji.

6. Terminologija izobraževanja odraslih : z gesli in pojasnili v slovenščini ter z gesli v angleškem, francoskem, španskem, nemškem in italijanskem jeziku / zbral in uredil Zoran Jelenc. Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991 (Izobraževanje odraslih ; 6). Prejšnji naslov zbirke (do vključno št. 4) je bil Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji

7. Sistemsko urejanje izobraževanja odraslih / Olga Drofenik...(et al.). Ljubljana : Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, 1991. 269 str. (Izobraževanje odraslih ; 7). Prejšnji naslov zbirke (do vključno št. 4) je bil Konceptija izobraževanja odraslih v Sloveniji

ZBIRKA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH KOT DEJAVNIK RAZVOJA SLOVENIJE

1. Jelenc, Zoran: Snovanje in sistemsko urejanje izobraževanja odraslih : splošna izhodišča in primerjalni pregled stanja v Sloveniji : raziskovalno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 341 str. (Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije ; 1)

2. Svetina, Metka: Programi, oblike in metode izobraževanja odraslih : raziskovalno poročilo. Metka Svetina ... (et al.). Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 152 str. (Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije ; 2)

3. Ivančič, Angela; Metka Svetina: Sistemsko urejanje poklicnega izobraževanja odraslih : raziskovalno poročilo / Angela Ivančič ... (et al.). Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 319 str. (Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije ; 3)

4. Mihevc, Bogomir: Visokošolsko izobraževanje odraslih : raziskovalno poročilo /Bogomir Mihevc ... (et al.). Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 354 str. (Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije ; 4)

5. Drofenik, Olga; Zoran Jelenc: Temeljno izobraževanje odraslih : raziskovalno poročilo / Olga Drofenik ... (et al.). Neformalno izobraževanje odraslih : raziskovalno poročilo / Zoran Jelenc ... (et al.). 189 str. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 152 str. (Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije ; 5)

6. Mohorčič-Špolar, Vida A.: Potrebe po izobraževanju odraslih : raziskovalno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 421 str. (Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije ; 6)

ZBIRKA IZOBRAŽEVANJE ODRASLIH. NOVE POTI

1. Mijoč Nena, Ana Krajnc, Dušana Findeisen: Študijski krožki. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 112 str. (Izobraževanje odraslih. Nove poti ; 1)

2. Morano M.: Prosojnica pri izobraževanju. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1993. 59 str. (Izobraževanje odraslih. Nove poti ; 2)

3. Izobraževanje in trg dela / Ivan Svetlik...(et al.). Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 89 str. (Izobraževanje odraslih. Nove poti ; 3)

4. Izobraževanje brezposelnih / Zbornik I, II. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 655 str. (Izobraževanje odraslih. Nove poti ; 4)

5. Brezposelnost, izobraževanje in kariera. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 97 str. (Izobraževanje odraslih : Nove poti ; 5)

6. Morano, Miran: Video pri izobraževanju. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1994. 148 str. (Izobraževanje odraslih. Nove poti ; 6)

7. Svetina, Metka: Izobraževalni program za odrasle : od načrta do izpeljave. Ljubljana: Andragoški center Republike Slovenije, 1998. 123 str. (Izobraževanje odraslih. Nove poti ; 7)

ZBIRKA ŠTUDIJE IN RAZISKAVE

- 1. Klemenčič, Sonja: Mreža organizacij za izobraževanje odraslih.** Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1995. 160 str. (Študije in raziskave ; 1)
- 2. Ivančič, Angela: Kvalifikacije v certifikatnem sistemu :** predlog modela ugotavljanja in potrjevanja poklicnih kvalifikacij v certifikatnem sistemu. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1995. 127 str. (Študije in raziskave ; 2)
- 3. Klemenčič, Sonja: Učimo se v študijskih krožkih.** Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995. 234 str. (Študije in raziskave ; 3)
- 4. Visokošolsko izobraževanje odraslih /** Bogomir Mihevc ... (et al.). Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995. 430 str. (Študije in raziskave ; 4)
- 5. Mohorčič-Špolar, Vida A.; Ivančič, Angela: Potrebe po izobraževanju odraslih /** Vida A. Mohorčič-Špolar, Angela Ivančič. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. - 486 str. - (Študije in raziskave ; 5)
- 6. Jelenc, Zoran: Adult education research in the countries in transition :** adult education research trends in the former socialist countries of Central and Eastern Europe and the Baltic region : research project report / edited by Marija Velikonja. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 474 str. (Študije in raziskave ; 6)
- 7. Vseživljenjsko izobraževanje in vseživljenjsko učenje :** strokovna razprava / ur. Zoran Jelenc. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1998. 77 str. (Študije in raziskave ; 7)
- 8. Izobraževanje odraslih, socialna neenakost in socialna vključenost /** zbrala in vsebinsko uredila Angela Ivančič ; uredila Marija Velikonja. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999. 96 str. (Zbirka Študije in raziskave ; 8)
- 9. Mirčeva, Jasmina: Organiziranost izobraževanja v slovenskem gospodarstvu.** Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2000. 207 str. (Zbirka Študije in raziskave ; 9)
- 10. Udeležba prebivalcev Slovenije v izobraževanju odraslih /** avtorji Vida A. Mohorčič Špolar, Angela Ivančič, Jasmina Mirčeva, Ester Možina, Marko Radovan, Tanja Vilič Klenovšek, Zvonka Pangerc Pahernik ; uredili Jasmina Mirčeva, Marija Velikonja. 1. natis. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 195 str. (Zbirka Študije in raziskave ; 10)
- 11. Kakovost v izobraževanju :** od tradicionalnih do sodobnih modelov ugotavljanja in razvijanja kakovosti v izobraževanju odraslih / Tanja Možina. 1. natis. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2003. 362 str. : ilustr. ; 24 cm. (Zbirka študije in raziskave / Andragoški center Republike Slovenije ; 11)
- 12. Študijski krožki :** od zamisli do sadov v prvem desetletju / [avtorji:] Nevenka Bogataj ... et al. ; [uredila Nevenka Bogataj]. - 1. natis. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2005 (Ljubljana : Bori). - 170 str. : ilustr. ; 24 cm. (Zbirka študije in raziskave / Andragoški center Republike Slovenije ; 12)

PUBLIKACIJE ACS, KI NISO IZŠLE V ZBIRKI

Prvi (1.) posvet o Funkcionalni pismenosti, Ljubljana, 17. aprila 1992. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1992. 29 str. loč. pag.

Izobraževanje odraslih kot dejavnik razvoja Slovenije : fazno poročilo za leto 1992 - mejnik 30.09.1992 : raziskovalni projekt / Zoran Jelenc...(et al.). Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1992. 20 str.

Drofenik, Olga: Funkcionalno opismenjevanje odraslih v Sloveniji : poročilo o poteku dela v letu 1992 in Zasnova programa dela v letu 1993 / vodja projekta Olga Drofenik; sodelavci ACS: Ester Možina, Peter Monetti, Miran Morano, Angela Ivančič; zunanji sodelavci: Marjan Žveglič, Tatjana Strmšek Sivec, Danica Cedilnik, Nada Mulej, Terezija Uran, Ana Krajnc, Barica Marentič Požarnik, Miran Rechberger, Zvonka Pretnar, Alenka Janko, Nadja Dobnik. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 100 str. loč. pag.

Funkcionalna pismenost : drugi slovenski posvet / Ana Krajnc...(et al.). Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 49 str.

Klemenčič Sonja: Poročilo o izvajanju projekta Študijski krožki v prvem polletju leta 1993. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 112 str. loč. pag.

Jelenc, Zoran: Adult education research trends in Central and Eastern European countries : research project report. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 34 str.

Drofenik, Olga: Izobraževanje odraslih v letih 1992 in 1993 : nacionalno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 29 str.

Premislek o izobraževanju odraslih in razvoju : zbornik / pripravila Metka Svetina (urednica) in Zoran Jelenc. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 362 str.

Rethinking adult education for development : compendium / Metka Svetina (editor) and Zoran Jelenc (co-editor). Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1993. 362 str.

Adult education and the labour market / (edited by Tanja Vilič Klenovšek, Henning Salling Olesen) Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 235 str. Prispevki s mednarodnega seminarja ESREA (European Society for Research on Education of Adults), ki je bil v Ljubljani od 10. - 12. oktobra 1993

Drofenik, Olga; Možina, Ester; Janko, Alenka: Zunanja evalvacija programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost : poročilo za leto 1993/94. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 11 f. : tabele ; 30 cm

Jelenc, Zoran; Angela Ivančič: Izhodišča in predlogi za sistemsko urejanje poklicnega izobraževanja odraslih. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 46 str.

Brezposelnost je lahko izziv : izobraževalni program / avtorji: Marija Cigale, Dušana Findeisen, Andreja Kavalarič Vidmar, Nada Mulej, Mirjana Ule, Ivan Žužek. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1994. 96 str.

Funkcionalna pismenost odraslih v Sloveniji : poročilo o delu v 1993. letu : I. del. / Olga Drofenik, Alenka Janko, Ester Možina. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, februar 1994. - 32. str. ; 30 cm.

Ivančič, Angela: Postopek pridobivanja certifikatov o poklicnih kvalifikacijah : poročilo I. faze projekta / odgovorna nosilka Angela Ivančič. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1994. 77 str. (Razvoj in uvajanje certifikatnega sistema)

Izobraževanje učiteljev za izvajanje programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost : moduli. / Ana Kranjnc ... (et al.). Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 468 str. loč. pag. Priloga: Holland, D: Priročnik za spremljanje napredovanja odraslih v izobraževalnih programih. Navodila za uporabo modela Uvod v moj osebni razvoj. 19, 22 str.

Rethinking adult education for development. 2, Conference proceedings / ed. by Metka Svetina. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 203 str.

'State of art' study of research on education of adults : Central and East European Countries : workshop, Ljubljana, 21th and 22nd January 1994. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1994. 129 str. loč pag. Poročilo v okviru projekta 'State of art' study of research on education of adults, ki ga izvaja European Society for Research on the Education of Adults (ESREA), Leiden

Drofenik, Olga: Usposabljanje za življenjsko uspešnost v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti : raziskovalni podprojekt : poročilo o prvem letu raziskovanja / voditeljica raziskovalnega podprojekta Olga Drofenik; raziskovalni sodelavci: Marja Bešter, Olga Drofenik, Alenka Janko, Ester Možina. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995. - 102 str., 144 str. pril. - (Raziskovalni projekt Usposabljanje za življenjsko uspešnost in študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti / odgovorna nosilka Ana Kranjnc)

Vilič Klenovšek, Tanja: Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih : raziskovalni projekt : zaključno poročilo / voditeljica podprojekta Tanja Vilič Klenovšek; raziskovalni sodelavci: Sonja Klemenčič, Tanja Vilič Klenovšek, Boris Kožuh, Jasmina Mirčeva, Ester Možina. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995. - 200 str.

Klemenčič, Sonja: Študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti : raziskovalni projekt : letno poročilo / voditeljica podprojekta Sonja Klemenčič; raziskovalni sodelavci: Sonja Klemenčič, Boris Kožuh, Nena Mijoč, Ester Možina, Jasmina Mirčeva. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995. - 186 str. - (Raziskovalni projekt Usposabljanje za življenjsko uspešnost in študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti / odgovorna nosilka Ana Krajnc)

Tough, Allen: Obogatite si življenje : kako se lahko spreminjamo. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1995. 83 str.

Izobraževalni program UŽU. Ljubljana : Zveza ljudskih univerz Slovenije ; Andragoški center Slovenije, 1995. 31 str., 59 str. pril.

Vseživljenjsko učenje : koncept preživetja za 21. stoletje : Prva svetovna konferenca o vseživljenjskem učenju, Rim, 30. november - 2. december 1994. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1995. 46 str. Vsebuje prevod dveh gradiv, in sicer Lifelong learning - a survival concept for the 21st century, ki je bilo pripravljeno za prvo svetovno konferenco o vseživljenjskem izobraževanju, in An action agenda for lifelong learning for the 21st century, ki je nastalo kot rezultat te konference.

Benedik, Irena: Razvoj in implementacija središč za samostojno učenje : razvojno raziskovalni projekt. 1. del, Raziskovalno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995. 80 str. , pril

Kump, Sonja: Samoevalvacija v visokem šolstvu : priročnik. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995. 97 str.

Kump, Sonja: Preverjanje kakovosti in načrtovanje visokega šolstva : zaključno poročilo o rezultatih opravljenega znanstveno-raziskovalnega dela na področju aplikativnega raziskovanja. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1995.

Romi v Prekmurju : 1. mednarodni romski tabor v Murški Soboti 1995. (Videoposnetek). Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1995. 1 videokaseta (VHS) (192 minut)

Jelenc, Zoran: Razvoj in uveljavljanje sistema izobraževanja odraslih v Sloveniji. Podprojekt A, Strateška in konceptualna opredelitev sistema in razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji in prvine za njuno vpeljevanje v prakso : končno poročilo o rezultatih opravljenega znanstveno-raziskovalnega dela na področju aplikativnega raziskovanja / nosilec: Zoran Jelenc; sodelavke: Vida A. Mohorčič Špolar, Angela Ivančič, Olga Drogenik, Tanja Vilič Klenovšek, Zvonka Pahernik. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996. - 15 str, 122 str. pril.

Ivančič, Angela: Izobraževanje delovne sile in transformacije na trgu dela : raziskovalni projekt : končno poročilo / voditeljica raziskovalnega projekta Angela Ivančič; raziskovalna sodelavca: Zoran Jelenc, Vida Mohorčič Špolar. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996. - 159 str. - (Razvoj in uvajanje certifikatnega sistema)

Klemenčič, Sonja: Študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti : raziskovalni podprojekt : sklepno poročilo. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996. - 153 str. - (Usposabljanje za življenjsko uspešnost in študijski krožki v vlogi spreminjanja izobraževanja in demokratizacije življenja v lokalni skupnosti)

Mohorčič-Špolar, Vida A.: Ženske v izobraževanju in delu : raziskovalno poročilo / odgovorna nosilka projekta vida A. Mohorčič-Špolar; sodelavke in sodelavci v raziskavi: Maja Bergant, Branka Emeršič, Angela Ivančič, Jerina Kodolja Starin, Tomaž Kraigher. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996. 59 str., 52 str. pril.

Jelenc, Sabina: ABC izobraževanja odraslih. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996. 101 str.

Andragoški center Republike Slovenije : 5 let. / ur. Ester Možina. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996. 52 str.

Slovene Adult Education Centre : on the fifth anniversary of its foundation : 1991-1996 / ed. by Ester Možina. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije = Slovene Adult Education Centre, 1996. 52 str.

Ugotavljanje in potrjevanje znanja. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996

Vsebina:

Priročnik / Nataša E. Jelenc

Učni dosežki. Učitelji v programih usposabljanja za življenjsko uspešnost (UŽU) / avtorice: Nataša E. Jelenc, Alenka Janko, Ester Možina

Učni dosežki. Mentorji študijskih krožkov (ŠK) / avtorji: Nataša E. Jelenc, Slavica Černoša, Sabina Jelenc, Sonja Klemenčič, Nena Mijoč, Miran Morano, Nada Mulej, Natalija Žalec

Mrgole, Albert: Razvoj kurikulumov za mlajše odrasle na prehodu iz osnovnega v poklicno izobraževanje : raziskovalno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 168 str.

Prilaganje programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami : razvojno-raziskovalni projekt : zaključno poročilo / nosilka: Ester Možina; raziskovalni sodelavci: Olga Drofenik, Janez Drobnič, Jan Ulaga; drugi sodelavci: Marija Stanič, Marica Nakrst, Marjana Skralovnik, Zdenka Boltauzer. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996. 49 str., 32 str. pril.

Kump, Sonja: Sistemi za zagotavljanje kakovosti v izobraževanju. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1996. 45 str.

Žalec, Natalija; Mrgole, Albert: Center za mlajše odrasle : projekt. Poročilo o opravljeni 1. fazi evalvacije spremljanja eksperimentalne izvedbe projekta CMO v podjetju MI AMIGO v Mengšu / Natalija Žalec, Albert Mrgole. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 45 str.

Žalec, Natalija; Mrgole, Albert: Center za mlajše odrasle : projekt. Poročilo o opravljeni 2. fazi evalvacije spremljanja eksperimentalne izvedbe projekta CMO v podjetju MI AMIGO v Mengšu / Natalija Žalec, Albert Mrgole. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 53 str.

Mrgole, Albert: Center za mlajše odrasle : projekt. Poročilo o opravljeni 3. fazi evalvacije spremljanja eksperimentalne izvedbe projekta CMO v podjetju MI AMIGO v Mengšu. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 34 str.

Malečkar, Vilma: Javna dela - študijski krožki : zaključno poročilo o poteku programa. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 20 str.

Adult learning and power / the 8th Annual ILSCAE Conference, Bled, Slovenia, June 26 to July 3, 1994 ; editor Vida Mohorčič-Špolar. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. - 160 str.

Svetina, Metka: Standardi in normativi v izobraževanju brezposelnih : sklepno poročilo / voditeljica projekta Metka Svetina; raziskovalna sodelavka Sonja Klemenčič. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 91 str.

Vilič Klenovšek, Tanja: Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih - 2. del : poročilo o opravljenem delu. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 6. str., 72 str. pril.

Janko, Alenka: Evalvacija programov "Usposabljanje za življenjsko uspešnost" : poročilo za leto 1995. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 30 str.

Jelenc, Zoran: Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji 1945-1990. Zgodovinski razvoj koncepcije in systemskega urejanja izobraževanja odraslih v obdobju od leta 1945 do leta 1991 : poročilo o raziskavi / nosilec projekta Jurij Jug ; avtor poročila Zoran Jelenc. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1996. 48 str.

Mrgole, Albert: Center za mlajše odrasle (CMO) : projekt. Zaključno poročilo o opravljeni evalvaciji spremljanja eksperimentalne izvedbe projekta CMO v podjetju MI AMIGO v Mengšu. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1997. 44 str.

Černoša, Slavica; Malečkar, Vilma: Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1995/96. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1997. 84 str. (Projekt Študijski krožki)

Rems, Sonja: Analiza pregleda izobraževanja odraslih v Sloveniji za leto 1997/98. (Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1997). 8 str.

Mrgole, Albert: Projektno učenje za mlade : izobraževalni program. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1997. 16 str.

Mrgole, Albert: Project learning for young adults : PLYA. Ljubljana : Slovene Adult Education Centre, 1997. 17. str.

Visokošolsko izobraževanje odraslih : posvet / avtorji: Zoran Jelenc in drugi; uredil Tone Lenarčič. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1997. Naslov na ovitku: Visokošolsko izobraževanje odraslih : Šmarješke toplice, 28.-30. novembra 1996. 180 f. loč. pag.

Romaun = Po romsko / avtorica Alenka Janko Spreizer. (Videoposnetek). Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1997. 1 videokaseta (VHS). Oddaja o pismenosti Romov v naselju Pušča v Prekmurju

Romaun = The Romany way / screenplay Alenka Janko Spreizer. (Videoposnetek). Ljubljana : Slovene Adult Education Centre, 1997. 1 videokaseta (VHS). Project "Functional literacy in Slovenia - reading and writing in the Romany community"

Vilič Klenovšek, Tanja: Evalvacija politike izobraževanja delovne sile s poudarkom na izobraževanju brezposelnih : 2. del : raziskovalni projekt : zaključno poročilo / odgovorna nosilka Tanja Vilič Klenovšek; raziskovalni sodelavci: Tanja Vilič Klenovšek, Vilma Malečkar, Sonja Klemenčič, Slavica Černoša, Metka Svetina; metodološki svetovalec Boris Kožuh; drugi sodelavci: Dušan Skernišak, Metka Rečnik, Urška Merzelj. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1997. 387 str.

Jelenc, Zoran: Vloga in razvoj Andragoškega društva Slovenije v obdobju 1968-1991 / Zoran Jelenc; sodelavka Vilma Malečkar. Ljubljana: Andragoški center Slovenije, 1997. 65 str. (Raziskovalni projekt Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji 1945-1990 / nosilec Jurij Jug. Raziskovalna naloga Razvoj konceptualizacije in systemskega urejanja izobraževanja odraslih v obdobju 1968-1991 / nosilec Zoran Jelenc)

Černoša, Slavica: Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1996/97. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1998. 85 str. (Projekt Študijski krožki)

Mohorčič-Špolar, Vida A.: Ljudske in delavske univerze v obdobju od 1945. do 1990. leta : programi in učitelji v delavskih in ljudskih univerzah : letno poročilo o rezultatih raziskovalne naloge / nosilka Vida A. Mohorčič Špolar, raziskovalna sodelavka Branka Emeršič. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1998. 72 str.

Benedik, Irena: Analiza delovanja središč za samostojno učenje : središča s začetkom delovanja v šolskem letu 1995/96. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1998. 91 str.

Jelenc, Zoran: Vloga in razvoj Andragoškega društva Slovenije v obdobju 1968-1991 / Zoran Jelenc ; [raziskovalna sodelavka Vilma Malečkar]. 1. natis. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije : Andragoško društvo Slovenije, 1998. 68 str.

Drofenik, Olga; Janko-Spreizer, Alenka; Možina, Ester: Evalvacija programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost : nacionalno poročilo za leti 1996 in 1997. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1998. 64 str.

Emeršič, Branka: Poročilo o izvajanju programa Izobraževanje za demokracijo od študijskega leta 1994/95 do 1997/98. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1998. 20 str.

Nacionalni program izobraževanja odraslih : strokovne podlage. Zv. 1, Razvojne usmeritve / avtorji: Olga Drofenik (vodja projekta), Angela Ivančič, Jerina Kodolja Starin, Tomaž Kraigher, Zvonka Pangerc Pahernik in Inštitut za javno upravo

pri Pravni fakulteti ; prevod iz angleščine in povzetki: Zvonka Pangerc Pahernik in Olga Drofenik ; uredila Marija Velikonja. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1998. - 381 str.

Velikonja, Marija; Vilič Klenovšek, Tanja; Lorenčič, Meri: Brezposelni v izobraževanju : organizatorjem izobraževanja in učiteljem v pomoč / avtorice Marija Velikonja, Tanja Vilič Klenovšek, Meri Lorenčič. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1998. 98 str.

Izobraževanje odraslih : Peta mednarodna konferenca o izobraževanju odraslih, julij 1997. Hamburška deklaracija. Akcijski načrt za prihodnost / prevedla Vida Mohorčič Špolar. Ljubljana : Urad Slovenske nacionalne komisije za Unesco : Andragoški center Slovenije, 1998. 43 str.

Izhodišča za pripravo izobraževalnih programov nižjega in srednjega poklicnega izobraževanja odraslih / pripravili: Angela Ivančič, Sonja Klemenčič, Zdenko Medveš, Janko Muršak, Metka Svetina, Tanja Vilič Klenovšek. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1998. 22 str.

Jelenc, Zoran: Vloga in razvoj zveze delavskih in ljudskih univerz Slovenije v obdobju 1960-1991. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1998. 82 str Raziskovalni projekt Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji 1945-1990 / nosilec Jurij Jug ; raziskovalna naloga Razvoj konceptualizacije in sistemskega urejanja izobraževanja odraslih v obdobju 1945-1990 / nosilec Zoran Jelenc

Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja 1998 : 19. do 25. oktober 1998 / [urednica Zvonka Pangerc Pahernik ; sodelovali sta Sonja Rems Majerle, Alenka Mavsar]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1998. - 112 str. ; 21 cm. - (Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja)

Comparative adult education 1998 : the contribution of ISCAE to an emerging field of study / editors Jost Reischman, Mochal Bron Jr., Zoran Jelenc. Ljubljana : Slovenian Institute for Adult Education ; Bamberg : International Society for Comparative Adult Education, 1999. 394 str.

Ljudske in delavske univerze v obdobju od 1945. do 1990. leta : udeleženci izobraževanja na delavskih in ljudskih univerzah (1945 do 1990) / nosilka Vida A. Mohorčič Špolar, raziskovalna sodelavka Branka Emeršič. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999. - 33 str.

Bogataj, Nevenka: Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1997/98. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1999. 32 str.

Nacionalni program izobraževanja odraslih : strokovne podlage. Zv. 2, Cilji, dejavnosti, utemeljitve / avtorji: Olga Drofenik (vodja projekta), Janko Berlogar, Branka Emeršič, Angela Ivančič, Nataša E. Jelenc, Sonja Klemenčič, Jerina Kodolja Starin, Tomaž Kraigher, Tanja Možina, Zvonka Pretnar, Metka Rečnik ; avtor uvodnega besedila Lojze Sočan ; uredila Marija Velikonja. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999. 490 str.

Mednarodna raziskava pismenosti odraslih = International Adult Literacy Survey : Nacionalna raziskava Pismenost odraslih in udeležba v izobraževanju : tehnično poročilo / avtorji: Ester Možina, Branka Emeršič, Livija Knaflič, Mako Radovan, Vasja Vehovar. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999. 70 str., pril.

Malečkar, Vilma: Evalvacija programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost : nacionalno poročilo za leto 1998 / odgovorna nosilka in avtorica Vilma Malečkar; sodelavci: Ester Možina, Natalija Žalec, Olga Drofenik. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999. 70 str. (Projekt Funkcionalna pismenost v Sloveniji)

Multimedijski komplet za izobraževanje mentorjev študijskih krožkov [Več medijev] (pripravila skupina Slavica Černoša ... et al.). Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999. 3 zv., 2 videokaseti, 3 CD

Vsebina:

Učimo se v študijskih krožkih / Sonja Klemenčič. - 1995

Študijski krožki / Nena Mijoč, Ana Krajnc, Dušana Findeisen. - 1993

Vodilo k multimedijskemu kompletu za izobraževanje mentorjev študijskih krožkov / avtorici Sabina Jelenc Krašovec, Natalija Žalec

Priprava na prvo srečanje in prvo srečanje študijskega krožka [Videoposnetek] / scenarij Miran Morano ... (et al.) ; režija Miran Morano

Budanje nekoč in danes [Videoposnetek] ; Akcijski cilji / pripravili Miran Morano ... (et al.)
Pogovori s predavatelji in mentorji študijskih krožkov [Zvočni posnetek] / pogovore vodi Miran Morano

Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1998/99 / Vilma Malečkar. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1999. 31 str.

Projektno učenje za mlajše odrasle (PUM) : evalvacijsko poročilo o izpeljavi programa PUM v šol. letu 1998/99 / Tanja Možina. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1999. 62 str.

Priprava študijskega krožka : prvo srečanje [Videoposnetek] / scenarij Miran Morano ... (et al.) ; režija Miran Morano. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999. 1 videokaseta. (Multimedijski komplet za izobraževanje mentorjev študijskih krožkov)

Končina, Melanija; Novak, Darijan; Erjavec, Karmen: Lifelong learning in the information age : transnational study on media literacy in the advent of learning societies : country report : Slovenia. Ljubljana : Slovenian Institute for Adult Education, 2000. 26 str.

Brenk, Erika: Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 1999/2000 : zaključno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2000. 28 str.

Brenk, Erika; Mavsar, Alenka: Računalniški aplikaciji ANR - Register in ANA - Izobraževalni programi : navodila za uporabo. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 1999. 23 str.

Istenič-Starčič, Andreja; Malečkar, Vilma: Evalvacija programov Usposabljanje za življenjsko uspešnost : nacionalno poročilo za leto 1999. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2000. 59 str.

Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja 1999 : 18. do 24. oktober 1999 / [uredila Zvonka Pangerc Pahernik ; sodelovala Alenka Mavsar]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 1999 ([Ljubljana] : Planprint). - 154 str. ; 21 cm. - (Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja)

Rečnik, Metka: Evalvacija učne pomoči brezposelnim / avtorica Metka Rečnik; strokovna svetovalka Sonja Klemenčič. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2000. 61 str.

Možina, Tanja; Mali, Darko: Zaključno poročilo o spremljanju poskusnega izpeljevanja in evalvaciji programa višjega strokovnega izobraževanja Gostinstvo - odrasli. Ljubljana : Andragoški center Slovenije ; Center RS za poklicno izobraževanje, 2000. 73 str.

Možina, Tanja; Mali, Darko: Zaključno poročilo o spremljanju poskusnega izpeljevanja in evalvaciji programa višjega strokovnega izobraževanja Turizem - odrasli. Ljubljana : Andragoški center Slovenije ; Center RS za poklicno izobraževanje, 2000. 80 str.

Benedik, Irena: Poročilo o delovanju središč za samostojno učenje za obdobje od 1. septembra 1998 do 31. avgusta 1999. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2000. 30 str.

Malečkar, Vilma: Analiza delovanja študijskih krožkov v šolskem letu 1999-2000. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2000. 27 str.

Pismenost, participacija in družba znanja : 4. andragoški kolokvij z mednarodno udeležbo / zbrala in uredila Mateja Pečar. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2000. 192 str.

Ozvald, Karel: Kulturna pedagogika : kažipot za umevanje včlovečevanja / Karel Ozvald ; [spremna beseda Zvonka Pangerc Pahernik]. Faksimile iz leta 1927. Ljubljana : Jutro : Andragoški center Republike Slovenije, 2000. 249 str.

Statistično poročilo o delu Borz znanja za leto 2000 / uredil Bojan Srečko. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2000. 44 str. loč. pag.

Jelenc, Zoran: Strategija in koncepcija izobraževanja odraslih v Sloveniji. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2000. 238 str. ; 30 cm : ilustr.

Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja 2000 : 16. do 22. oktober 2000 / [uredili Zvonka Pangerc Pahernik in Alenka Mavsar]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2000. - 267 str. ; 21 cm. - (Koledar prireditev v Tednu vseživljenjskega učenja)

Dobrovoljc, Andreja: Projektno učenje za mlajše odrasle : poročilo o izpeljavi programa v šolskem letu 1999/2000. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 71 str.

Brenk, Erika: Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2000/2001 : zaključno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 46 str.

Istenič Starčič, Andreja: Evalvacija programa Usposabljanje za življenjsko uspešnost : poročilo za leto 2000 / odgovorna nosilka evalvacijskega poročila Vilma Malečkar; avtorica poročila Andreja Istenič Starčič. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2001. 45 str.

Evalvacija srednješolskega formalnega izobraževanja brezposelnih - Program 5000 : fazno poročilo / vodja projekta Olga Drofenik; raziskovalni sodelavci: Olga Drofenik, Vera Jakara, Sonja Klemenčič, Livija Knaflič, Jasmina Mirčeva, Ester Možina, Tanja Možina, Zvonka Pangerc Pahernik, Marko Radovan, Metka Svetina, Tanja Vilič Klenovšek, Darka Kosec. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2001. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2001. 451 str.

Černoša, Slavica: Razvoj in napredovanje pedagoških in andragoških kadrov s poudarkom na izobraževanju odraslih. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 253 f.

Možina, Tanja; Velikonja, Marija; Mali, Darko: Spremljanje poskusnega izpeljevanja in evalvacija programa višjega strokovnega izobraževanja Strojništvo - odrasli : končno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Slovenije : Center RS za poklicno izobraževanje, 2001. 84 str.

Petek, Branka: Analiza spremljanja prenovljenih programov tujih jezikov za odrasle. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2001. 57 f.

Spremljanje poskusnega izpeljevanja in evalvacija programa višjega strokovnega izobraževanja Elektronika - odrasli : končno poročilo / avtorji: Tanja Možina, Marija Velikonja, Darko Mali, Ivan Mausar. Ljubljana : Andragoški center Slovenije : Center za poklicno izobraževanje, 2001. 80 f.

Možina, Ester: Razvojni projekt Usposabljanje za življenjsko uspešnost za odrasle s posebnimi potrebami : končno poročilo o izvedbi projekta. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 27 str.

Možina, Tanja; Velikonja, Marija; Mali, Darko: Spremljanje poskusnega izpeljevanja in evalvacija programa višjega strokovnega izobraževanja Gradbeništvo - odrasli : končno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Slovenije : Center RS za poklicno izobraževanje, 2001. 84 f.

Študijski krožki : letno poročilo : 2000-2001 / Nevenka Bogataj, Vilma Malečkar. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2001. 48 str.

Temeljno znanje in spretnosti mladih, brezposelnih in staršev šolskih otrok : raziskovalno poročilo / Livija Knaflič, Jasmina Mirčeva, Ester Možina. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2001. 127 str.

Razvoj modularne zasnove programov poklicnega izobraževanja mladine in odraslih : zaključno poročilo / odgovorna nosilka Angela Ivančič; [sodelavca: Marjetica Svetina, Zdenko Medveš]. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 12 f., pril.

Pripravljenost uporabnikov za učenje v središču za samostojno učenje, njihova samostojnost in stališča do takšnega učenja : raziskovalno poročilo / Irena Benedik. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 58 str.

Statistično poročilo Borz znanja za leto 2001 / uredil Bojan Srečko. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 48 f. loč. pag.

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2001 [Videoposnetek] / scenarij Slavica Borka Kucler; režija, snemanje, montaža, glasbena oprema Boštjan Miha Jambrek; avtorica in interpretinja spremnega besedila Slavica Borka Kucler. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2001. 1 videokaseta (VHS) (40 minut)

Motivacija odraslih za izobraževanje : vrednotni, kognitivni in socialno-kulturni vidiki motivacije brezposelnih za izobraževanje : raziskovalno poročilo / avtor Marko Radovan. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 127 str.

Motivacija odraslih za izobraževanje : vrednotni, kognitivni in socialno-kulturni vidiki motivacije brezposelnih za izobraževanje : povzetek raziskovalnega poročila / avtor Marko Radovan. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2001. 19 str.

Evalvacija programa Projektno učenje za mlajše odrasle : poročilo o izpeljavi programa v šolskem letu 2000/01 / Andreja Dobrovoljc. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2002. 42 str. Ov. naslov: PUM : Projektno učenje za mlade : poročilo o izpeljavi programa v šolskem letu 2000/2001

Svetovanje v izobraževanju odraslih : organiziranost, pogoji in način delovanja / Tanja Vilič Klenovšek, Sonja Klemenčič. 1. natis. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2002. 135 str.

1

Kako vrednotimo znanje odraslih / Vera Jakara, Nataša Elvira Jelenc. 1. natis. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2002. 139 str.

Računalniško opismenjevanje odraslih v Sloveniji / nosilka študije Andreja Istenič Starčič; [avtorica dodatnega besedila] Erika Brenk. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2002. 95 str.

Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2001/2002 : poročilo in analiza / Brenk Erika. Andragoški center Republike Slovenije, 2002. 34 str.

Education of the elderly : international seminar, Žalec, 08.-11.03.2002 = Izobraževanje starejših odraslih : mednarodni seminar, Žalec, 08.-11.03.2002 / [edited by Metka Rečnik]. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2002. 128 str.

Študijski krožki : letno poročilo : 2001-2002 / Nevenka Bogataj. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2002. 18 f., 10 f. pril. ; 30 cm

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2002 [Videoposnetek] / scenarij Slavica Borka Kucler; režija, montaža, glasbena oprema Boštjan Miha Jambrek; avtorica in interpretinja spremnega besedila Slavica Borka Kucler. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2002. 1 videokaseta (VHS) (50 minut)

Velikonja, Marija; Možina, Tanja; Mali, Darko: Spremljanje poskusnega vpeljevanja in evalvacija izobraževalnega programa za pridobitev višje strokovne izobrazbe : poslovni sekretar : DOBA, Zavod za izobraževanje p.o., Maribor, Višja strokovna šola : končno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Slovenije : Center RS za poklicno izobraževanje, 2002. 77 f. ; 30 cm

Velikonja, Marija; Možina, Tanja; Mali, Darko: Evalvacija poskusnega vpeljevanja izobraževalnega programa višjega strokovnega izobraževanja : živilstvo - odrasli : Živilska šola Maribor - Višja strokovna šola : končno poročilo. Ljubljana : Andragoški center Slovenije : Center RS za poklicno izobraževanje, 2002. 79 f. ; 30 cm

Evalvacija poskusnega vpeljevanja izobraževalnega programa višjega strokovnega izobraževanja : rudarstvo in geotehnologija - odrasli : Šolski center Velenje - Višja strokovna šola : končno poročilo / [avtorji Marija Velikonja, Tanja Možina, Barbara Božič, Darko Mali]. Ljubljana : Andragoški center Slovenije : Center RS za poklicno izobraževanje, 2002. 58 f. ; 30 cm

10 let z vami : Andragoški center Republike Slovenije = Slovenian Institute for Adult Education / [urednica Vida A. Mohorčič Špolar ; avtorica Slavica Borka Kucler]. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2002. 109 str. , 32 cm. Ov. naslov: 10 let Andragoškega centra Slovenije

10 years with you : Andragoški center Republike Slovenije : Slovenian Institute for Adult Education / [written by Slavica Borka Kucler ; editor [and] translation Vida A. Mohorčič Špolar ; photography Marko Radovan]. Ljubljana : Slovenian Institute for Adult Education, 2002. 109 str. : ilustr. ; 32 cm

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Beremo in pišemo skupaj : UŽU-BIPS / [sestavile Livija Knaflič, Natalija Žalec in Sonja Klemenčič]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2002. - 34 str. ; 30 cm. Dostopno tudi na: <http://www.acs.si/programoteka/PDF/uzu-bips.pdf>

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Most do izobrazbe : UŽU-MI / [sestavile Livija Knaflič, Natalija Žalec in Sonja Klemenčič]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2002. - 35 str. ; 30 cm. Dostopno tudi na: <http://www.acs.si/programoteka/PDF/uzu-mi.pdf>

Pregled izpeljave programa Projektno učenje za mlajše odrasle : poročilo o izpeljavi programa v šolskem letu 2001/02 / Andreja Dobrovoljc. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2003. 32 str. : graf. prikazi, tabele ; 30 cm

Poročilo o delovanju središč za samostojno učenje v šolskem letu 2001/2002 : (od 1. septembra 2001 do 31. avgusta 2002) / Ema Perme, Jasmina Orešnik. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije = Slovenian Institute for Adult Education, 2003. - 46 str. : tabele, graf. prikazi ; 30 cm

Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2002/2003 : poročilo in analiza / zapisala Erika Brenk. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2003. 36 str. : ilustr. ; 30 cm

Motivacija zaposlenih za izobraževanje : aplikacija TpV v izobraževanju odraslih : raziskovalno poročilo / avtor Marko Radovan. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije = Slovenian Institute for Adult Education, 2003. 81 f. : graf. prikazi, preglednice ; 30 cm

Spremljanje doseganja strateških ciljev izobraževanja odraslih do leta 2006 : konkurenčnost Slovenije 2001-2006 : fazno poročilo / [Zvonka Pangerc Pahernik, Peter Beltram, Jasmina Mirčeva, Erika Brenk]. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije = Slovenian Institute for Adult Education, 2003. 122 str. : graf. prikazi, preglednice ; 30 cm

Oblikovanje nacionalnega in izvedbenega kurikulumu v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih : evalvacijska študija : končno poročilo / [odgovorna nosilka Vida A. Mohorčič Špolar ; raziskovalna skupina Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Metka Svetina, Vera Mlinar, Tanja Vilič Klenovšek, Marija Velikonja, Maja Zupančič, Valentina Hlebec]. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2003. 234 str. : ilustr., tabele ; 30 cm

Current issues in adult learning and motivation : abstracts / 7th Adult Education Colloquium, Ljubljana, October 17-18, 2003 ; edited by Marko Radovan. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije = Slovenian Institute for Adult Education, 2003. 25 str. ; 30 cm

Usposabljanje članov komisij za preverjanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij [Elektronski vir] / Metka Svetina, Vera Mlinar, Nataša Elvira Jelenc, Nada Mulej ; urednica e-knjige Andreja Istenič Starčič. 1. izd. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2003. 1 optični disk (CD-ROM)

Ponudimo odraslim kakovostno izobraževanje. Kazalniki kakovosti / [avtorice Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Tanja Vilič Klenovšek]. 1. natis. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2003

Kucler, Slavica Borka: Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2003 [Videoposnetek] / [scenarij [in] spremno besedilo Slavica Borka Kucler ; režija, montaža, glasbena oprema Boštjan Miha Jambrek]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2003 (Tržič : KUD Beli šum). - 1 videokaseta (VHS) (36 min) : barve, zvok

Primeri dobre prakse na področju medkulturnega in prekmejnega sodelovanja, spoštovanja drugačnosti ter zaposlovanja [Videoposnetek] / [scenarij Slavica Borka Kucler ; prevod Milena Vehovar ; režija, montaža, glasbena oprema Boštjan Miha Jambrek] = Examples of good practice in the field of intercultural and cross-border cooperation, respect of

diversity and employment. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2003 (Tržič : KUD Beli šum). - 1 videokaseta (VHS) (13 min) : barve, zvok

CONFINTEA mid-term report : Slovenia 2003 / prepared by: Peter Beltram, Vera Jakara, Nataša E. Jelenc, Jasmina Mirčeva, Ester Možina, Marko Radovan, Metka Svetina ; editor Vida A. Mohorčič Špolar. - Ljubljana : Slovenian Institute for Adult Education, 2003. - 93 str. ; 30 cm

Študijski krožki : letno poročilo 2002-2003 / sestavila Nevenka Bogataj. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2003. 33 str. : graf. prikazi. ; 30 cm

Đorđević, Neda: Life-long learning and adult education in Slovenia = Vseživljenjsko učenje in izobraževanje odraslih v Sloveniji : poročilo o izvedbi študijskega obiska Arion. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2003. 10 f. : ilustr. ; 30 cm

Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2003/2004 : poročilo in analiza. Ljubljana / zapisala Erika Brenk. Andragoški center Slovenije, 2004. 35 str. : graf. prikazi ; 30 cm

Mohorčič Špolar, Vida A.: Spremljanje in doseganje strateških ciljev izobraževanja odraslih do leta 2006. Sklop 3, Model celovitega spremljanja uresničevanja ciljev nacionalnega programa izobraževanja odraslih (NPIO) na prvem prednostnem področju (splošno neformalno izobraževanje) / [odgovorna nosilka raziskovalnega projekta Vida A. Mohorčič Špolar ; avtorica besedila Zvonka Pangerc Pahernik]. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2004. 41 str.,[25] str. pril. ; 30 cm.

Osební izobraževalni načrt / Natalija Žalec ... [et al.] ; [uredila Marija Velikonja]. 1. natis. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2004. 220 str. : graf. prikazi ; 24 cm

Current issues in adult learning and motivation / 7th Adult Education Colloquium ; editors: Marko Radovan, Neda Đorđević. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije = Slovenian Institute for Adult Education, 2004. XV, 264 str. : graf. prikazi ; 24 cm

Izobraževanje in usposabljanje učiteljev v izobraževanju odraslih = Education and training of teachers in adult education / 8. andragoški kolokvij, 22. in 23. oktober 2004, Pedagoška fakulteta v Ljubljani = 8th Adult Education Colloquium, October, 22 and 23, 2004, Faculty of Education in Ljubljana ; uredili, edited by Neda Đorđević, Metka Svetina. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije = Slovenian Institute for Adult Education, 2004. 112 str. : ilustr. ; 30 cm

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2004 [Videoposnetek] / scenarij Slavica Borka Kucler ; režija, kamera Boštjan Miha Jambreč ; druga kamera Sašo Borojevič ; glasba Matej Horvat. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2004. 1 videokaseta (VHS) (30 min) : barve, zvok

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2004 [Videoposnetek] / scenarij Slavica Borka Kucler ; režija, kamera Boštjan Miha Jambreč ; druga kamera Sašo Borojevič ; glasba Matej Horvat. Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2004. 1 video DVD (30 min) : barve, zvok

Brenk, Erika: Izobraževanje odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2004/2005 : poročilo in analiza. Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2005. 35 str. : graf. prikazi, tabele ; 30 cm

Poročilo o izobraževanju odraslih s posebnimi potrebami na področju zviševanja ravni pismenosti / Lidija Kastelic, Slađana Anderle, Vojka Lipovšek, Tomaž Jereb, Knaflič Livija. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2005. - 65 f. ; 30 cm

Spremljanje doseganja strateških ciljev izobraževanja odraslih do leta 2006 : preučevanje vzorcev izobraževanja odraslih : zaključno poročilo / [avtorji besedil: Vida A. Mohorčič Špolar, Jasmina Mirčeva, Angelca Ivančič, Marko Radovan, Ester Možina]. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2005. - 103 str. : graf. prikazi, preglednice ; 30 cm

Zaključno poročilo o rezultatih raziskovalnega projekta Delovno mesto kot dejavnik razvoja temeljnih spretnosti / vodja raziskovalnega projekta Angela Ivančič ; [[sodelavci:] Ester Možina, Vida Mohorčič Špolar, Miroljub Ignjatovič]. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2005. - 8, 22 f. ; 30 cm

Pismenost in ključne življenjske veščine v družbi znanja : družbeno skupinski vplivi udeležbe odraslih v izobraževanju kot dejavniki razvoja družbe znanja : zaključno poročilo / [avtorji besedil: Vida A. Mohorčič Špolar, Jasmina Mirčeva, Marko Radovan, Ester Možina, Angelca Ivančič]. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2005. - 157 str. : graf. prikazi, preglednice ; 30 cm. - (Ciljni raziskovalni program Konkurenčnost Slovenije 2001-2006)

Z vseživljenjskim učenjem do aktivnega državljanstva [Elektronski vir] = Effective education and learning for active citizenship / 9. andragoški kolokvij = 9th Adult Education Colloquium, Ljubljana, 14. in 15. oktober 2005 ; [uredili Angelca Ivančič, Petra Javrh]. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2005. - 1 el. optični disk (CD-ROM) ; 12 cm

Adult learner : 1st module / [authors: Jan Sorli, Ingjerd Oudenstad, Magda Trantallidi, Larissa Jögi, Ema Perme, Metka Svetina ; edited by: Metka Svetina, Ema Perme]. - Ljubljana : Slovenian Institute for Adult Education, 2005. 1 mapa, 110 str. ; 32 cm

Odrasli v učnem procesu : modul 1 / [avtorji: Jan Sorli, Ingjerd Oudenstad, Magda Trantallidi, Larissa Jögi, Ema Perme, Metka Svetina ; uredili: Metka Svetina, Ema Perme]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2005. - Mapa (IV, 102 str.) : ilustr. ; 32 cm

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Izzivi podeželja : UŽU-IP / [sestavili Livija Knaflič in Alenka Stupar]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2005. - 23 str. ; 30 cm. Dostopno tudi na: http://www.acs.si/programoteka/PDF/UZU_IP_program.pdf

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Jaz in moje delovno mesto : UŽU-MDM / [Ester Možina, Olga Drogenik, Natalija Žalec, Angela Ivančič, Marjana Komprej, Andreja Jelen Mernik, Jerneja Vraber Jagodic, Metka Svetina, Vera Mlinar, Janez Dekleva, Brabara krajnc, Zora Štrucl]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2005. - 51 f. ; 30 cm. Dostopno tudi na: http://www.acs.si/programoteka/PDF/UZU_MDM_program.pdf

Program Usposabljanje za življenjsko uspešnost. Moj korak : UŽU-MK / [sestavili Livija Knaflič in Lidija Kastelic]. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2005. - 21 f. ; 30 cm. Dostopno tudi na: http://www.acs.si/programoteka/PDF/UZU_MK_program.pdf

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2005 [Videoposnetek] / scenarij, režija: Slavica Borka Kucler, Petra Javrh ; kamera: Dalibor Tošič, Tilen Žemva ; montaža Boštjan Abram. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2005 ([S.I.] : Inštitut in akademija za multimedije). - 1 video DVD (40 min) : barve, zvok

Dobitniki priznanj Andragoškega centra Slovenije za leto 2005 : video-portreti [Videoposnetek] / scenarij, režija: Slavica Borka Kucler, Petra Javrh ; kamera: Dalibor Tošič, Tilen Žemva ; montaža Boštjan Abram. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2005 ([S.I.] : Inštitut in akademija za multimedije). - 1 videokaseta (VHS) (40 min) : barve, zvok

Pismenost na podeželju : raziskovalno poročilo (CRP 2003-2006) / avtorica Livija Knaflič ; [raziskovalni sodelavci: Livija Knaflič, Ester Možina, Vasja Vehovar ; drugi sodelavci: Marijan Manoilov, Ana Ileršič]. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2006. - 72 str. : preglednice, graf. prikazi ; 30 cm

Oblikovanje izvedbenega kurikula v poklicnem in strokovnem izobraževanju odraslih / Sonja Klemenčič, Tanja Možina, Metka Svetina, Vera Mlinar, Tanja Vilič Klenovšek, Marija Velikonja, Maja Zupančič ; [urednica Sonja Klemenčič]. Ljubljana : Andragoški center Slovenije : Državni izpitni center, cop. 2006. 206 str. : ilustr. ; 25 cm

Ponudba izobraževanja in učenja odraslih v Sloveniji : izvajalci in programi 2005/2006 : poročilo in analiza / poročilo zapisala Erika Brenk. - Ljubljana : Andragoški center Slovenije, 2006. - 40 str. : graf. prikazi, tabele ; 30 cm

Z igro do pismenosti [Dva medija] : kaj lahko družine storimo za pismenost svojih otrok : didaktični komplet za izobraževalce in starše s praktičnimi napotki : 1. oddaja / avtorica oddaje Petra Javrh. - Ljubljana : Andragoški center Republike Slovenije, 2006. - 1 garnitura ; 19 x 14 x 2 cm

Razvijanje novega znanja

A. Doktorati s področja dela ACS

1. Vida A. Mohorčič Špolar: Planiranje izobraževanja in razvoja človeških virov v pogojih socialnih sprememb in nove tehnologije : doktorska disertacija / Vida A. Mohorčič Špolar. - Ljubljana : [V. A. Mohorčič Špolar], 1996. - 345 f. : graf. prikazi, tabele ; 30 cm
2. Angela Ivančič: Mobility in the labour market and ways of education : the course of occupational careers and education and training after entering the labour market : doctoral dissertation / Angelca Ivančič. - Ljubljana : [A. Ivančič], 1997. - 312 f. : graf. prikazi, tabele ; 30 cm
3. Slavica Černoša: Razvoj in napredovanje pedagoških in andragoških kadrov s poudarkom na izobraževanju odraslih : doktorska disertacija / Slavica Alojzija Černoša. - Kranj : [S. A. Černoša], 2000. - 256 f. : graf. prikazi, tabele ; 30 cm
4. Zoran Jelenc: Neformalno izobraževanje odraslih v organizacijah : doktorska disertacija / Zoran Jelenc. - Ljubljana : [Z. Jelenc], 1992. - XI, 429 str. graf. prikazi, tabele ; 30 cm
5. Alenka Janko Spreizer: Romologija in romski študiji : socialnoantropološki pogled na romološke diskurze v Sloveniji : doktorska disertacija / Alenka Janko Spreizer. - Ljubljana : [A. Janko Spreizer], 2001. - 301 f. ; 30 cm
6. Albert Mrgole: Dinamika institucije : nastajanje mladinskega prava na koncu 19. in v začetku 20. stoletja na Slovenskem : doktorska disertacija / Albert Mrgole. - Ljubljana : [A. Mrgole], 1998. - 273 f. : preglednice ; 30 cm
7. Janko Berlogar: Politični utilitarizem ali Kritična teorija organizacijske etike : doktorska disertacija / Janko Berlogar. - Ljubljana : [J. Berlogar], 1999. - 347 f., [126] f. pril. : graf. prikazi ; 30 cm

B. Magisteriji in specializacije s področja dela ACS

1. Tanja Vilič Klenovšek: Vpliv izobrazbe zaposlenih na produktivnost dela : magistrska naloga / Tanja Vilič Klenovšek. - Ljubljana : [T. Vilič-Klenovšek], 1992. - 168 f., 28 f. tabel. : graf. prik. ; 30 cm
2. Ester Možina: Open learning for basic skills : magistsko delo / Ester Možina. Bath: (Možina, E.), 1993
3. Jasmina Mirčeva: Organiziranost izobraževanja za potrebe podjetij in zaposlenih v gospodarstvu : magistrsko delo / Jasmina Mirčeva. - Ljubljana : [J. Mirčeva], 1998. - 143 f., [70] f. pril. : graf. prikazi, tabele ; 30 cm
4. Tanja Možina: Evalvacija in razvoj izobraževalnih programov za odrasle : magistrsko delo / Tanja Možina. - Ljubljana : [T. Možina], 2002. - 271 f. ; 30 cm
5. Marko Radovan: Vrednotni, kognitivni in socialno kulturni vidiki motivacije odraslih za izobraževanje : analiza motivacije brezposelnih vključenih v Program 5000 : magistrsko delo / Marko Radovan ; mentor Janek Musek. - Ljubljana : [M. Radovan], 2002. - vi, 167 str. : graf. prikazi ; 30 cm
6. Irena Benedik: Organizirano samostojno učenje odraslih v Sloveniji : magistrsko delo / Irena Benedik. - Ljubljana : [I. Benedik], 2001. - 146 f., 6 pril. [25 f.] : graf. prikazi ; 30 cm
7. Alenka Janko Spreizer: Izobraževanje in strategije pismenosti : magistrsko delo / Alenka Janko. - Ljubljana : [A. Janko], 1997. - 158 f. : ilustr., tabele ; 30 cm
8. Vilma Malečkar: Dalmatinske neveste : procesi ženske poročne migracije iz zadrškega zaledja v Brkine v 20. stoletju : magistrsko delo / Vilma Malečkar. - Ljubljana : [V. Malečkar], 2004. - 114 f., [4] f. pril. zvd. : preglednice ; 30 cm

C. Diplomске naloge s področja dela ACS

1. Zdenka Birman Forjanič: Izobraževanje zaposlenih v gozdarstvu : diplomsko delo / Zdenka Birman-Forjanič. - Ljubljana : [Z. Birman-Forjanič], 1999. - 88 f. : graf, prikazi ; 30 cm. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
2. Milena Zorič: Učinki vpeljevanja samoevalvacijskega modela POKI v organizacijah za izobraževanje odraslih : diplomsko delo / Milena Zorič. - Ljubljana : [M.Zorič], 2003. - 124 f., 26 f. pril ; 30 cm. Univ. v Ljubljani, Filozofska fak., Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
3. Marjetka Petelin Zadnik: Sodobni pogled na sistem in metodologijo načrtovanja kadrovskih virov : diplomska naloga / Marjetka Petelin Zadnik. – Novo mesto : [M. Petelin Zadnik], 2006 – 46 f. : graf. Prikazi, tabele ; 30 cm
4. Olga Varl: Stres v delovnem okolju in vloga poslovne sekretarke pri zmanjševanju stopnje stresa / Olga Varl. - Maribor : [O. Varl], 2003. - 53 str. : graf. Zavod za izobraževanje, Višja strokovna šola Maribor.
5. Jasmina Orešnik: Pomen izobraževanja za mlade, ki opustijo šolanje : PUM – motivacijski program neformalnega izobraževanja za nadaljevanje opuščene šolanja. Univ. v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
6. Damjana Urh: Vloga mentorja v učnem procesu : primer študijskega krožka : diplomsko delo / Damjana Urh. - Postojna : [D. Urh], 2005. - 112 f. Univ. v Ljubljani, Filozofska fak., Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
7. Vilma Malečkar: Spremljanje delovanja študijskih krožkov v Sloveniji v obdobjih 1993/94 in 1994/95 : diplomska naloga / Vilma Malečkar, Mateja Chvatal. – Ljubljana: [V. Malečkar, M. Chvatal], 1997. - 156 f., 22 f. pril. Univ. v Ljubljani, Filozofska fak., Oddelek za pedagogiko in Andragogiko.
8. Alenka Janko Spreizer: Evalvacija v programih funkcionalnega opismenjevanja : diplomska naloga / Alenka Janko = mentor Ana Krajnc. - Ljubljana : [A. Janko], 1993. 18 f. pril ; 30 cm. Univ. v Ljubljani, Filozofska fak., Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
9. Sabina Jelenc Kraševc, Ema Perme: Pismenost in funkcionalna pismenost obsojencev v Sloveniji : diplomsko delo / Sabina Jelenc, Ema Perme. - Ljubljana : [S. Jelenc, E. Perme], 1992. - 130 f., 11 f. pril. ; 30 cm. Univ. v Ljubljani, Filozofska fak., Oddelek za pedagogiko.
10. Polona Kelava: Izobraževanje odraslih in socialno razslojevanje : diplomsko delo / Polona Kelava. - Ljubljana : [P. Kelava], 2003. - 139 f., pril. ; 30 cm. Univ. v Ljubljani, Filozofska fak., Oddelek za pedagogiko in Andragogiko.
11. Darka Kosec: Vzgoja odraslih za premagovanje tesnobe in socialne fobije pri javnih nastopih : diplomsko delo / Darka Kosec. - Ljubljana : [D. Kosec], 2000. - 78 f. ; 30 cm. Univ. v Ljubljani, Filozofska fak., Oddelek za pedagogiko in andragogiko.
12. Kuder, Danilo: Statusna pravna primerjava med samostojnim podjetnikom in enoosebno družbo : diplomska naloga višješolskega programa. Ljubljana : D. Kuder, 1995. 32 f.

Mladi raziskovalci, zaposleni na ACS

Sedanji sodelavci

Mag. Jasmina Mirčeva

Bivši sodelavci

Branka Emeršič

Dr. Alenka Janko Spreizer

Rezultati: 27. oktober 2006

SWOT ANALIZA

SWOT analizo smo sodelavci Andragoškega centra Slovenije izdelali na srečanju 20. oktobra 2006. Srečanja se je udeležilo 20 zaposlenih, vsem tistim, ki niso mogli biti prisotni na srečanju, pa smo omogočili, da svoja razmišljanja posredujejo kasneje. V ta namen je bil osnutek analize, ki je nastala na srečanju, objavljen na intranetu, zaposleni pa so imeli še teden dni časa (21.10.-27.10.), da dodajo svoja razmišljanja.

Izhodišče za pripravo SWOT analize so nam bile potrebe, strateški cilji in naloge na področju izobraževanja odraslega prebivalstva v Sloveniji. Skupni premislek smo opravili predvsem o tem, katere so tiste temeljne prednosti ACS-ja, kot razvojno-raziskovalne, svetovalne in izobraževalne ustanove, zaradi katerih lahko le-ta v prihodnje učinkovito in uspešno prispeva k udejanjanju teh nalog. Hkrati pa smo se tudi vprašali, katere so tiste slabosti, ki jih zaposleni zaznavamo v delovanju ACS-ja, ki bi nam lahko preprečevale kakovostno in učinkovito delo pri udejanjanju teh nalog.

Če je bil prvi del premisleka posvečen predvsem notranjim značilnostim ACS-ja, pa smo se v drugem delu obrnili navzven in poskušali opredeliti, katere so tiste priložnosti, ki jih zaposleni vidimo kot pomemben vzvod našega delovanja v prihodnje. Hkrati pa tudi, katere so morebitne nevarnosti, ki prihajajo iz okolja oz. so lahko rezultat naših notranjih slabosti in je zanje pomembno, da jih poznamo ter se nanje učinkovito odzovemo.

Prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti, ki jih prikazujemo v nadaljevanju, smo zaradi jasnejšega vpogleda združili v smiselne vsebinske kategorije, samih navedb pa redakcijsko nismo spreminjali, zapisane so tako, kot smo jih zaposleni navajali pri izdelavi SWOT analize. Kot je razvidno iz analize, se nekatere podobne navedbe pojavljajo hkrati pri prednostih in slabostih, pri prednostih in priložnostih ali pa npr. pri slabostih in nevarnostih. Za celosten vpogled v prikaz stanja, je zato potrebno upoštevati, da so kategorije med seboj vsebinsko povezane in tako npr. opredeljena slabost, skoraj gotovo dobi svoj odraz tudi v morebitnih nevarnostih oz. zmanjševanju prednosti, ki smo si jih že pridobili.

PREDNOSTI

Dolgoletno delo pri ozaveščanju o pomenu vseživljenjskega učenja in udeležbi odraslih v izobraževanju

- Pomembna vloga ACS-ja pri ozaveščanju o pomenu vseživljenjskega učenja.
- Izpostavljanje humanističnih učinkov potrebe po učenju.
- Naše delo ima vpliv na udeležbo odraslih v izobraževanju.
- Skrb za deprivilegirane in netradicionalne ciljne skupine.

Specialistično znanje in izkušnje, inovativnost, usposobljenost za prenos znanja v prakso izobraževanja odraslih

- Specialistično znanje za področje izobraževanja odraslih.
- Znanje v obliki inovacij, kot rezultat povezav med teorijo in prakso oz. končnim uporabnikom. Sposobnost uresničevanja modela raziskave-razvoj-praksa. ACS kot most med teorijo in prakso.
- Izkušnost iz številnih uspešno vpeljanih razvojnih/raziskovalnih programov.
- Prenosljivost uspešnih izkušenj naših projektov v druga izobraževalna okolja (npr. v šole, podjetja) – POKI, PU, E-PORTFOLIO, OIN... ali v mednarodni prostor (TVU, ISIO, projektno učenje)
- Sposobnost prenosa znanj na mrežo izvajalcev.
- Smo podpora strokovni in širši javnosti.
- Celostno pokrivanje IO.

Delo z omrežji izobraževanja odraslih (koordinacija, ACS kot mediator na področju IO)

- Koordinacijska vloga ACS-ja. Imamo vlogo mediatorja za področje izobraževanja (odraslih) med strokami, institucijami, lokalnimi okolji, tudi s tujino.
- Znamo podpirati mrežo izobraževanja odraslih. (Referenčnost za koordinacijo mrež)

- Imamo baze podatkov, ki jih drugi nimajo.

Prispevek h kreiranju izobraževalne politike

- Uporaba raziskovalnih izsledkov v nacionalnih strateških dokumentih.
- Sodelovanje pri izgradnji/izboljševanju sistema izobraževanja odraslih v Sloveniji.
- Pregled nad aktualnim dogajanjem in usmeritvah na področju IO.

Delo ACS-ja v mednarodnem prostoru

- Dejavno članstvo v mednarodnih združenjih – ESREA, ERDI, EAEA, ICAE, UNESCO – in uredniških odborih (LLL, CEDEFOP, IRE...).
- Izkušnost pri delu z mednarodnim okoljem (v obliki projektov, objav).
- Možnost sooblikovanja politik na ravni evropskih organizacij.

SLABOSTI

Zunanja nepovezanost (sodelovanje z drugimi institucijami)

- Nepovezovanje z drugimi institucijami (fakultete, inštituti, drugi javni zavodi) – vidik stroka - znanost). Odnos FF – oddelek za andragogiko + pedagogiko do ACS.
- Pomanjkanje dialoga med ACS in ministrstvom oz. politiko (npr. druga ministrstva, lokalne skupnosti – lokalna politika).
- Naši odnosi do drugih; kompleks kalimera-navzgor; kompleks Johna Wayna – horizontalo; kompleks kokljaste mame – navzdol;)
- Prepogosto zaprti v meje svoje organizacije.

Šibke strategije predstavljanja (promoviranja) dosežkov in dela ACS v javnosti

- Slaba prepoznavnost ACS.
- Nefleksibilnost, okornost v predstavljanju dosežkov, vrednosti.
- Premajhna promocija lastnega dela in dosežkov - izdelana strategija promocije, kakovost, sistematičnost, povezanost na ravni ACS, uporaba izkoriščanje različnih virov promocije.

Notranja (ne)povezanost, pomanjkanje skupnih usmeritev, nezadostni notranji pretok znanja

- Parcialni interesi, notranja nepovezanost pri opredelitvi in doseganju skupnih ciljev. Ni skupne vizije.
- Premalo znanja na nekaterih področjih (npr. tistih, ki so horizontalne prioritete: IKT, trajnostni razvoj) premalo neformalnih izobraževanj (timsko delo, komunikacijske spretnosti ipd.),
- Nezadosten notranji pretok znanja.
- Nezadostna skrb za mlade kadre: usmerjeno usposabljanje in spodbujanje/omogočanje samostojnega dela.
- Slaba skrb oz. premalo spodbud za zaposlene.
- Slaba delovna klima.

Organizacija in načrtovanje dela

- Veliko število projektov z malo razpoložljivih ur.
- Počasna odzivnost na spremembe. Včasih šibka prilagodljivost na hitro spreminjajoče se okoliščine.
- Neustrezna notranja organiziranost za fleksibilno prilagajanje.
- Neizdelani modeli za osamosvajanje utečenih projektov.
- Slaba organizacija dela (nenatančna navodila, podvajanja ipd.).

PRILOŽNOSTI

Vse večje potrebe po vključevanju odraslega prebivalstva v vseživljenjsko učenje – potreba po strokovnem razvoju in podpori na področju IO.

- Večja potreba po izobraževanju odraslih na vseh področjih delovanja posameznika.
- Staranje prebivalstva, zmanjševanje generacij.
- Učitelji »mladih« bodo vse bolj potrebovali kompetence učiteljev odraslih.
- Izobraževalne organizacije potrebujejo strokovno podporo pri uveljavljanju in preoblikovanju – razvoju skladno z načeli VŽU.
- Doseganje lizbonskih ciljev: »konkurenčna, učeča se in povezana družba.« - »ekonomija znanja«.
- Velja potreba po usposobljeni in fleksibilni delovni sili (potrebe po IO).
- Vstopanje drugih akterjev na področje IO, ki potrebujejo izkušene partnerje.
- Pomanjkanje ustanov s podobno dejavnostjo v našem prostoru.
- Pritegniti druga ministrstva (za lokalno samoupravo, kmetijstvo ipd.) kot partnerje oz. financerje.

Izkoristiti doslej pridobljeno znanje in izkušnje ACS-ja za nadaljnjo podporo razvoju področja izobraževanja odraslih.

- Pionirska vloga ACS-ja na nekaterih področjih.
- Razpolaganje s pozitivno izkušnjo – uspešnim obdobjem izobraževanja odraslih.
- Na ACS-ju poznamo probleme (potrebe, slabosti in prednosti), ki jih za Slovensko gospodarstvo in IO prinaša globalizacija.
- Sposobnost sodelovanja pri kreiranju mednarodnih politik.
- Podpora nevladnega sektorja (potencialni sodelavci in uporabniki).
- Promocija/prodiranje v različne mreže (npr. newsletters...)
- Umestitev v (vedno) strateški resor (za razvoj družbe).
- Promocija na nove ciljne skupine, ki presegajo mreže IO (novi potencialni uporabniki).

Izkoristiti notranje omejitve in slabosti ACS za njegovo krepitev v prihodnje.

- Povečati uporabnost "obstoječega" znanja: posodabljanje pridobljenega znanja, povečana skrb za pretok znanja znotraj kolektiva.
- Spodbujanje novih "produktov" ACS in prenos utečenih dejavnosti na mrežo.
- Razpolaganje z omejitvami kot priložnost za prečiščevanje našega poslanstva in rezultatov.

NEVARNOSTI

A: Tiste, ki izhajajo iz sprememb v okolju:

Vstopanje drugih akterjev na področje vseživljenjskega učenja (konkurenca), večje zahteve uporabnikov

- Vstopanje drugih akterjev na področje VŽU in izobraževanje odraslih.
- Privatizacija in komercializacija izobraževanja odraslih.
- Ideja o nacionalnem centru VŽU.
- Visoka in rastoča zahtevnost uporabnikov naših storitev.

Različni pogledi, interesi glede potrebnosti dela ACS

- Različni pogledi na potrebnost dela ACS.
- Nejasnost /neprepoznavnost vloge ACS.
- Stališče »politike« do aktivnosti ACS kot marginalnih (neprioritetnih) z njihovega vidika.
- Drugi ne poznajo našega dela in dosežkov.

Slabšanje položaja in zmanjševanje prostora za razvoj izobraževanja odraslih

- Ožjenje VŽU na aktivnost za razvoj poklicnega izobraževanja.
- Zmanjševanje javnih sredstev – »racionalizacija« dejavnosti.
- Neenakopraven položaj IO v odnosu na mladino.

B: Tiste, ki nam pretijo, če ne bomo odpravili notranjih slabosti:

- Zaradi prepočasnega odziva na nekatere izzive (ideje imamo, prenos v prakso včasih šepa), nas lahko drugi prehitijo.
- Visoka fluktuacija zaposlenih iz ACS – zamere – zmanjševanje ugleda ACS.
- Razmeroma velika ranljivost zaradi inertnosti, pomanjkanja vizije, ciljev, doktrine...
- Razpetost med zastopanje javnega interesa in mreže z (+/- izraženim) zasebnim interesom.
- Nezaščiteni učinki/rezultati.
- Nadaljevanje ali nepreseganje dosedanjih slabosti.